

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK:

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Tiltakozás. Szász Béla. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkő István. (Folytatás.) — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Vidéki élet: A marosi egyházmegyéből. Gönczi János. — Külföld. — A világ folyása. — Különfélék. — Szerkesztő postálja.

TILTAKOZÁS.

Kolozsvár, márcz. 31.

A magyar köznevelés minden igaz barátja — s minden valódi protestáns már ennél fogva az — szégyenkedve von tudomást a magyar képviselőház közoktatásügyi bizottságának hirhetett tárgyalásáról, melynek eredménye az lón, hogy a sokat hányatott középtanodai törvényjavaslat, nem is tudjuk már hányadszor, ismét sarokba dobott. Már-már kérdeztük magunktól, vajjon nincsen, a végén is, igazok az Allgemeine-beli jóakaróinknak, midőn ázsiai barbárságról gúnyolnak bennünket? A bűnnek azonban bünbakjának is kellvén lennie, fogja magát a „Pesti Napló“ s a midőn e szégyenletes tény fölötti méltó megbotránkozásának ad hangot és rámutat a bünszerzőkre, ezek sorában Róma, a szászok és a szerbek mellett, kiczégérezzi „Debreczent“ is, mint a mely kutya-macska-borz szövetségben a vaddisznó szerepét mi reformátusok játsztuk volna.

Tisztelet, becsület, de igazság is: a leghatározottabban kell tiltakoznunk e könnyedén odavetett, de minden intellectualis karakterére tartó protestánst sértő vád, hogy ne mondjuk rágalom ellen. A magyar reformált egyház nevében illetékesen sen-

ki más nincs feljogosítva szólani, mint csakis kizárólag az egyetemes zsinat s ez, jó szerencsére, minden olvasni tudó ember által könnyen és világosan érthetőleg szólott a középtanodai törvényjavaslat fölől, a midőn múlt évi okt. 31-én megnyitott ülészakában megalkotta a maga autonom jogkörében saját közoktatási intézeteit szabályozó törvényét s ez ülészak jegyzőkönyvei közkezen forogván, a könnyelmű ítéletmondás sújtó vádja nélkül senki sem nyilatkozhatik e kérdésben figyelembe vétele nélkül e szabályozó törvénynek.

Ha a „Pesti Napló“ komoly számba akarja vettetni nyilatkozatait, ítéleteit, hasonlitsa össze a reformátusok közoktatásügyeit szabályozó autonom törvénynek illető fejezetét és a kormány s az enquete közreműködésével átalakított középtanodai törvényjavaslatot s akkor aztán tegye föl magának a kérdést, ha igazságosan vádolható-e „Debreczen“ abban a bűnben, melyet a magyar cultura (illetőleg barbárság) szégyenére, mindnyájunk pirulására s a nemzeti művelődés nagy kárára a képviselőház közoktatásügyi bizottsága hozott eleven szénként fejünkre, a midőn a törvényjavaslatot ismét leszorította a napirendől?! „Debreczen“ megmutatta, hogy feleketieskedő bornirtság nem lakozott a zsinat tagjainak sorában; megmutatta, hogy az állam legfőbb hatóságát tiszteletben kívánja tártani a közoktatás általános érdekű kérdésében; megmutatta, hogy lényegében nem, s csakis szegénysége parancsoló szavaira némi alárendelt határozmányvaiban tért el a kormány középtanodai törvényjavaslatának szabályza-

taiktól, a midőn saját középtanodáink új berendezéséről alkotta meg törvényét.

Ha ki „Debreczen“-ről akar itélni, „Debreczen“ hivatalosan kifejezett szavát vegye bírálat alá, s az autonóm törvény illető fejezetéből mutassa ki, ha bírja, hogy mi Rómával, Szébbennel, Páncsovával fogtunk-e kezét a magyar állam ez oly mélyrevágó életérdeke megbuktatására, ha van-e részünk abban a szegyenletes conspiratióban, melyet ellenségeink méltán mutogathatnak szükségünk sajnos bizonyítványaként?

Hogy a képviselőház közoktatásügyi bizottságának két réformátus tagja — Hegedüs László és Kovács Albert urak — eszét a pártszenvedély mocskos ügy beárnyékolta, hogy istenverte vakságukban tényleg részt vettek a conspiratióban, azért feleljenek a magyar mivellődés és önlelkiismeretök előtt, de sem a magyar reformált egyetemes egyház („Debreczen“) nevében szólanik s az ázsiai renyhe tespedést példázva: a szavazásnál ülve maradniok mandatummal nem bírtak, sem bűnök igazságosan be nem tudható annak az illetékes testületnek, mely erre a hortyogó áldásra nem utasította őket, s mely maga alkotta törvényében tanuságát szolgáltatá, hogy ébren van, eszét s érzékeit épen bírja használni, s mint eddig annyiszor, most is, a középtanodai oktatás ügyében is, előtte jár az állam száz czölönktől gátolt sántikálásának.

Kérjük azért a „Pesti Napló“-t s mindenkit, a kit illet, czimezze méltó megbotrányozásának hangot adó ítéletét oda, a hová szól: Kovács Albert és Hegedüs László urakhoz, de ne „Debreczen“-be s reméljük a kormánytól, hogy nem a vakok által fogja magát a középtanodai oktatás kérdésében vezettetni.

Sz. B.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

(Folytatás.)

2. A könyv tartalma, külegysége és felosztása.

Bár a régibb magyarázók e darabnak szoros egységet tulajdonították, mi nem vagyunk e véleményben. Az egység — a mennyiben így nevezhetjük — e költeményben egészen külsőleges, mintegy mesterséges, nem szoros, azaz nem valódi egység, a mennyiben nem a gondolatok és cselekvény logikai egymásutánjában, hanem egészen külsőségekben áll. Vannak helyek, melyek magukon hordják a hasonlatosságot, de a különbség is szembetűnő (III. 1—5)

és (V. 2—8). Ilyenek tartalmi tekintetben: a leány szerelme, Salamon vizsgálói stb. Ezek, véleményünk szerint, különböző váriások voltak és az író vagy gyűjtő szerkesztette egygyé. A külegységet igyekszik czélozni már maga a felirat vagy czim is. Az író ugyanis שיר ének nevet ad a darabnak. Ez elnevezéssel már czélozni látszik magára a darabra, a mennyiben e szó eredetileg fűzért, lánczot jelent, azaz oly egészet, melyben az egyes, magokban is megkülönböztethető részek, bizonyos összekötő kapcsok segítségével egységbe vannak hozva. Ének tehát nem jelent dalt, ódát vagy hymnust, hanem nagyobb szerkezetű, tartalmasabb költeményt. Az író e szerint a שיר elnevezéssel a darab egységét igyekezett kifejezni nagyobb jelentőséget kölcsönözni annak és nyilván azért nem nevezi מִזְמוֹר-nak (mizmór), a mely dalt, hymnust, ódát, szóval kisebb verset jelent. Ez egység mellett bizonyít továbbá, hogy a darabban végig mindig ugyanazon személyek fordulnak elő: júhász, juhász, király, udvarhölgyek stb., habár ezen személyek beszélgetése nélkülöz minden következetességet, gondolati egymásutánt, sőt a beszélő személyét is csak beszédéből és a héber szónemi végzetéből lehet felismerni. Továbbá ugyanazon alakok, kifejezések, refrainek fordulnak elő változtatva az egész darabon végig. Mindezen külsőségek megerősítnek azon föltevésünkben, hogy a szerző úgy vélte e költeményt egységbe hozni, hogy ugyanazon kifejezéseket, refraineket több helyre becsusztatta a költeménynek mintegy összekötő kapcsai gyanánt; másfelől pedig csak ezen külsőségeknél fogva a darabot nem nevezhetjük szorosan egységesnek, hanem egységét egészen külsőlegesnek tartjuk. Ezen, csak külső egységnél fogva is azonban a darabot egynek tekintetjük és ez igazolja felosztási eljárásunkat.

A többször előforduló refrainek: II. 6, 7; III. 5; VIII. 3, 4: — II. 16; V. 19; VII. 10: — III. 6; VI. 7; VIII. 5. Továbbá vannak ily alakok: Ime szép vagy én mátkám stb. I. 15; IV. 1, 7; VI. 1; VII. 6, melyekkel egy-egy kis rész kezdődik, míg másfelől vannak oly szólamódok, melyek a végződéseket fejezik ki: „Az ő balkeze az én fejem alatt van“ stb. II. 6; VIII. 3; továbbá: „Az én szerelmesem az enyium“ stb. II. 16, 17; VII. 10; VIII. 14. Ezek és más külsőleges szempontok alapjául szolgálnak a nagyobb és kisebb szakaszokra, illetőleg jelenségekre való felosztásoknak.

Mint hogy maga a költemény belsejében, különös alkatánál fogva nem adja kezünkbe a módot, a mely szerint csak egyféle és nem többfélelepp lehetne felosztani, mint p. o. a Jób könyve: a felosztás az említett külsőleges szempontok szerint történt egészen külsőleges és csaknem tetszés szerinti; innen van aztán, hogy majdnem mindenki másképp osztja fel és egy felosztásról sem lehet állítani, hogy rossz, legfennebb csak azt mondhatni, hogy egyik helyesebbnek látszik, mint a másik. Felosztották 5, 6, 7, 8, 12 nagyobb részre és mindenik részt 2, 3 feles számú alrészre. A felosztott részek czimeinél is nagy a

változatosság: szakasz, napok, idyl, ének stb. nevekké nevezvén azokat.

A következő egyszerű és leghelyesebb mód kínálkozik a nagyobb szakaszok megkülönböztetésére. Ugyanis három hasonló, bizonyára a szerkesztő által betett záradékot találunk a költeményben: „Kényszerítlek titeket Jeruzsálem leányai“ stb. II. 7; III. 5; VIII. 4; ezen záradékokra megkezdés következik rögtön: a) „az én szerelmesemnek szavát halom“ stb. II. 8; b) c) kétszer ugyanaz ismételve: „Kicsoda amaz, ki feljő a pusztából“ stb. III. 6 és VIII. 5. Egy más, az egész könyvben annyira meg nem különböztethető és egymás után elő nem forduló záradékot és mindjárt rá következő kezdetet találunk: V. 19 „Én az én szerelmesemé vagyok“ stb. ez a záradéka az előző szakasznak; míg VI. 1 „Szép vagy én mátkám, mint Tirsza városa, ékes, mint Jeruzsálem, rettenetes, mint a zászlós tábor“ — ez kezdete a következőnek. Ezen felosztási pontok szerint az egész költemény 5 nagyobb szakaszra vagy felvonásra oszlik, nevezetesen:

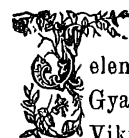
I szak. I r. 2 v. — II r. 7 v.	{ Osókoljon meg engem stb. Kényszerítlek titeket stb.
II sz. II r. 8 — III r. 5 v.	{ Az én szerelmesemnek szavát — Kényszerítlek titeket —
III sz. III r. 6 — V r. 19 v.	{ Kicsoda amaz, ki feljő a pusztából — Én az én szerelmesemé vagyok —
IV sz. VI — VIII r. 4 v.	{ Szép vagy én mátkám — Kényszerítlek titeket —
V sz. VIII r. 5 — 14 v.	{ Kicsoda ez, a ki feljő a pusztából — Jőjj hozzám én szerelmesem —

Ez 5 szakaszos felosztás látszik leghelyesebbnek, nemcsak azért, mivel ez magából a költeményből is legjobban igazolható, hanem azon hasonlatosságnál fogva is, hogy az ó-testamentumnak másik kitűnő költői darabja: a Jób könyve, tekintve a párbeszédés részt, szintén 5 szakaszra oszlik. A (septuagint) LXX és az egyházi atyák (Origenes, Jeromos) e darab drámai jellemét tekintve az 5-tös felosztás mellett szólnak. De e mellett szól továbbá az a körülmény is, hogy rendszeren minden dráma 5 felvonásra oszlik; a görög drámák változatlanul 5 felvonásra, az ind drámák is többnyire így oszlatnak fel. Nem akarjuk ezzel e darabot rendszeres drámának nevezni, de szerkezete arra mutat, hogy egykor mint mutatvány-darab szerepelt; sok hasonlósága van a régi drámához s az analogiánál fogva is azért tartjuk helyesnek az 5-tös felosztást.

(Folytatása következik.)

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1882. márcz. 26.

elen voltak: főtiszt. Nagy Péter püspök, mint elnök; Gyarmathy Miklós, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Viktor, dr. Szász Béla, Bodor Antal, titkár, Deák I. pénztárnok, Szabó Á. számvevő.

Az elnöki legelintézt 54 ügy bejelentetik s jóváhagyó tudomásul vétetik.

A r. kath. püspök, Fogarassy Mihály, márcz. 28-iki temetésén való megjelenésre Szász Domokos, közjegyző és a fehérvári esperes s több egyházmegyei pap fölkéretnek.

A jogügyi bizottság véleménye alapján megengedtetik, hogy egy kiküldendő biztos jelenlétében a brád-ribiczei egyház által vett Nemes-féle ingatlanok árverésen eladassanak. A gróf Ádámtól vásárolt lirtokrészlet eladásának engedélyezése előtt több rendbeli felvilágosítás nyújtásra hivatik fel az illető esperes.

Gyarmathy Zsigmond, k.-kalotai egyházmegyei gondnok, a zsoboki egyház erdejének és magtárának zár alá helyezésére kiküldetvén, jelenti, hogy a magtárból 168 véka málét eladott az egyházi gondnok és magtárkezelők jelenlétében 258 frt 07 kron; ez az összeg a zsoboki egyház tartozása törlesztésére pénztárra utaltatik a kiadott 1312 frt. tőke kamatainak kifizetése és a tőke apasztása végett.

A s.-szent-györgyi egyházközség módosított kispapi díjlevele az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása fentartásával helyben hagyatik s áttétetik a főtiszt. püspök afiához az állomás köröztetése végett.

A kidei egyház kántori díjlevele szintén a szokott fentartással helyben hagyatik.

A szászvárosi Kun-kollegium előjárósága által teterjesztett tanári özvegy-árvai gyámintézet szabályai megerősítetnek. E gyámintézet tagjai, a szászvárosi Kun-kollegium rendszeres tanárai és a szászvárosi ev. ref. egyház lelkeszei, mint tiszteletbeli tanárok. Célja: a tagjai után hátramaradott özvegyek és árvák szorult helyzetén segíteni.

A sepsi egyházmegyei esperes afa az egyházmegyei vizsgálati jegyzőkönyv alapján felhivatik, hogy a 14 a dősnál 100 frton alóli részletekben künn lévő s zálogjogilag nem biztosított tőrőket hajtassa fel és 100 frtot meghaladó részletekben szabályszerű bekebelezéssel biztosítottan kölcsönöztesse ki.

A sepsi-szentkirályi egyházközségnek felelősség mellett meghagyatik, hogy a megállapított erdővágási tervtől el ne térjen és hogy az egyházközségi pénztárt semminemű adóssággal ne terhelje.

Főt. püspök afa kérdést intézvén az ig. tanácshoz: ha kihirdetendő-e nálunk egy kath. anyától született 17 éves leány, ki ref. pap által kereszteltetett meg s nálunk konfirmált és a ki egy reformátussal házasságra lépendő? az ig. tanács abban a véleményben van, hogy confessionalis törvény értelmében a kath. anyától született leánygyermek, bárki által kereszteltetett és bárhol konfirmálódott, törvény szerint katolika lévén: a viszonyosságánál fogva helyesnek tartja azt a nézetet, mely szerint az illető férjhez menetele előtt úgy a katolikusoknál, mint nálunk is kihirdetendő.

r. t.

VIDÉKI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

Hatod és félfizetés.

Vonatkozással a marosi egyházmegye gyámintézetének alapszabályaira.

Koronka, 1882. márcz. 23.

A marosi egyházmegye özvegy-árvai gyámintézetéről többször volt szó e lap hasábjain, s azóta az újra szervezett intézet megújított alapszabályai felsőbb helyen megerősítést is nyertek. De ezzel, nézetem szerint, nincs úgy rátéve a zárkó, hogy többé már hozzá ne lehessen nyúlni, vagy, hogy még beszélni se lehessen róla, mert minden szabálynak enyhesége vagy szigorú volta, szóval czélszerűsége a gyakorlatban látszik meg. A gyakorlat pedig azt bizonyítja, hogy ezen szabályok egy része igen nagy terhet ró az intézet kebelébe lépők némelyikére. Ugyanis a 11-ik §, mely a hatodról szól, még ott is részt követel, hol a papválasztási szabályok V-ik fejezetének 22-ik pontja már eléggé kivette az illetéket az intézet számára.

Tagadhatatlan, hogy egy gyámintézet csak akkor tud gyámolítani mást, ha tőle sem vonják meg a kellő gyámolitást. De az is igaz, hogy egy humanus intézet szabályainál arra is kell tekinteni, hogy a czél minő eszközök által éretik el. Egyesekkel szemben ne csigázzuk magasabbra a követelést, mint a hogy kibírják.

Ime, például a mező-kölpényi üresülésben álló papi állomás körözésénél ki van írva, hogy a megválasztandó köteles lesz első évi jövedelmének egy hatodát a gyámintézet pénztárába befizetni s ugyanazon évi jövedelmének fele részét is, minthogy özvegygel nem osztozik, az intézetnek adni. Tekintsünk egy kissé a csalhatatlan számok közzé, hogy annál tisztább világításban láthassuk a dolgot. Ezen papi állomás egy évi jövedelme 470 frt 70 kr. Nó már most, ha ennek elveszük egyszer felét: 235 frt 35 krt, máskor egy hatodát: 78 frt 45 krt, marad kezébe a szegény új papnak 156 frt 90 kr, a mi egész évi jövedelmének csupán csak két hatodát teszi. Képzellhetni, hogy ebből miként láthatja el ebédlő és olvasó asztalát egy kezdő ember még akkor is, ha amaz asztalokat is nem ebből kellene megszereznie! De a hatodon és félfizetésen kívül még fizetnie kell az intézet pénztárába részvény és bekebelezési díjakat is az alapszabályok 5-ik és 6-ik §§-ai értelmében. Így hát minden új pap hivatalba lépésének első esztendejében négyszeres kötelezettség alá esik az intézettel szemben. Bizony, ez mégis igen sok! mit kénytelenek vagyunk bevallani akkor is, ha bár az intézet gyarapodása iránt a legmelegebb érdeklődéssel viseltetünk.

Könnyítsünk valamit a dolgon, kevesbitsük a terheket legalább egygyel!

De miként, melyik legyen az az egy?

A részvény és bekebelezési díjak sokkal csekélyebbek, mintsem ezek valamelyikével számbavehetőleg lehetne könnyíteni. A félfizetést pedig nem lehet bántani, mert az zsinati határozaton alapszik az 1866-ik évi közzsinat jegyző-

könyvének 91-ik száma alatt láthatólag s újabban a papválasztási szabályokba is, mint minden egyházmegyét egyaránt kötelező törvény, be van czikkelyezve V-ik fejezet 22-ik pont alatt; de másfelől ennek eltörlése majd az intézetre nézve lenne igen érzékeny veszteség. Így hát egyedül a hatod látszik olyannak a terhek között, melyet ha leveszünk az illetők válláról, könnyítünk vele a nélkül, hogy törvényt sértenénk, vagy, hogy az intézet existenciáját megingatnók; mert hiszen az intézet számára fenmaradó félfizetés egymagában is éppen három hatodot teszen.

Midőn a múlt évi egyházkerületi közgyűlés 51 számú határozatával néhány marosi papot, kik özvegygyel nem osztoztak, de már a hatodot befizették volt, a félfizetés alól fölmentetett, ezzel, egyebek mellett, azt is beismerni látszott, hogy hatod és félfizetés együtt igen súlyos teherre nehezedenek, úgyszintén belejártzott ezen ok az intézeti gyűlés azon határozatába is, hogy az illető kérelmezők felmentése iránt felfolyamodjék. Sőt az igazgató tanács, az imént idézett jegyzőkönyvi szám alatt láthatólag, intézeti szabályaink „bevétele és megbírlása után“ ezen ügyet a következő javaslattal terjesztette a kerületi közgyűlés elé: „Jövőre ahhoz alkalmazkodás végett az özvegy-árvai gyámintézeti szabály 16-ik pontjához hozzáteendő, hogy azon papok, kik özvegygyel nem osztoztak és így tartoznak félfizetésüket az özvegy-árvai gyámintézetbe befizetni, feloldoztatnak a 11-ik pontban jelzett egy évi fizetésök hatodának a gyámintézeti pénztárba befizetése terhe alól.“

Ime, maga az igazgató tanács teszi meg javaslatával a kezdeményezést az iránt, hogy a hatod onnan, a hol félfizetéssel esik össze, töröltessék. S hogy a kerületi közgyűlés az idézett javaslat mellőzésével a hatodot továbbra is meghagyva intézetünk alapszabályait változtatás nélkül erősítette meg, ez hihetőleg azon körülményből magyarázható ki, miszerint a hatodot egészen belügyi kérdésnek tekintette, mint a melyet maga az intézet önkénytelen rótt ki magára. De ha ez intézet így némelyeket túlterheltségben lát és könnyíteni akar rajtuk, fenn van maradva számára a jog, hogy kebli intézkedéssel döntsön e kérdésben és ha kebli megállapodással magáévá teszi az alapszabályok 16-ik pontjának az igazgató tanács által ajánlott módosítását s annak megerősítése iránt maga is felfolyamodik, a kerületi közgyűlés a beleegyezést már a dolog természeténél fogva sem tagadhatja meg. E szerint az igazgató tanács elejtett javaslatát, mint a mely kizárólag kebli ügyet érint, most az intézet van hivatva kezébe venni.

E sorok czélja éppen az, hogy a figyelmet e körülményre irányozva alkalmul szolgáljon a teherkönnyítés kérdésének fölemlítésére.

Figyelembe veendő, hogy az alapszabályok 16-ik pontja különben is kiegészítést kíván, mert benne a fődologra, a papválasztási szabályok V-ik fejezetének 22-ik pontjára, mely éppen a félfizetést rendeli az intézetnek, nincsen semmi hivatkozás, míg a papválasztási szabályok IV-ik fejezetének 19-ik pontját, mely inkább az administrans pap

illetékéről szól és sokkal kevesebb részt juttat az intézetnek, kiemelőleg említi fel.

A mi pedig azon fölmerülhető kérdést illeti, hogy hát azon papok, kik özvegygel osztoznak s e mellett a hatodot is épen úgy kötelesek megfizetni, mint a fennebbiek, vajjon nem éreznek-e hasonló túlterhelhetést? Erre nézve meg kell gondolnunk, hogy itt a helyzet egészen más. Egyfelől azért, mert ezen esetben begyűlt készletet osztanak meg, s az új pap nem pénzrel, hanem terménynyel fizet, míg a másoknak, ki az intézettel osztozik, a díjlevél szerinti pénzösszegnek felét kell oda adnia, a mit sokszor a begyűlt kepe kétharmadából is alig tud kisajtolni, mert a nép általános elszegényedése miatt a kepe-restaurációk aggasztó mérvű növekedést mutatnak, s e mellett tekintetbe veendő, hogy a valósággal begyűlt kepe nemcsak quantumára nézve nem üti a díjlevélben kiirt kalongya vagy vékaszámot, hanem kvalitására sem felel meg a kívánalomnak, s így olyan is követeltetik tőle, a mi csak papiroson van, de a valóságban nem létezik. Másfelől azért, mert gyakorlat szerint legtöbbször úgy történik a dolog, hogy az özvegy és árvákra való tekintetből az új pap beállítására halasztódik, marad azon időig, mikor a kegyév már vége felé jár, s így mind a félfizetést, mind a hatodot kiadhatja a nélkül, hogy ingyenes szolgálat miatt panaszra lehetne oka. De az intézettel osztozó papnak, bármikor foglalja is el állomását, a halasztás semmi kedvezményt nem nyújt, mert szolgálatba lépésének napjától kezdődőleg egy egész évi jövedelmének felét és hatodát díjlevél szerint, készpénzben, köteles befizetni az intézetbe, olyan egész évről fizetvén, a melyet egész éven át folytonosan szolgálnia, s hogy ezt tehesse, magát fentartania is kell.

Gönczi János.

KÜLFÖLD.

Oroszország. Új zsidó szekta. Odessában egy új zsidó szekta alakult e néven „Új Israel“, mely az egész ország zsidó közönségénél nagy feltűnést keltett. E felekezet elveti az ó-testamentum magyarázatát, a melyet a rabbi talmudisták fejtegetnek, s elveti magát a Talmudot is. E felekezet vallása legfőképpen a következő pontokból áll: 1. Mózes öt könyvében hisznek rendületlenül. 2. A hét első napja hétfő s így a szombatot átteszik vasárnapra. 3. Elvetik a körülmetelést. 4. Talmud imádságait mind elvetik s újakkal pótolják. 5. A zsinagogát „új Israel templomának“ nevezik el. 6. Mindenféle hus, a mit a keresztyének esznek „kóser.“ 7. Anyanyelvük általában az orosz. 8. Tagjainak uzsorával vagy más ilyennemű gyűlölt keresettel foglalkozni nem szabad. 9. A felekezet teljes polgári jogot követel magának s mindenekelőtt a vegyes házasságot. 10. Megkülönböztetésül a talmudistáktól az „Új Israel“ tagjai ruhájukon egy ismertető jelt viselnek.

Norvégia. Egyházak és papok. Norvégia lakossága — jó részben a nagy kereskedelmi tengerészettel levél elfoglalva — nagyon szórványosan lakik szertesztét s mivel egész Norvégiában csak 360 gyülekezet van, lehet képzelni, hogy azok mily távol esnek egymástól. — Több gyülekezet, igen nagy s némely helyen három-négy, sőt a

lakatlanabb vidékeken hat főkegyháznak is lelkésze ugyanazon egy ember. A főkegyházban gyakrabban tartatik istentiszteletet, mint a mellék- vagy főkegyházakban. — De miandenesetre kötelessége a lelkésznek mindenütt szolgálni és így, természetesen, a mint küldetésében sorra jár az egyházi szolga, nem tehet másképen, minthogy egy-egy helyre ritkán keríti a sor, — Norvégia legkevésbé hozzájárulható helyei közül néhányban évenként csak kétszer hirdették az ige és szolgáltat ki a sakramentum. Nem kell azonban gondolni, mintba a nép nem gondolna vasárnapokon lelki érdekeivel, ha nincs is a pap közelében. Bibliával s egyéb szer-tartási könyvekkel felszerelve, összegyűl a nép valamelyik presbyter vagy közegyháztag házában s énekelve, imádkozva és Isten igéjét olvasva közös isteni-tiszteletet tart. A lelkészek átlag véve 1000 frtnyi fizetést kapnak s ehez még karácsonkor és husvétkor bizonyos pótdíjazást, ajánlatot, a mely ajánlatok nagyban különböznek egymástól azon becsülés foka szerint, melyben a gyülekezetek lelki vezetőik iránt viseltetnek. Városokban átlag 2000 frt fizetést nyernek a lelkészek s a domban vagy székesegyházban 2500 frtot. Norvégia püspöke 6000 frt évi fizetést kap. (D. P. L.)

Francziaország. Engedékeny isten tagadó. A párisi Seine törvényszék előtt néhány nappal ezelőtt a következő jelenet játszódott le. Az esküdtek egyike vonakodott az előirt esküt elmondani. Ekkor a védő azt javasolta, hogy, miután ezáltal védenceze kárt szenved, mert a tárgyalás elhalasztatik, az esküdt 500 frank kártérítésre ítéltessék. Ez hatott és az atheista azonnal letette az esküt.

Amerika. A világ legerőteljesebb presbyteri egyháza kétségkívül Amerika egyesült államai-ban van. Van benne 5598 gyülekezet 5080 lelkésszel és 581,401 kommunikálóval s múlt évi bevétele 18.400,000 arany forint volt. És ezen egyház folyvást emelkedik. — Összehasonlítva 1881-iki helyzetét 7 év előtti helyzetével, kitűnő előhaladás jeleire találunk. Gyülekezeteinek száma 600-zal, lelkészeinek száma 389-czel s tagjainak száma 75,367-tel több most, mint 7 év előtt volt. Érdekes körülmény az, hogy azon többlet, mely e 7 év alatt összejött, azon országban igen jóra való és tiszteltemelőt felekezetet alkotna magában véve is. (D. P. L.)

Magyar nyelvű istenitisztelet New-York-ban. Távoli földről, Amerikából kezünkhez jutott egy egyházi lap „The New-York Evangelist“ február 9-iki száma, melynek több helyén is érdeklő olvashatjuk azon mozgalmat, melyet e világ városban lakó magyarok, magyarnyelvű istenitiszteletek tarthatása végett, indítottak meg. Elmondatik egy helyen, hogy a new-yorki presbyterium pártfogásába vette az ügyet s megtett mindent, hogy állandó istenitiszteleti helyhez jusson a gyülekezet, mely már most is összejő rendes istenitiszteletre Kecskeméti Ferencz lelki vezetője alatt. A belmissiói bizottság is fog adni némi pénzesegélyt az érdemes vállalatnak. A szerkesztői megjegyzések rovatában el van mondva, hogy a new-yorki presbyteriumnak azon ténye, hogy gondoskodik városban levő magyarok vallásos szükségéről, kik ugyis sokkal inkább rokonszenveznek az ő egyházi tanakkal és politikájukkal, mint bármely más egyházzal is, nagyon idejében jött s igen örvendetes esemény a közvetlenül érdekelték előtt. E mozgalom létesítésében tán senkinek sincs annyi érdeme, mint gróf Eszterháznak, ki néhány év óta nagyra becsült polgára New-York városának. — A gróf felhatálmazta a szerkesztőt, hogy fejezze ki a presbyterium előtt, a maga és honfitársai nevében, szives köszönetét.

Papból s ortéskereskedő. Csak nem rég emlékezünk meg egy katolikus papról, ki, ott hagyván hivat,

korcsmát nyitott, most újra hasonló metamorphozist jelent a „Chicago Times.” Egy amerikai vallásfelekezet hitészónoka ugyanis, kinek hívei egytől-egyig gazdag sertéskereskedők, fizetés helyett rendszeren kővér dísznókat kapott, melyeken mindig minél hamarabb tudni igyekezett. Néhány hónap-pal ezelőtt, papi működésének 25-ik évfordulóját ünnepe-lvén, annyi sertést kapott ajándékba, hogy egy ideig azt sem tudta, mitévő legyen velők. Egyik barátja tanácsára azonban tágas istállót építtetett s dísznóival és malaczaival rövid idő alatt igen jövedelmező üzérkedésbe bocsátkozott. Midőn látta, hogy ezen üzlet sokkal jövedelmezőbb, mint a lelkeszi hivatás, hívei példájára ő is sertéskereskedőnek állott be.

Khina. A könyörület es hó isten. Khina északi részében igen enyhe tél volt az idén s egyszer sem esett a hó, mi nagy kárára volt az ottani mezei gazdaságnak. Quang-su császár ezért harminczöt egymásután következő estén bement a hóisten templomába s hóesésért könyörgött. De a császár fohászai nem hozták a várt eredményt, mert a hó konokul kimaradt. Mint a „Pekingi Ujság” jelenti, Quang-su császár hercegekből s magas állami méltóságokból összeállított küldöttséget menesztett a hóistenhez, hogy ecseteljék előtte a nép nyomorát. A császár azt remélte, hogy ily küldöttség több sikert fog felmutatni, mint ő maga. Miként viselte magát ily fényes követséggel szemben a makacs hóisten, arról hiányoznak a tudósítások.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

Épviselőházunkban a véderő-törvényjavaslat fölött megindult általános vita csak a hó 23-án ért véget, s a ház névszerinti szavazással, 68 szótöbbséggel fogadta el a törvényjavaslatot, elvetvén a függetlenségi párt által benyújtott külön véleményt, Ugron Gábornak az önálló magyar hadseregre vonatkozó indítványát s a mérsékelt ellenzék indítványát a szolgálati idő leszállítása és a magyar tisztek képzése érdekében. A részletes tárgyalásnál nagy vita fejlődött ki azon pontoknál, melyek a honvédségnek tisztekkel való ellátásáról és az önkéntesi intézményről szólnak. Szilágyi Dezső e két pontnál (melyek, mint egymást kiegészítők, együtt tárgyaltattak) azt indítványozta, hogy az egy éves önkénytesek egy arányban osztassanak meg a honvédség és hadsereg közt, mint az ujonczok; továbbá, hogy a Ludovika-akadémia újra szerveztessék a hadseregi kadetiskolák mintájára s az ott képzett tisztek a honvédségnél tartozzanak leszolgálni védkötelezettségüket. E kettős indítvány felett a viták két ülést foglaltak el, s a harmadik ülésben történt meg a szavazás Szilágyi indítványa fölött, a hó 25-ikén. Ez is névszerinti szavazás volt s 75 szótöbbséggel vetették el Szilágyi indítványát. A részletes tárgyalás sokat foglalkozott mind ama pontokkal, melyek az önkéntesi intézményre vonatkoznak. Többféle indítvány történt, hogy e kedvezmény minél nagyobb körre terjesztessék, de a ház többsége megmaradt az előterjesztett törvényjavaslat mellett, melynek tárgyalását a márcz. 28-iki ülésben fejezte be. A főrendiház a költségvetés részleteit minden jelentékenyebb felszólalás nélkül elintézte. — A déli szlávok lázadása. Vérmes reménynek bizonyult, hogy a fölkelők vereségei után a rend gyorsan helyre fog állani. A fölkelők elvesztették ugyan erős pozícióikat, de azért a fölkelők megvannak a hegyek közt, az erdőben és Montenegróban. Emberben ha veszettek is néhány százat, az nem semmisítette meg őket. Körülkerítésük sehol sem sikerült, mert a mint fölismerték a veszélyt, megfuta-

modtak. Foglyot nem sokat ejtettek katonáink. Azt lehetett gondolni, hogy az előzött fölkelők most már lassanként visszatérnek az elhagyott falvakba. De hetek mutak el, s a falvak üresek. Hanem a fölkelők csakugyan vissza-visszatérnek, de fegyveresen és majd itt, majd ott támadnak, folytatva a guerilla-harcot; aztán ismét elvonólnak. Montenegró kitünően biztos föld az ő számukra; oda nem üldözheti őket senki. Ott megint csak összeszedik magukat. A zord hegyeknek, szikláknak rejtekeit jól ismerik. Nagy hadsereg kellene arra, hogy ezeket a bérczeket jól őrizze, sőt még akkor sem volna lehetséges, mert nagy sereg számára nincs ott se víz, se út. — A delegációk egybe hívását a képviselőház a hó 28-iki ülésében bejelentette a kormány. A delegációk ápril 15-én gyűlnek össze rendkívüli ülészakra Bécsben. Az a hír, hogy a hadügyi kormány 20, sőt 30 millió újabb kiadás megszavazását fogja kivánni. — Kirándulás Fiuméba. A budapesti „iparosok köre” a kettős ünnepre kirándulást rendezett Fiuméba, hol a látogatók a legszivesebb fogadtatásra találtak. Kétszáznál többen vettek részt benne. — Simonyi Ernő, az országgyűlési függetlenségi párt egyik vezérfőfia, a hó 28-án, hosszas szenvedés után Olaszország enyhe ege alatt megszűnt élni. — Állatvédő egyesület alakult meg Budapesten a hó 19-én. — Nem halt meg. Joanovics György archimandritáról téves volt az a hír, hogy az öngyilkossági szándékból magán ejtett sebek következtében meghalt. Joanovicsot a bezdini zárdában ápolják s felgyógyulásához biztos remény van. — A magyarországi németek mozgalma. A német ajkú hazafiak igaz magyar érülettel tiltakoznak a berlini „Schulverein” esetlen és gonosz lármája ellen. Férfiasan visszautasítanak minden közösséget a hirhedt német egy-lettel, s tiltakoznak a szászok hazafiatlan üzelmői ellen. A mozgalom általános, kivált a déli vidékeken. A multkor Pancsova német polgárai, a hó 26-án pedig Temesvári gyűltek össze, hogy fölemeljék tiltakozó szavukat s ők, a kikeről német földön állítják, hogy a magyar zsarnokság igában tartja, mondják el, hogy ez hazugság, merész rá-galmazás. A magyarországi németek e föllépése nagyon kellemetlenül érinti a németországi sajtót, s a jelenség megmagyarázására mindenféle fölvilágosítást megpróbálnak. — Egy sóakna veszedelme. A máramarosmegyei szlavinai sóaknában a „Kunegunda” bányába víz tört be, melyet már napok óta két gőzszivattyú és két orsógépjéjjel-nappal merit, hanem az apadásnak alig látni nyomát. Félni lehet, hogy a víz a Tisza valamelyik földalatti eréből csapott be. Ez esetben a bánya menthetetlenül elveszett, vagy csak oly óriási összeggel lenne megmenthető, hogy inkább bezárják s más bányákban, melyek nyitva vannak, kezdik meg a művelést. A kár, mely ez esetben a kincstárt sújtaná, tetemes. — Uralkodók találkozása. Fejedelmek találkozásáról szárnyal a hír újra; uralkodónkat összehozza az olasz királylyal és az orosz czárral. Egy berlini lap legalább tudni véli, hogy Vladimir nagyherceg hivatva lesz Bécsben a találkozást Ferencz József és III. Sándor czár közt előkészíteni. A két uralkodó közti találkozás ter-vét is tagadják a „jól értesülők” szokott körök. Az olasz király meglátogatása azonban ápril havában be fog következni, de még nem bizonyos, hogy Turinban vagy Rómában fogadja-e Umberto király a látogatót. — Egy orosz nagyherceg Bécsben. Vladimir orosz nagyherceg és beteges neje a hó 26-án Bécsbe érkeztek, hol az indóház-nál az uralkodó fogadta őket, ki kétszer megölelte a nagyherceget, azután kezét csókolt Mária Paulovna nagyhercegnőnek és melegen tudakozódott egészségi állapota felől. Röviddel megérkezése után a nagyherceg fogadta az összes

főherczegek látogatását. Az orosz vendégek néhány napot töltenek Bécsben s onnan Olaszországba mennek. — Öngyilkosság a vasuti kocsiában. E hó 22-én reggel a Bécs felől Budapestre érkezett személyvonat egyik kocsijában, mikor az ajtókat fölnyitogatták, egy szép fiatal leányt találtak halva. Kiderült, hogy megmérgezte magát cziánkálival. Egy kis jegyzőkönyvet találtak nála teleírva. A nyomozásból kitűnt, hogy a szerencsétlen Blatt Anna és Blatt Jakab bécsi szappankereskedőnek egyetlen leánya. Bécsből történt eltávoztakor levelet hagyott hátra, melyben szüleitől érzékenyen elbúcsuzik s öngyilkosságának okául a gyermeki kötelesség és szerelme közti küzdelmét írja. — A pápa arany rózsája. A pápa e hó 19-én szentelte meg az arany rózsát, melyet évenként egy katolikus fejedelemlőnek szokott husvétra ajándékkul küldeni. Hir szerint, a pápa az idén Stefania trónörökösnet fogja az arany rózsával kitüntetni. Magyar ember Afrikában. Adeni lapok jelentik, hogy Said Borgos zanzibári szultán megengedte egy magyar embernek, hogy tartománya fővárosában gép- és fegyvergyárat alapítson. E gyárban jelenleg több száz munkás dolgozik. Ez a magyar ember nagyszabedű születésű. Egy ideig mint kézműves élt Bombayban, később Zanzibárba költözött, hol rövid idő alatt megnyerte az uralkodó kegyét s ez őt szolgálatába fogadta. Nem rég szép házat és nagy kertet ajándékozott neki és a Kaukab El-Luli (Gyöngyök csillaga) nevű rendjellel diszította fel.

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvár, 1882 április 1-én.

— **Negyedéves előfizetőinket előfizetéseik megújítására s hátrálékosainkat hátrálékaik törlesztésére tisztelettel kérjük.**

A kiadóhivatal.

— Legfelsőbb adomány. Király Ő Felsége a nagykürtösi ágost, hitv. evang. egyházköztségnek, temploma helyreállítására, száz forintnyi segélyt méltóztatott adományozni magánpénztárából.

— Az alapok és alapítványok jogi természetének megvizsgálására kiküldött bizottságnak közelebről tartott ülésében Trefort miniszter úr azon nézetének adott kifejezést, hogy a középtanodai törvényjavaslat bukásának oka nem a nemzetiségi velleitásokban, hanem a tanulmányi alap kérdésének megoldatlan voltában keresendő. Nézete szerint a kormány volna utasítandó, hogy az ideiglenes kezelésre nézve haladéktalanul tegyen javaslatot, a jogi kérdés eldöntése pedig bizassék a bíróságra.

— „Növendékek Lapja“ czimmal városunkban az új évnegyedtől kezdve Vessi Emil szerkesztése alatt egy heti lap indul meg, mely folytatása törekszik lenni a Réthy Lajos által a 60-as években szerkesztett hasonczimű ifjúsági közlönynek. A lap előfizetési ára egész évre 3 frt, fél-évre 1 frt. 50 kr. Reméljük, hogy az új vállalat kitűnő elődje nyomdokain fog haladni, s e reményben olvasóink pártfogásába ajánljuk. A mutatvány-szám már megjelent s kívánatra bárkinek megküldetik; helyi előfizetőink lapunk mai számához mellékelve veszik.

— **Zsinati képviselők albuma.** Köztudomás szerint, a zsinati képviselők arcképeinek kiadására Gondi debreczeni fényképész vállalkozott volt, s miután az album már elkészült, tisztelettel kéri a megrendelést tett zsinati képviselő urakat, hogy levelezési lapon tudassák vele, vajjon diszkötésben, melynek 1 frt. 80 kr. az ára vagy csak közönséges kötésben (1 frt. 20 kr.) kívánják az album megküldését.

— **A bánffy-hunyadi állami iskolák együttes tan-testülete által kiadandó és már sajtó alatt lévő „A jó tékonyság könyvé“**-nek előfizetési határideje április 5-én lejárván, tisztelettel felkérem itartóinkat és előfizetőinket, sziveskedjenek az előfizetéseket a név, lakhely és utolsó posta megjelölésével, legtovább ápril 9-éig (vasárnapig) alólírothoz beküldeni, hogy az előfizetők névsorának összeállításában és a könyv expediálásában fenakadás ne történjék. Bánffy-Hunyadon, 1882 márcz. 23. Pál Károly, igazgató és a szegény-alap pénztárnoka.

— **Értesítés és felhívás.** Szószéki használatra szánt „Vasárnapi, ünnepi, alka'mi imakönyv“-em f. évi május hóban elhagyja a sajtót; midőn e felől értesitem imakönyvem megrendelőit és előfizetőit, egyszersmind felhívom azokat, kik előfizetni óhajtanak, hogy addig juttassák hozzám megrendeléseiket, míg a mű sajtó alól ki nem kerül, mert azután 2 frtjával még fűzve sem lesz kapható, mivel a nyomtatási díj sokkal többbe került, mint egyelőre számítottam. A megrendelőknél pedig tudomásukra hozom, hogy éppen a fentebbi oknál fogva, az utánvételi díjat fizetni fogják. Nyiregyházán, márcz. 16, 1882. Lukács Ödön, f.-szabolcsi esperes.

— **A katolikus álláspont a középtanodák kérdésében** czim alatt röpirat hagyta el a sajtót. Irta dr. Schlauch Lőrincz szatmári püspök. A röpirat fejtegeti a katholicismus culturalis céljait és jelentőségét, mint lényegesen a katolikus egyház autonomiáján alapulókat. E szempontból kiindulva föltétlenül elítéli az alapítvány kezelés mai módozatát s történeti jogfejtés útján igyekszik kimutatni, hogy Magyarországon az államot sohasem illette meg teljes véduri jog a katolikus egyházzal szemben.

— **Fogarassy kath. püspök végrendelete.** Az elhunyt Fogarassy Mihály római kath. püspök a Gyulafehérváron létesítendő Lyceum akademiának, melynek életében 130,000 frtot adott, hagyott 25,000 frtot, XIII. Leó pápának utolsó Péterfillérül a „Gresham“ életbiztosító társaságnál már készen levő 5000 frankos kötvényét. A szent István társulatnak 1000 frtot, a szent László társulatnak 1000 frtot. Élettörténete megírójául kijelölte dr. Éltés prépostot, hagyva neki 1000 frtot, és egy szép nagy aranykeresztet. A szolnok-dobokamegyei ottani konvertiták felségélyezésére több ezer frtot; atyja Fogarassy András és anyja Ferenczy Czecziliától levő oldalrökonoknak együttesen 2000 frtot. Az agg papok egyletének, az általa épített sok templomnak többféle hagyományt, 10,000 frtot egy Gyulafehérváron létesítendő praeparandiára, esetleg a csiksonlyóinak

ide leendő áthelyezését óhajtja. A gyulafehérvári székesegyház khorusának több ezer frtot.

— **A curia ítélete.** E hó 24-én intézte el a legfőbb ítélőszék egyik büntető osztálya, Perczel Béla elnöklete alatt, a keresztelésért elítélt tatai láplán, Cser Vendel, ügyét. A királyi tábla elmarasztaló ítélete megsemmisített s a kath. áldozár fölmentetett. Az indoklás csak az, hogy a keresztelés „nem felvétel“ valamely felekezetbe.

— **A hunyadmegyei népiskolákról,** főképen nyelvi és nemzetiségi szempontból, a hunyadmegyei történelmi és régészeti társaság közelebbi ülésén nagyérdékű felolvasást tartott Réthi Lajos, tanfelügyelő. Az 1880-iki népszámlálás szerint 248,368 lakossa van a megyében; 7 híján 10,000-el kevesebb, mint az előtt 10 esztendővel. A férfiak száma 2400-al meghaladja a nőkéét. Tanköteles gyermek van 29,642, vagyis a lakosságnak 12 % -a. A 429 községben iskola van összesen 311, de némely községben egynél több iskola is lévén, tényleg 157 községben nincs iskola. A 311 iskola közül magyar tannyelvű csak 48 van; tiszta román 239, német 2, német magyar 5. A 48 magyar iskola közül 21 állami jellegű, 12 református. Iskolába járó gyermek volt az 1880—81-ik tanévben 20,148 s ebből magyar csupán 1566, míg román 17,703. A tiszta magyar iskolákban azonban 4000 gyermek tanul s ezen kívül még 9600 gyermek tanulja a nem magyar tannyelvű iskolákban a magyar nyelvet. Tanító van 353, de ezek közül 164 képesítetlen, kinek legnagyobb része a szegény felekezeti iskolákban működik. A 48 magyar iskola fentartása évenként 34,400 forintba kerül.

— **Gyászhir.** Széles József, a mezőföldi ref. egyházmegye segédgondnoka, zsinati képviselő, folyó hó 15-én Enyingen elhalt, élete 67-ik évében. Nyugodjék békével!

— **Az 1880-iki népszámlálás eredményei.** A napokban az Athenaeum kiadásában egy füzetke jelent meg, ily czímmel: A Szent István korona országainak népessége a területek, lakviszonyok és háziállatok kimutatásával. Az 1880-ban végrehajtott népszámlálás eredményei és egyéb hivatalos adatok alapján dr. Keleti Károly felügyelete alatt szerkesztette dr. Jekelfalussy József. A népesség: Magyarország 13.728,622 (1870 óta szaporodás 167,377); Fiume 20,981 (szaporodás 3097), Horvát-Szlavonország 1.892,399 (szaporodás 55,207); összesen 15.642,002 (szaporodás 10 év alatt 225,681, azaz 1.46 %). Magyarország-Erdély népessége vallásra néve a következő %-okat mutat: római kath. 47.20; görög kath. 10.83% (1870 óta apadt 6.12 %-kal); örmény kath. 0.02 % (apadt 54.40%-kal); görög keleti 14.07% (apadt 7.03%-kal), örmény keleti 0.00 % (csak 451-en vannak, apadás 17.96%); ágostai ev. 8.16 %; helvét hitv. 14.71%; unitárius 0.41% (szaporodás 2.6%); más keresztyén 0.03%; zsidó 4.55 % (szaporodás 13.20 %); egyéb 0.02%. A 0—7 éves gyermekek levonása után olvasni, irni tud a magyarországi népességnek 46.02 % -a (1870 ben 34.17%); csak olvasni tud 8.24 % (1870-

ben 12.02 %); sem olvasni, sem irni nem tud 45.74% (1870-ben 53.81 %). Anyanyelvre nézve a magyarország-erdélyi népességből: magyar 44.91%, német 13.09%, tót 13.04%, oláh 16.93 %, ruthen 2.50 %, horvát-szerb 4.41 %, vend 0.44%, örmény 0.03%, cigány 0.55 %, egyéb hazai nyelvű 0.16%, külföldi nyelvű 0.30 %, beszélni nem tudó 3.64%. Az anyanyelven kívül az állam nyelvét is beszélik: a németeknek 21.03%-a, a tótoknak 9.82%-a, az oláhoknak 5.9 % -a, a ruthéneknek 5.7 % -a, a horvát-szerbeknek 10.83%-a; átlag a nem magyar anyanyelvűeknek 10.81%-a. Csak egy nyelvet beszél: a magyar anyanyelvűeknek 81.80%-a, a német anyanyelvűeknek 62.6 % -a; átlag az összes lakosságnak 77.80%-a; több nyelvet beszél az összesnek 18.60%-a.

— **Panszláv üzelmek Pozsonyban.** A pozsonyi ev. ref. liceumon hónapokkal ezelőtt tizenkilenc főgymnasiumi tanuló „Zora“ (Hajnal) czimű titkos tót társulatot alapított, a hol a „Narodni Noviny“, „Hlásnik“ és „Slovenski Poh-lady“ panszláv lapokat olvasták fel, panszláv dalokat szavaltak, ilyféle munkákat hozattak és a prágai szegény tanulóknak némi pénzsegélyt gyűjtöttek. A társulat felfedeztetett, s a beható fegyelmi vizsgálat után 22-én a liceumi szenátus öt tanulót a liceumból kizárt és tizenegyre szigorú büntetést szabott. A vizsgálatról felvett jegyzőkönyv roppant megütközést keltett a szenátus tagjaiban.

— **Baptista keresztelés a Dunában.** E hó 25-én délután százakra menő közönség gyűlt Budapesten a Margit-hid és Újpest közt vonuló Dunapartra, hogy tanuja legyen a végbemenendő baptista keresztelés nálunk még eléggé szokatlan szertartásának. A baptista község tagjai a hely színeére érkezvén, közvetlen a folyam partján két sátrat hevenyésztek, egyiket a lelkésznek, másikat pedig a megkeresztelendőket átöltözködésére. A lelkész fekete reverendaszerű egyházi öltönyt vett magára, a keresztelendőket pedig hófehér ruhába öltözködték. Ezután a jelenlevők egy nagy kört képeztek, melynek közepén Mayer Henrik baptista lelkész és vele szemben a keresztelendőket fogadtak állást. A szertartás karénekekkel vette kezdetét, mely után a lelkész Máté evangélista könyvének a Jézus keresztelésére vonatkozó III. fejezetét olvasta föl; ezt ismét ének követte, azután a lelkész szónoklatot tartott. Most kezdetét vette a szertartás. A lelkész a vízbe gázolt övig; a megkeresztelendőket egyenkint, fejöknél megfogva, a víz alá nyomta. Miután a vízből kiemelkedtek, a szertartás véget ért. A lelkész és a megkereszteltek visszavonultak sátraikba, öltözködték, azután ismét körbe álltak és karénekekkel fejezték be a keresztelést. Az idő nagyon hűvös volt e szertartásra.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Lukács Ödönnek, Nyíregyháza. Teljes készséggel.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Bűnbánati ének.

Melléklet a Prot. Közl. 14. számához.

Kálmán Farkastól.

Szomoruan.

Kíséret az új énekes-könyv számára.

Orgona
vagy
Harmon.

Im nagy Is-ten e-lőt-ted ké-zá-nom mély bű-nat-ba bo-rult szí-ve met

Me-ne-dék nincs e föl-di há-tá-ron Nyug-tom tel-nem se-hol nem le-het

Te ha nem jössz vic-gasí-ta-ló szó-val I-ta-lom köny a ke-nye-rem so-haj!

Erősege Szaor. Békától.
(Lásd Prot. Közl. 1882. 1-ső sz.)

gyötri végtelenül? Hát Judás nem volt-e ember? Igaz, hogy az ő tette az elvetemültség netovábbja s nincs szülő, ki gyermekének az ő nevét adná, mely örökre meg van gyalázva, mióta a világtörténet ítélő-széke előtt úgy áll, mint a Megváltó elárulója. Avagy ki kísérténé meg tisztára mosni őt a gonosz tett vádjá alól s ki merné igaztalannak mondani a megvetést, mely nevéhez tapad?

És mégis, nincs jogunk száműzöttnek tekinteni őt az emberiség nagy családjából, mintha nem a föld, hanem a pokol szülöttje volna. Igaz, azt

számmal? Szinlelik hogy jó barátaink, egy tálból esznek velünk, s egyszerre csak arra ébredünk, hogy megmártak, mint az ebek s elárultak aljasúl.

És kiknek árulta el Judás a Mestert? Oly embereknek, kiket becsülésre méltóknak ő maga sem tartott, kik báránybőrbe öltözött ragadozó farkasok voltak, kik vállaikon hordozták a vallásosság köntösét, de szí-
vökben megromlottak valának; olyan ítélő bírácoknak, kiknek lelkében az igazságszeretet utolsó szikrája is el volt hamvadva. Hát a mai világban nem min-
dennap megújuló történet-e ez?

És minő indok vezette Judást az árulásra? Csupsán az, hogy harmincz ezüst pénzt kapjon érte? Alig hihető. Igaz, hogy a birvágy, ha egyszer uralkodóvá lesz az ember fölött, elfojtja a szivben a nemesebb érzelmeket, kiirtja az ember lelkéből a részvét, az irgalom, az emberszeretet erényeit. De ki hallotta valaha, hogy egy fukar, kinék Istene a Mammon, ki mindennél többre becsüli a pénzt, ki hallotta valaha, hogy öngyilkossá lett volna? Judás pedig azzá lett s életének vége a míg egyfelől lélektrázó tragodia Isten igazságának megrendítő bizonyosága, de másfelől jele annak is, hogy szive fölött nem uralkodott kizárólag és föltétlenül a Mammon szerelme.

Mi indította hát őt a setét tetre?

Föl van jegyezve, hogy Krisztus minden tanítványa azt várta, hogy egy hatalmas földi birodalmat alapít s reménykedésük legnagyobb fokra csigázva akkor vala, midőn a lelkesült néptömeg örömrivalgásai közepett a szent városba tartá diadalmos bevonulását. A kedvező pillanat elérkezett, de a Megváltó nem használta föl.

E gyöngeségnek, e mulasztásnak, ez ingadozásnak véget kell vetni; ki kell őt szolgáltatni ellenségeinek s ez által kényszeríteni arra, hogy föllépjen hatalmának egész teljességével s a lelkesültségtől ittas nép élére állva, ellenségeit egy csapással megsemmisítse! Hogy tettének következménye mi lesz, arra Judás nem gondolt. Meg van írva „Akkor Judás, ki őt elárulta vala, látván, hogy balálra ítélték, megbánván dolgát, visszavivé a harmincz ezüst pénzt a Papifejedelmeknek és Véneknek, ezt mondván: Vétkeztem, hogy elárultam az ártatlan vért!” Hát ez nem mindennap megújuló történet-e?

Vessünk csak egy pillantást önmagunkba, s be kell látnunk, hogy nincs tőlünk oly távol Judás, hogy ne volna közte és közöttünk semmi hasonlóság, érintkezési pont. Vajmi gyakran azzal áztatjuk magunkat, hogy a közérdeknek teszünk szolgálatot, midőn eláruljuk azt, a kit addig kebelünkön melengettünk, midőn kezét fogunk legjobb barátunk ellenségeivel s nem vesszük észre, hogy ilyenkor, legtöbbször saját kicsinyes érdekeink, hiúságunk, dicsvágyunk oltárán áldozunk!

A Judások közöttünk járnak-ke'nek ma is s gyakran, észre se vesszük, a Judások mi vagyunk!

De az Isten úgy akarta, hogy a keserűből is édes jöjjön ki, s a Nagypéntek setéségét a Husvét ragyogása váltsa föl. Az Isten kezében az árulók, a Judások is eszközei az élet és igazság diadalmának a balál és bűn felett.

Hogyan következhetett volna be a Husvét, ha azt nem előzi meg a Galgota kinja, s hogyan emelkedhetett volna föl a setét kereszt, ha nem lett volna áruló?

Nagyon régi s mégis mindig új és igaz történet! Hadd szálljunk magunkba s fohászkodjunk halkán, csöndesen: „Uram ne vigy kisértetbe!”

Egy szerény indítvány az énekügyben.

Öbb egyházi közlönyben felszólaltam és jeleztem a nehézségeket, melyekkel az új énekeskönyv behozatalánál meg kell küzdenünk, tán Erdélyben is, de a magyarországi egyházkerületekben bizonyosan, mert népünk szereti a meglévő énekeket s vallási téren általában iszonyodik a újítástól, még az iskolai tankönyveket is a legnagyobb ellenszenvvel fogadja, tehát készen kell lennünk az énekeskönyv reformjánál is az ellenszenvre.

Én sokat gondolkodtam arról, hogy emez ellenszenvnek élet miként tompíthatnánk el, és miként tehetnénk meg azt, hogy mire elkészül az új énekes — mert hisz ehhez néhány év kell, a mily lassan megindult — legalább némi népszerűséget nyerne és a nép ellenszenv helyett rokonszenvvel várná.

Ehhez a szándékhoz főt. Nagy Péter püspök úr adta kezembe a vezérfonalat. Ugyanis a „Protestáns Közlöny“ 13-ik számában olvastam, hogy ő méltósága, mint az énekügyi bizottság elnöke, 19 zsoltárt, 2 bűnbánó, 2 vasárnapi s még néhány alkalmi éneket kiadott bírálat végett az énekügyi bizottság tagjainak. Itt a Columbus tojás! Most, ha az a néhány ének átmegy a bírálaton, ki hull a hullója, ki lesz igazítva a hiánya s készen lesz egészen: mindjárt ki kell adni egy kicsi kis füzetkében, pár krajczányi ár mellett — mely ár legyen a legcsekélyebb — árultatni kell, tán a bibliaárusokkal vagy más módon, a mint az ily kis füzetek szoktak terjesztetni.

Árultatni kell a nép között a legszélesebb körben, meg kell küldeni a lelkészeknek és tanítóknak, lehet használni ajándékképpen iskolás gyermekek között, kivált ha csinos külsővel jelenik meg.

Tanítani kell a főiskolákban és praeparandiákban, még pedig oly módon, hogy minden növendék, ha kikerül az iskolából, tudja, vigye és terjesztsze azt a vidékeken mindenfelé; tudják azonban bent az iskolában is négyes hangra énekelni, s valahányszor fellép a cantus, mindig az új énekek közül használjon darabokat; úgyszintén falvakban is oly alkalmakkor, mikor a gyülekezet nem énekel, p. o. examen alkalmával, az iskolás gyermekek csupán az újakat használják, hogy így, a hol csak hallja a nép, ismerje el és szeresse meg. Mire aztán az új énekes elkészül, ismerni fogják jórészt egészen és így az ellenszenv nemcsak megszűnik, sőt várni fogják, hogy mihamarább megjelenjék.

Ily apró füzetkéket lehet aztán időnként többet — ha nem is az egészet — közrebocsátani, a minek kettős haszna leend, egyik az, hogy az énekes könyv, mire elkészül, népszerűvé lesz, a másik meg az anyagi haszon, mely az énekeskönyv körül előforduló költségeket jórészen fedezhetné.

A ki könyv-kiadással foglalkozik, tudja, hogy az ilyen krajczáros vállalatok a legjövödelmezőbbek, példa erre a ponyvairadalom, melynek kiadói nagy emeletes házakat bírnak Pesten, pedig ezen termékek korántsem kelnek olyan nagy mértékben, mint p. o. az énekesnek füzetkái és hozzá még az eladó könyvárusok roppant perczentet kapnak. Tegyük fel p. o., hogy most egy ivnyi új éneket kiadnak százezer példányban, ennyit, azt hiszem, el lehetne árúsítani az öt egyházkerületben 1 krajczárjával, behozna 1000 frtot, a nyomtatás és papir legfőlebb száz forintot emésztene fel, sőt lehetne adni 2 krajczárért is, így 1600—1800 frtot jövödelmezne, ebből aztán lehetne honorálni a szerzőket s fedezni egyéb költségeket is.

Ezen tervet egész tisztelettel ajánlom az énekügyi bizottság figyelmébe, nagy költséggel nem járván, jó lesz megkísérteni.

Nagy Ignác,
kölködi ref. lelkész.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

2. A könyv tartalma, külegysége és felosztása.

(Folytatás.)

Az említett felosztási pontokon kívül figyelemre méltóbbak még: III. 1, de ez következése az előbbinek s kisebb jelenet; V. 2, ez szintén kisebb jelenet; VI. 7, de e kérdés: „kicsoda amaz“ stb., mint a mi magyar bibliánkban a „mondván“ szóval jól van megjegyezve: szorosán összefügg az előző verssel, mint a királynéasszonyok dicsérete.

Mindenik nagyobb szakasz kisebb jelenetekre is oszlik. Lássuk tehát a teljes felosztást, elbeszélve egyszersmind nyomról-nyomra a darabnak tartalmát is.

I. szakasz, I. rész, 2 v.—II. rész 7 v.

I-ső jelenet, I. r. 2—8.

Hely: vidék, királyi sátor. (VI. 8, 9.)

Személyek: Sulámit, udvarhölgyek.

A királyi sátorba vitt Sulámit, a ki juhászleány (I. 8; VI. 19), kezdi meg a darabot (2, 3, 4), dicsérve kedvesét, a ki egy juhász (I. 7; II. 16; V. 19) és kérve, hogy őt onnan vigye el (4). Az udvarhölgyek (Jeruzsálem leányai) nézik Sulámitot barnasága miatt; ezeknek mondja, hogy ő miért barna, mert ki volt téve a napnak, testvérei durva bánásmódja miatt (5, 6.). Csak kedvesére gondol és mintha jelen volna, megszólítja: hol legelteti

nyáját? (7) Erre az udvarhölgyek gúnyolódva felelnek és küldik, hogy étesse kecskét. (8.)

II-ik jelenet. I. r. 9—II. 7.

Személyek: Salamon, Sulámit, juhász.

Most jön a király, a ki hallva, hogy a leány csak kedvese után vágyódik elkezd dicsérni (9), ígéreteket tesz neki (10, 11); de a leány csak kedvesét dicséri (12—14), mire a király távozván, a juhász kedvesével marad egymás szépségét változtatva dicsérik. (15—17; II. 1—6.) Bezárja e részt a refrain (7).

II. szakasz, II. rész, 8—III. r. 5.

I-ső jelenet. II. 8—III.

Hely: vidék (Sulámit lakhelye), majd Jeruzsálem.

Személyek Sulámit, udvarhölgyek.

Sulámit elbeszéli, mikor őt kedvese először a mezőre hivta, hogy élvezzék a szép természetet (8—14); de az ő testvérei ezt nem akarván, hogy a találkozást lehetetlenné tegyék, elküldötték szőlőt őrizni, amelyet a rókák pusztítottak. (15.) Itt testvére szavait idézi. Majd hűséget ígér és hívja kedvesét (16, 17.)

II-ik jelenet. III. 1—5.

Személyek: Sulámit, udvarhölgyek.

Sulámit elbeszéli, hogy miután ő meghivta kedvesét, de az nem jött el, keresésére indult a város utczáin, de nem találta, megkérdezte az öröket, mire nemsokára megtalálta, a kit az ő lelke szeret és anyjához vitte (1—4). Ez eseményt mint egy rég történetet beszéli el. A refrain zárja be e részt is (5).

III. szakasz. III. 6—V—19.

I-ső jelenet. III. 6—11.

Hely: Jeruzsálem.

Személyek: asszonyok, férfiak. (Jeruzsálem lakói.)

A király nagy pompával viszi Sulámitot Jeruzsálembe. E jelenet van itt elbeszélve, a mint a nép bámulja a fényes menetet, Salamon testőreit, a hintót, melyben Sulámit ül. Itt többen beszélnek. Salamon, úgy látszik, lakodalomra készült, fején koronát visel, de a leány nem. (6—11).

II. jelenet IV—V. 1.

Személyek: juhász, Sulámit,

A juhász, ki a tömeg között elkísérte kedvesét Jeruzsálembe, itt találkozik vele, örvend látásán (1—5) és aggódik, hogy még reggel előtt el kell hagyni őt. (6.) Ismételve dicséri (7), a leány újból hívja, hogy jöjjön el látogatására (8); a juhász azután dicséri a szűzességet, hűséget, bezárt kerthez hasonlítván (9—16), mire Sulámit felel (16), a juhász válaszol rá (V. 1), mint a ki nagy bűja miatt barátai között vigasztalja magát.

III-ik jelenet. V. 2—19.

Személyek: Sulámit, udvarhölgyek.

Sulámit kezdi egy kedvesére vonatkozó álomnak elbeszélésével. (2—7.) (Ez álom tulajdonkép variatioja a III. 1—5-nek és itt nincs helye; így e jelenet voltaképp a 8, 9 versnél kezdődik, midőn Sulámit kéri az udvarhölgyeket, hogy ha kedvese, a ki csak most távozott el, ismét visszajön, mondják meg neki, mennyire búsul utána, hogy beteg

a szerelem miatt.) A kedveséért búsuló Sulamittól (8) az udvarhölgyek kérdik gúnyosan: mivel szebb a te szerelmesed, mint más közönséges szerető? (9.) Erre Sulámit leírja kedvese szépségét. (10—16.) Az udvarhölgyek pártjára állanak és kérdik: vajjon elment-e? Hová? És ígéri, hogy vele mennek őt megkeresni. (17.) Felel és kedvesének hűségét igéri. (18, 19.)

IV. szakasz. VI—VIII—4.

I-ső jelenet. VI—

Hely Jeruzsálem.

Személyek: Salamon, Sulámit, udvarhölgyek.

Jön a király és Sulámitot a leghizelgőbben szólítja (1 stb.), ígéri, hogy a legmagasabb rangra emeli, többre becsüli minden asszonyánál; idézi az udvarhölgyek dicséretét. (6, 7.) Sulámit azután elbeszéli, hogy miként láttatott ő meg a királytól először, midőn a kertbe ment és a királyi kíséretet meglátva megijedve útnak indult, de az udvarhölgyek és a király hívására mégis eljött (8, 9.), de mindamellett is ő csak kedvesét szereti.

II-ik jelenet VII. 1—9.

Személyek: Salamon, Sulámit.

A király ismét dicséri Sulámit szépségét, mindenkép igyekszik kimutatni iránta hajlamát (1—9), de Sulámit egyenesen kinyilatkoztatja, hogy ő hű akar maradni és csak vőlegényét szereti. (10.)

III. jelenet VII. 11—VIII—4.

Személyek: Sulámit, juhász.

Sulámit már úgy beszél kedvesével, mintha szabad volna, hívja a mezőre (11), szőlőbe (12), szóval hívja haza; a juhász felel (13); Sulámit kívánja, hogy bár atyafia lenne, hogy nyilván is mutathatná ki iránta való szerelmét, hogy vihetné haza anyjához. (VIII. 1, 2.)

V. szakasz. VIII. 5—14.

I-ső jelenet. VIII. 5—7.

Hely: Sulámit lakhelye.

Személyek: Sulámit és testvérei, juhász.

Sulámit már szabad, a király meggyőződésén erényességéről, eleresztette, és Sulámit vőlegényével visszatér szülőhelyére; útközben meglátogatják a fát, mely alatt eljegyeztettek; Sulámit beszél erényéről és állhatatosságáról, melyet semmi kísértés sem győzött le. (6—7.)

II-ik jelenet. VIII. 8—14.

Személyek: Sulámit és testvérei, juhász.

Sulámit testvérei beszélnek azon időről, midőn Sulámit még kicsiny volt (8, 9), mire Sulámit felel, hogy ő erős (10), nem kellett neki a Salamon szőlője és most sem kell, adja a pásztoroknak (11); az én kicsiny szőlőmre losz nekem gondom (12). Végül a juhász kéri, hogy énekeljen (13), mire Sulámit régi szerelmi énekét (II. 17), mintha most is a kertben volna, elénekli. (14.)

Ime, a költemény nagyobb és kisebb szakaszokra, illetőleg jelenetekre felosztva. Nem is kell rendkívüli vizsgálat hozzá, hogy észre lehessen venni a hiányokat. Mindemellett azonban láthatni, hogy e darabban nincs lakodalmi hasonlóság, nincs házasság, ez csak szándékolt, de nem va-

lósulhatott. Az egyszerű történet, a mi benne elő van adva: egy leány hűsége, ezt igyekszik a darab feltüntetni, és hogy e feladatát csak bajjal érheti el, oka a töredékeség, a sok ismétlés, szükségtelen betoldás oda, a hol a tulajdonképpeni eredeti rész hiányzott. Az egyes versek között látható következetlenség; néhol egész bizonyossággal nem lehet tudni, melyik szereplő mondja e vagy ama mondatát. Néhol egy-egy kis rész kidomborodik, egy-egy kis éneket, idylt alkotván, de még ezek sem nevezhetők teljeseznek. Ugyanazon részek megint előfordulnak, bár változtatással. A végső szakasról (VIII, 5—14) pedig láthatni, hogy későbbi betoldása, illetőleg kiegészítése a költeménynek, a mely nagyban különbözik alakilag, tartalmilag az előbbiektől s így feltűnőleg zárja be a darabot. Átcsap a tanítói modorra, Salamonról, kinek neve itt kétszer is említve van, mint régen élről emlékezik meg; Sulámit testvérei csak itt beszélnek stb. Mindezek csak megerősítnek azon nézetünkben, hogy e költemény a leírásakor vagy összeszerkesztéskor több, még hozzá tartozó részt, elvesztett s hogy a szerkesztő az általa is hiányosnak ismert költeményt az által akarta kiegészíteni és egységbe hozni, hogy előbb egy-egy refrain stb. betett. Hogy Salamonnak is lehet része a szerzésben, érve a halála után fennmaradt egyes töredékeket, azt úgy a körülményekre, mint saját magára való vonatkozások mutatják, de másfelől észre lehet venni, hogy az egész nem Salamontól eredt; látható, hogy egynél több munkás dolgozott e költeményen, nem zárva ki még a népdal termelőjét, a népet sem, míg aztán egy későbbi író vagy gyűjtő a költemény jelenlegi egységét adta.

(Folytatása következik.)

VIDÉKI ÉLET.

(A szilágy-szolnoki egyházmegyéből.)

(Egyházmegyei közgyűlés)

Kémer, 1882, ápr. 3.

de i tavaszi egyházmegyei közgyűlésünk Szilágy-Somlyón tartatott meg márczius 26-án kezdődőleg.

Nevezett napon az istenitiszletre hívó harangok zúgásának elcsendesültével nt. Szabó Pál esperes aafia vezetése alatt az egyházmegyei közgyűlés (elég szép számmal) jelen volt egyházi és világi tagjai testületileg jelentek meg a templomban, hol az előre kiuevezett szónok, sz.-bagosi pap, Kertész István aafia szivből eredő alkalmi buzgó ima szárnyain emelkedett a minden jók adójához, Istenhez, magával ragadván a (fájdalom! nagyobbára csak a közgyűlés tagjaiból állott) hallgatóságot; majd alapigéül véve Lukács evang. IX-ik rész 61 és 62-ik verseit, egyszerű, de világos irmodorban szerkesztett tárgyilagos egyházi beszéddel s annak előadásával méltó elismerést érdemelt ki.

Istenitiszletet végeztével, az e végre megjelölt tanács-terembe gyűlvén össze a közgyűlés tagjai, esperes aafia részletes és kimerítő — lelkes éljenzéssel fogadott — esperesi jelentését felolvastván, az egyházmegyei közgyűlést ünnepélyesen megnyitotta.

Az elnöki megnyitó beszéd lényegesebb s közfigyelmet érdemlő pontjait legyen szabad röviden felemlítenem a következőkben:

Mint egész anyaszentegyházunkra vonatkozó örvendős esemény, a debreczeni ref. zsinat lőn első helyen kiemelve; majd szilágy-szolnoki egyházmegyénket közlő érdeklő az tény, hogy kis-dobai ref. tanító, Báthori György, mint 50 éves tanító, hosszas és hű fáradozásai elismerésül ezüst érdem kereszttel lőn feldisztatva jubileuma alkalmával. Ennek ötletéből az esperes által indítványoztatván, hogy ezen s hasonló hosszas és hű szolgálat elismerésül egyházmegyénk gondoskodjék az agg szolgálók megjutalmaztatásáról: határozatilag kimondatott, hogy nevezett 50 év óta szolgáló tanító fel fog ajánlatni 100 azaz száz o. é. forint államsegélyben részesítés végett; egyszersmind az esperesi hivatal megbízott, hogy jelen és jövőben kísérelje figyelemmel ha vannak-e egyházmegyénk kobléban hasonló régi behivatalnokok? s midőn ilyenek létezéséről tudomást veend, a közgyűlésnek tegyen jelentést arról.

Ugyancsak az esperesi jelentés megemlékezik a már csak néhai Biró Károly tasnádi volt lelkész s egyházmegyénk közügyigazgatója elhunytáról, kit élete delén ragadott el körülből a halál, s kinek korán elköltözésével egyházmegyénk egy közbivatalnokát, a papi testület egy őszinte barátját s mindenekfelett négy kiskorú árva gyermeke az édes apát veszté el. Esperes aafia indítványára elhatározatott, hogy nevezett nőhai paptársunk életrajza megírassék s egyházmegyénk jegyzőkönyvébe ígtattassék; az életrajz magírásával peéri ref. pap, Surányi Gyula aafia bizatott meg.

Nagy László főjegyző aafia azon indítványa, hogy Biró Károlynak siremlék állittassék, elvben elfogadtatott, melynek társadalmi úton való kivitelét indítványt tevő vállalta magára. Kísérje siker e nemes fáradozást, az elhunyt pedig nyugodjék csendesen!

Mint figyelemre méltó szomorú jelenség lőn felemlítve az esperesi jelentésben az egyházmegyénk több községében dúló himlő-járvány, a mely már múlt félben van ugyan, de még jelenlog is több helyen dühöng.

Hogy a tettekben nyilvánuló hitélet egyházmegyénk területén még nincs kihálva a hívek kobléből, ennek örvendős bizonyítékait tárta fel az esperesi jelentés, névszerint megemlékeztve azon jóltevőkről, kika közelebbi időben szives állozataikkal járultak a közügy oltárához s ezáltal kiérdemelték az elismerés babár-koszorúját.

A Biró Károly halálával megüresedett direktori hivatalra közakarattal s nagy éljenzések között Surányi Gyula aafia lett elválasztva, ki a közbizalmat megköszönve az esküt le is tette.

Mégtörtént egy választás e gyűlésen; ennek előzményeül felemlítendő a következő:

Az esperesi körlevélben, mely az egyházmegyei közgyűlésre-hívást magában foglalá, pénztári számvevő választásról is említés lévén téve, tárgyalás rendén e kérdés szőnyegre került a közgyűlésen. Azonban tekintve azt, hogy az özvegy-árvai gyámintézet ügyei az egyházmegyei közgyű-

lés közvetlen hatásköréből — az ezen évi január első napján már életbelépett alapszabályai értelmében — kivétettek, s az intézeti jog a gyámintézeti részvényesek társulatára lőn átruházva, azon elvi kérdés merült fel, hogy az egyházmegyei közgyűlés által választandó pénztári számvevő jog- és hatásköre kiterjed-e egyszersmind a gyámintézeti pénztárra is vagy csak egyedül az egyházmegyei közpénztárra? Hosszas és élénk vita után szavazat által lett eldöntve a kérdés, még pedig egy szavazattöbbséggel el lett fogadva az a nézet, hogy az egyházmegyei közpénztári számvevő egyszersmind számvevője leend a gyámintézeti pénztárnak is. Azonban az elvi kérdésben eltérő nézetek mindenikének teljes megnyugvását s kielégítését eredményezte azon szerencsés választás, hogy a számvevői hivatalra egyező akarattal lőn megválasztva nt. Török István felszentelt tanár aafia, ki egyházmegyénk közgyűlése iránt eddig is mindenkor meleg érdeklődésének félreismerhetlen tanújeleit adta.

Egyházmegyénk több egyházközségből panasz tétetett az egyházi épületek rossz karban léte felől, melyek mindenikét illetőleg szigorú intézkedések tétettek a közgyűlés által.

Fölmerülvén az a tény, hogy némely egyházakban a kepefizetés örökség szerint történik s ily helyeken hovátovább az örökségek elidegenítettése következtében, a behivatalnokok bércsökkenése napi renden van, az e tekintetben való intézkedés halaszthatatlannak ismertetvén el, a legközelebbi egyházmegyei közgyűlésünk beható tanácskozássa tárgyává teendi e mindenestre fontos kérdést.

Egyházmegyei közgyűlésünk határozatilag kimondotta, hogy a gyámintézeti számadás évenként felterjesztendő a mlts állandó igazgató tanácsához.

Egy desolata egyház tulajdonát képező házastelek haszonbérletje sem a bérleti összeget nem fizetvén meg, sem a bérlet helyről nem akarván elköltözni, miután közigazgatási úton az egyház követelésének elégtétel nem lőn szolgáltatható, rendes per útján fog az ügy direktor aafia által elintéztetni.

Fölmerülvén az az eset, hogy egy egyház 250 frtot tévő tőke követelése s ennek járuléka az eredetileg adós egyőn nevéről a hitelező egyház néhány előljárási tagja által más egyőnre leendő átruházása határozatott és eszközöltetett, s minthogy ennek következtében a követelés jelenlog veszendőben van, az egyház követelésének megtérítésében az átruházást eszközölt egyőnek egyetemlegesen lettek elmarasztalva.

Az erdélyi ref. egyházkerület házipénztárának érdekében az egyházak előljárási megbizatnak házankénti adomány-gyűjtés eszközzésére.

Az egyházmegye közérdeklő határozatainak kivonata, gyűjtőmőnye a közgyűlésre beterjesztetvén, tüzetes megbirálás végett s a közelebbi közgyűlésre leendő jelentéstétel bevarása mellett egy öttagú bizottságnak adatott ki.

Egyházmegyénk egy egyházában az a botrányos eset merülvén fel, hogy midőn az elköltöző özvegy papné már éppen indulandó volt, a községi bíró és egyházi gondnok

által karhatalommal visszatartóztatott s mindaddig szabaddon nem bocsáttatott, míg az egyházzal szemben feltüntetett követeléséről írásos lemondási nyilatkozatot nem irt alá. Ez eljárás miatt a főbíró a királyi törvényszék által fegyelmi eljárás alá helyeztetett, és másfelől a törvényszék egyházmegyei hatóságunkhoz tette át az illető egyházi gondnok ellen megindítandó fegyelmi ügy elintőzését, mely ügy a püspöki hivatalhoz fog felterjesztetni.

Terjesztettek be csere- és örök vásárszerződések, melyek mindenike — az illető egyházakra nézve — előnyösnek találtatván, végleges megerősítések fog eszközöltetni; továbbá egy pár egyház érdekében államsegélyre felajánlás határoztatott.

Kiemelendőnek vélem az az örvendetes tény, hogy az idegen ajkú és vallásúak közé ékelt völcsoi kisdud egyházunk hitéletének fényes tanúbizonyságát adta az által, hogy — daczára a hívek csekély száma s anyagi korlátoltságának — tisztességes új papi lakot épített és más gazdasági épületekhez is beszerezte az anyagot. Istentől segedelem a nemes buzgalomra!

Itt felmerül lelkemben az a hő óhaj, vajha a bolmissio életre ébredne! Az egészséges nem szűkölködik orvos nélkül, de a betegnek sokszorosan kívánatos. Éppen azért államsegély s más lehető kútforrások igénybevétele, alkotása s felhasználása által mindent meg kellene tenni, hogy egy is el ne vesszen azok közül, kiket az Úr gondjainkra bízott; szükség lenne anyagi áldozattal is támogatni a nyájnak elszorva élő tagjait, hogy el ne ragadtassanak tőlünk vallásunk s nemzetiségünk kárára.

Lenne még különösen egy pár főlemlendő közgyűlési tárgy, de e pár sötét pontra szándékosan boritom a feledés fátyolát.

Dombi Lajos,
ref. pap.

A sz--szolnoki egyházmegyéből.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Nagytisztelű szerkesztő úr! Mindenekelőtt szives elnézését kérem, ha a nagytiszt. szerkesztő úr becses lapjában egy kevés helyet óhajtanék megnyerni oly czélból, hogy egy különben mindnyájunkat, de főleg erdélyrészi ev. ref. tanintézetünket, közelről érdeklő ügyre vonatkozó megjegyzéseimet, illetőleg igénytelen nézeteimet közzé tethessem.

Az alább röviden ismertetendő ügy körül felmerült gondolataim leírására s így kívánatos közzétételére tanári karunk kebelében közelebből előfordult esetek, illetőleg az ezek felett támadt komoly vita szolgáltatott alkalmat, amely szerény megjegyzésem szerint nagyon is méltó arra, hogy hirlapi közzétételével magára vonja az érdeklődő körök komoly figyelmét. Tanári karunk ez ügyet a nálunk nemsokára megtartani szándékolt, de közbejött akadályok miatt hihetőleg — fájdalom — már elmaradó tanári értekezleten óhajtotta volna véglegesen tisztázni, de így nagyon is időszerűnek vélem, hogy e fontos ügy a május hó 31 én Kolozsvárt összeülő egyházkerületi közgyűlésen alapos megbeszélés tárgyává tétessék, hogy akkor illetékes körök egybehangzó nézetei alapján, e felette jelentékeny

ügyben, elvi megállapodás jöhessen létre, s esetleg minden erdélyrészi ev. ref. kollegiumot közös-n kötelező tanügyi szabályzat állapíttassék meg.

Tudjuk ugyanis, hogy erdélyrészi ev. ref. iskoláinkban a vizsgálati szabályzatok szerint évenként két, és pedig a tanulóknak úgy erkölcsi, mint szorgalmi előmenetelét szabályszerűen feltüntető nyilvános vizsgálat tartandó, míg azonban az év végén tartatni szokott vizsgákról meglévő szabályzataink minden tekintetben zsinormértékül szolgálhatnak a netalán fel-felmerülő pótló- és javító-vizsgálatokat illetőleg, kimondván p. o., hogy a kötelező tantárgyak ketetéből elégtelen (5) osztályzatot nyert tanuló csakis a tanári kar engedélye alapján bocsátható javító-vizsgálatra, de a három vagy több tárgyból elégtelen osztályzatú tanuló mulhatatlanul az osztály ismétlésére utasítandó, addig a szintoly fontos első félévi vizsgálatoknál szintén felmerülhető hasonló esetekről azokban nincs említés téve, minél fogva nagyon természetes, hogy szabály nem lévén, eddigelő mindenik tanári testület saját belátása szerint, illetve patrio more oldotta meg az ezen ügy körül felmerülhető kérdéseket.

Ugyanis éppen nálunk történt, hogy több oly tanuló folyamodott tanári testületünkhöz javító-vizsga megengedéséért, a kik az első félév végén nem egy-két, hanem három-öt kötelező tárgyból nyertek ötös osztályzatot. Már most kérdem, mit tegyen a tanári kar ilyen, bárhol is ismétlődhető esetben? Ha egy-két elégtelen tanjegyet kapott tanulóknak engedélyt ad a javító-vizsgálat letételére, törvényesen jár el tagadhatatlanul, de hátha olyanok is folyamodnak, a kik az utóbbiaknál még jobban meg vannak terhelve rossz osztályzattal?! Ezek, ha azokat az év végén kapták, kétségkívül az osztály ismétlésére utasítandók; de hátha az első félév végén nyerték, vajjon folytathatják-e tovább ugyanazon osztályt avagy a megelőző osztályba visszavitetessenek, a melyből az előző évi kielégítő osztályzatuk alapján felvétettek a következő osztályba? Avagy ha az engedélyezett, de kellő eredménnyel nem végződő javító-vizsgának esete állana be, kérdem, lehet-e még az ilyen újból elbukott tanuló javító-vizsgálatot, vagy pedig kérlelhetetlenül visszavitetessék a megelőző osztályba? Továbbá, ha egy tanuló valamelyik tenintézetnél első félévi tanulmányait befejezte ugyan, de azok némelyikéből elégtelen osztályzatot nyerve s az illető intézetből kilépve más megfelelő intézetben óhajtaná folytatni tanulását, kérdem, miként járjon el ez esetben a tanári testület?

Uyen s hasonló esetekben a tanári kar felette fenakadhat és bizony-bizony nem egy könnyen tudja eltalálni a procedendi modust, hacsak azon, nem éppen czélszerű eljárásról nem folyamodik, mely szerint jó remény fejében oly tárgyakból, amelyek a második félévben is folytattatnak, azaz nem fejeztetnek be az első félév folyamán, teszom az V. gymn. osztályban a görög nyelv, a javító-vizsgálatot elengedi, hogy ilyszerűen a 3—5 elégtelen osztályzat száma a kellő, illetőleg a szokásos számra reducáltatván, folyamodó kérelmének, szabályzataink szerint, hely adathassék s esetőleg tovább haladása lehetővé tétessék, mely eljárás mindenestre az illető elnézett tárgyak tekintélyének s így a tanulók előtti becsének rovására történik. Vagy talán egészen figyelmen kívül hagyható-e az első félév végén nyert elégtelen osztályzat?

Már pedig tény, hogy a tanári kar nyomasztó helyzetéből szabaduandó, ily eljárást kénytelen igénybe venni, mivel máskép, illetőleg 3—5 elégtelen osztályzattal, a tanuló javító-vizsgára nem bocsáttatik. Ha pedig az első félév végén nyert elégtelen osztályzatot figyelmen kívül hagy-

va a tanulót a javító-vizsga letételére nem kötelezi, óhajtánám tudni, ezek mikor volnának kijavíthatók, vagy pedig feltéve, hogy év végén meglehetősen osztályzathoz jutott, első félévi rész osztályzataiért utasíttassék-e az osztály ismétlésére?

Ilyenszerű kérdések, illetőleg gondolatok merülhetnek föl e fontos ügy tárgyalása alkalmával, melyeket a tanúgygyel különben is foglalkozó olvasó közönségünk előtt nincs miért felsorolnom, annyival is inkább, mivel, meggyőződésem szerint, a felszámolt kérdések is elég döntőleg bizonyítanak a felvetett kérdés fontosságát illetőleg.

Abban hagyom tehát a további fejtegetést, azon édes remény kíséretében, hogy az ezen ügyre vonatkozólag felhozott állításaim már magukban véve elegendők arra, hogy nyomosságuk miatt magukra vonják az érdeklődő tanügyi körök komoly figyelmét, mivel bizony másképpen az ügy teljességgel nem lenne tisztázható.

Azon óhajtással végzem be tiszteletteljes soraimat, vajha ez ügy bonyolult kérdése sikeresen oldatnék meg, hogy így egész lelkesedéssel a tanügy felvirágzásáért küzdő, fáradó tanári testületeink az ebből könnyen beállható bizonytalanság kollektív érzetétől mielőbb megszabadulhassanak.

Végül legyen szabad egész tisztelettel megemlékeznem, hogy közelebről a deákok könyvtárának javára rendezett „Fillérestély“ 140 frtnyi tiszta bevétellel történt meg, melyért az illető jelenlétűknek ezuttal legforróbb köszönetünket nyilváníthatom az ifjúság és iskolánk tanári kara nevében.

Teljes tisztelettel maradván a nagytiszteletű szerkesztő urnak

Zitabon, 1882 márczius hó 18-án

legalázatosabb szolgálója
G. Mihály Ödön.
okl. s. tanár.

KÜLFÖLD.

(A „Prot. Közlöny“ edinburgi levelezőjétől.)

Pár szó a skót szabad egyházról.

(Elszakadása és megalakulása, neve, tana, viszonya az államhoz, különbségek, szervezete, theol. collegek, studentek, magyar theológusok, jellemzés.)

1843 május 18-án a skót nemzeti egyház egyetemes gyűlése (General Assembly) összejött Edinburgban az egyházi ügyek felett való tanácskozás végett. Mikor a tagok a rendes helyen össze voltak gyűlve, és ő Felsőge helyettese (Commissioner) állami főhivatalnoktól kisérvé, helyét elfoglalta a gyűlésteremben, feállott a moderator (elnök) és a helyett, hogy a gyűlést rendes módon megalakultnak nyilvánította és megnyitotta volna, olvasta a már készen lévő protestatiót, melyben az egyház eredeti alapelveire támaszkodva felsorolja az államnak az egyház ügyeibe való illetéktelen beavatkozását; előszámlálja pontonként az államnak az egyház ügyei intézéséhez formált túlkapásait és ezek ellen erőlyesen tiltakozik, ünnepélyesen kijelentvén egyszersmind a protestatiót alá irt papoknak és eldereknek visszavonulását. Ezzel ki volt mondva az elszakadás; a mo-

derator és más tagok elhagyták a gyűléstermet s más helyen össze gyűlve megalkották a skót szabad egyházat. Dr. Chalmers megválasztott új moderátorrá, és hozzáfogtak az ügyek tárgyalásához a rendes módon. A protestatio alá volt írva 203 gyűlési tag által, kiknek száma csakhamar 474-re szaporodott.

Az újan alakult egyház szabadnak (free) nevezte és nevezi magát, hogy meg legyen különböztetve attól, a melytől elszakadt, mint a mely állami egyháznak van elismerve az ország polgári hatalma által; hogy folyton emlékében legyen az elszakadáskori küzdelme és hogy folyton tiltakozzék egyfelől Krisztus egyháza szabadságának bitortlása, másfelől annak átengedése ellen.

A szabad egyház tulajdonképp semmi újat nem alkotott, csak megtartotta, illetőleg visszaállította a régít eredeti tisztaságában. Tankülönbség nincs szabad egyház és állam között; hitvallás, egyházi törvények, egyházkormányzás formája stb. maradtak, a mint a nemzeti egyházban voltak. Tanai a westminsteri hitvallásban és a nagy és kis kátéban vannak letéve. Jézus Krisztus egyedüli királya és feje az egyháznak, melyet hivatalnokai által igazgat. Állam és egyház független egymástól a maga körében, nincsenek egymástól elválasztva, hanem a közös érdekek előmozdításában együtt működnek, különböző körökben segítvén egymást. Az államnak nincs befolyása az egyházi ügyekbe és mivel az állam beleavatkozott, elszakadtak, hogy egyházi függetlenségüket fentartsák. Elvöket nem változtatták, az állammal működnek, a menyiben az egyháztól kívánatlik, csak hogy most az állammal való szövetség nélkül, melynek meghatározása változott.

Bár a szabad egyház elszakadt az állami egyháztól, de magával vitte az államhoz tartozás elvét. Nem maradhatott az established churchben az Erastianismus*) vagyis az államnak az egyházi ügyekbe való belenyulása miatt, és ez a pont az, melyben az állami egyháztól különbözik. Másfelől azonban nem választja el magát az államtól, mint ezt más dissenter egyházak teszik és ez a pont az továbbá, a melyben ezektől (t. i. dissenterektől) különbözik. Nem egyesülhetett a dissenterekkel a voluntarismus miatt, mivel ezek az állammal való összeköttetést tagadják.

A szabad egyház tehát tiltakozik úgy az Erastianismus, mint a voluntarismus ellen, de mivel az állammal való szövetségnek tudatában van és mivel az egyház tiszta szentirati elveit ő tartja meg legjobban, úgy tekinti magát, mint valódi nemzeti reformált egyházat.

(Folytatása következik.)

Olaszország. Az orosz tanügy lassú haladását egy volhyniai levelező a bürokraticus nagy apparatusnak tulajdonítja. Kót tanítóval bíró iskola felett már egy

*) Erastianismus származik Erastustól, egy német orvostól, ki a 16-ik évszázad utolsó felében élt; ő volt az első, ki először nyilván hirdette azon nézetet, hogy a szellemi (spiritual) kormányzásnak és fegyelemnek tiszte a polgári hatósághoz tartozik. (L. Cath. on the principles and const. of the free church.)

külön igazgató áll, ki nem tanít semmit, hanem ráír a tanítókra, ezek felelnek neki, az igazgatók írják jelentéseket a tanfelügyelőknek, kik aztán meglátogatják az iskolát, de nem érdeklí az, hogy mit tudnak a tanulók, hanem bírálják a naplókat, kimutatásokat, leltárakat. Az iskola-épületek külseje különben tetsző. Az orosz népiskoláról a mostani miniszter alatt is kevés haladást jelezhetni. A pétervári kerületben a múlt évi terméketlenség miatt 8 iskolát kellett bezárni, mivel nem volt a tanítókat mivel fizetni. Oroszországban az iskolákról a legutolsó statisztikai kimutatás 1876-ból való. E szerint az orosz birodalomban volt 38,789 iskola 1.931,319 növendékkel, melyből 1.408,602 fiú és 522,717 leány. Esik átlag egy iskola 2195 lakóra és 1 tanuló 44 lakóra. Érdekes, hogy a helyzet nem Sziberiában a legrosszabb. Itt ugyanis 166 lakóra esik egy tanuló, míg Daghestanban 1458 lakóra esik egy tanuló.

Anglia. Bradlaugh ügye. Az eskütagadó Bradlaughot mindenképp ki akarják űzni a angol alsóházából. Választásának megsemmisítése nem használ semmit, újra megválasztják. Bradlaugh egy ízben szavazott a házban, mielőtt igazolva lett volna; az angol törvény az ilyen képviselőt érzékeny pénzbírsággal sújtja. Elitelték 500 font sterlingre, s az ítélet immár jogerőre emelkedvén, Bradlaugh felszólította, hogy a bírságot tizennégy nap alatt fizesse le; a vádló sikertelen végrehajtás esetén a csődöt mondatja ki Bradlaugh ellen, akkor aztán nem lehet képviselő.

Spanyolország. A népoktatás fejlődését Spanyolországban e számok tüntetik fel: 1550-ben a szárazföldön s a szigeteken 600 ezer fiú s leány járt elemi iskolába. 1865-ben ez szám 1.300,090-el szaporodott. 1865—1880-ig e szám folyton szaporodott, habár sokkal kisebb arányban, mint előbb. 1880-ban az elemi iskolába járók száma 1.769.602 volt s így az utolsó 15 év alatt a szaporodás 469.000. Tehát lassan haladnak ott is.

Bulgária. A bulgárok tanügye. Kelet-Ruméliában az utóbbi két év alatt 307 új iskola állítottott. Összesen van 745 népiskolája 50,311 tanulóval s 1098 tanító és tanítónővel. A tankötelesek 64%-a jár iskolába. Az új bulgár fejedelemségben van 1088 iskola s a 160,000 tankötelesnek egy harmadát látogatja azokat 1247 tanító s 137 tanítónő vezetése alatt.

Amerika. A mormonok üzelmei. (Gyilkosság és erkölcstelenség a vallás köpenye alatt.) A mormonok utóbbi időben minden erejüket megfeszítik, hogy hitelvesztett ügyüket ismét zöld ágra juttassák. Kivált Angliára vetették szemüket s nem tagadható, hogy némi sikerrel, mert hiszen angol lapokban elég gyakran olvashatni „megtérítettek“ kivándorlásáról Utahba. A mormon emisszáriusok üzelmeiről egy londoni levélben ezeket olvassuk: A sóstó-melléki mormonok némely tanai oly természetűek hogy a mormon apostolok nagyon elrontanak ügyüket, ha az Angliában megtérítendő hivatással nyíltan közölnék a tanok legborzasztóbbja „a vér általi engesztelés.“ Ime egy szörnyű példa. 1875-ben egy férjes nő oly bünt vallott be, mely az „egyház“ törvényei szerint csak vérell mosható el; az ítélet végrehajtására maga a férj jelöltetett ki. Mikor a nőnek kijelentették, hogy mi vár rá, csak azt kívánta, hogy észrevétlenül, mikor nem is sejtji, érje őt a halál. Ugy történt. Mikor férje másnap hazatért s ő a legbarátságosabban fogadta, oda-dőlt ölébe s óralánczával játszott, az kívánta vadászkiését s egy észrevétlen pillanatban átmettszette a nő nyakát. S ezt a gyilkosságot a templomban kihirdették és ünnepélyesen nyilvánították.

Rendesen azt hiszik, hogy a nők Utahban, a soknejttség dacára, kiváló állást foglalnak el. Ezt a főntebbi eset is határozot-

tan megczáfolja, mert az csak ott történhetik meg, hol a nőt pusztán házi eszköz, vagy butor számba veszik, melylyel szabadon rendelkezhetni. Utahban a nő valóságos rabszolgája férjének, kiért dolgozik s kinek feltétlen engedelmisséggel tartozik. Megjegyzendő továbbá hogy a mormonok oly házasságot, mely nem az ő „egyházuk“ törvényei szerint kötöttet, nem tekintenek kötelezőnek. Így pl. egy Glasgowban nejt és gyermekeit elhagyott embernek a Sóstó-államban három feleséget adtak. Hogy az ily rendszer a legborzasztóbb erkölcstelenségre visz s a vérfertőzésnek tág teret nyit, könnyen érthető. Volt már oly eset is, mikor egy ember három nemzedéket, öreg anyát, leányát és unokáját vette nőül, másik a saját féltestvérét, egy harmadik a nagynénjét, mi angol törvények szerint tiltva van. Persze mindazon angol leányok és asszonyok, kik kivándorlásra hagyják csóbitatni magukat, nem tudják, mi sors vár rájuk s mikor végre szemük kinyílnak, már késő. Egy ily áldozat így irt vissza hazájába: „Azt hittem, az ur paradicsomát lelem itt s tolvajok és rablók poklába jutottam.“ Egyéb-ként a mormonokról leleplezéseket tenni, egyike a legnagyobb bűnöknek s mint nyílt szakadás büntetettik.

A mormon női apostolok a legnagyobb ravaszsággal hálózák be az angol nőket. Ismeretséget kötnek fiatal, tisztességes, szép leányokkal s meghívják őket gyüleseikre. Ebben a leányok semmi rosszat sem sejtene, de ha már párszor engedtek a meghívásnak, a keresztelést ajánlják nekik, azaz jobban mondván, rájuk kényszerítik. Ha a lányok szüleikre hivatkoznak, akkor a szentírásból oly helyeket olvasnak fel nekik, melyek a szülők s testvéreknek Krisztusért való odahagyásáról szólnak. Így történt aztán, hogy ama 125 leány közzül, kik a múlt évben Angliából Utahba költöztek, csak tíz-nék a szülői tudtak leányuk sorsáról. A vallás köpenye alatt őkik eszerint Londonban s egész Angliában a legnagyobb csalást és ámtást, melynek következményei csak azzal a gyalázatos leányvásárral hasonlíthatók össze, melyet csak az imént fedeztek fel Anglia és Belgium közt. Ha a civilizált világ megbotránkozott ezen, vajjon véget fog-e vetni egyszer már a mormonok ocsmány üzelmeinek is?

IRODALOM.

A Magyar Lexikon 99. füzeté is megjelent, s a mű biztos, szilárd lépésekkel halad befejezése felé. E füzet a Konstantinápoly szótól a kos szögig terjed, s így remélhetjük, hogy e közhasznú mű, mely az egyetemes ismeretek rövid, de világos és kimerítő tárháza s melynek egyetlen magyar ember könyvtárából sem lenne szabad hiányozni, 150 füzetben csakugyan be lesz fejezve. — A kiadók (Wilckens és Waidl Budapestten, koronaherczeg-utca 3.) a mű könnyebb megszerezhetőse céljából igen előnyös fizetési feltételeket állapítottak meg, a mennyiben 6 frt előleg és további 3 frt havi részlet fizetése mellett az egész munkát megküldik.

A boldogság alapköve, írta Mayer Miksa. Ily cím alatt vettünk egy 16 lapnyi füzetet, melynek ára 16 kr. Mayer Miksa neve ismeretes, mint népies író s e füzet egészséges irányú s derék tartalma igazolja a köztudatot. A boldogság alapkövét a testi és lelki egészségbe, tisztaságba helyezi s a testi egészség fentartására derék tanácsokat ad. E füzet a „Magyar könyvtár“ cz. Aigner Lajos által kiadott vállalat egyik darabja, szerkesztik a nép számára dr. Székely Ferencz, dr. Staub Móricz, Bakos János. Minden füzet ára 15 kr. s eddig 3 darab jelent meg az említetten kívül: A lélek tükre v. ismerd meg tenmagadat, Mayer Miksától; Népmesék, Győry Vilmostól; Gazdasági rendszer, Galgóczi Károlytól. E vállalatnak célja, mint a tervezetben olvastunk: népünk kezébe oly hasznos és mulattató olvasmányokat adni, melyek a szívet nemesítik, az értelmet fejlesztik és az embernek azon törekvését, hogy

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 15 számához.

házjának hasznavehető munkás tagja lehessen, előmozdítják. Fog nyújtani füzeteket az erkölcsi, gazdasági, természettudományi s a házi-ipari szakban. Községi népkönyvtárakba különösen ajánlhatók e füzetek és a szerkesztőség derék dolgozóit mivelhet általok népünk erkölcsi értékének gyarapítására.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

Épviselőház, főrendiház, bevégezvén a véderő módosításáról szóló törvényjavaslatot s az utolsó héten még néhány kisebb törvényjavaslatot, most az ünnepi szüneteket tartják április 24-ikéig. A legutóbb tárgyalt törvényjavaslatok közül kettő keltett hosszabb vitát a képviselőházban. Egyik az volt, mely a megyei közigazgatási bizottságokba egy gazdasági előadót is kíván, ki a megyét a gazdasági rendeletek végrehajtásában ellenőrizze. A másik pedig a közös költségek pótlását illeti, mert a közös vámjövendelmek az utóbbi években tetemesen apadtak s nem feleltek meg az előirányzatnak. Az ellenzék két árnyalata mind a két törvényjavaslatot megtámadta. Az országgyűlés első szaka most már végéhez közeledik. Nyáron nem szokott a ház együtt lenni. Az idén minden valószínűség szerint még előbb szétoszlik a törvényhozás, mint máskor, mert az országháznak nagyobb javításokat kell tenni. Az ülészaknak még hátralevő részében tárgyalni fogják a déli lázadás újabb költségeit, a mint a delegációk megszavazták; azután a vadászati és fegyvertartási adóról szóló kis törvényjavaslatot; a határőrvidék bekebelezéséről szóló törvényzikket, végre az autonom vámtarifa módosításáról szóló javaslatot. Ezzel aztán megérkezik a nyár is. — A déli szlávok lázadása. Hivatalosan csak kevés hír érkezik Herzegovinából és Krivosziából, röviden jelentve egy pár csetepatét. Csajnicza és Focsa közt még mindig nagyobb számmal vannak a felkelők és Krivosziában is folyvást jelentkeznek. A lázadók mozgása a montenegrói határ felé irányul, a minek részint a bekerítéstől való félelem az oka, részint a kivándorlási hajlam. Még mindig nagyon kevesen tértek vissza elhagyott hajlékukba. A mohamedánokról hiába jelentették, hogy nem vettek részt a felkelésben. A mohamedán lakosság által elhagyott helyek bizonyítják, hogy ők is fegyverrel küzdöttek. Most már megkezdődik a katonai bíróságok működése is az elfogottak fölött. Rögtön hozzá akarnak fogni a sorozás keresztül vitélőkhöz is. Bolgárország több városában gyűjtéseket rendeznek a menekültek segélyezésére. A belgrádi egyetemi ifjúság is alakított egy gyűjtő bizottságot, sőt, legújabb hírek szerint, maga az orosz császár is jelentékeny összeget utalt ki az állami pénztárból a menekültek segélyezésére. — Magyarosító herceg. Délmagyarország magyarosítása érdekében Thurn Taxis Egon herceg igen elismerésméltóan működik közre. Nem régg egyik birtokát magyar telepítvényeseknek en-

gedte át s gondoskodik, hogy azok jól meg is élhessenek. Mióta Torontálban letelepedett s magyar honpolgárrá lett, gyermekeit magyarul nevelteti, magyar dajkákat ad melléjük. Ő maga szintén megtanulta a magyar nyelvet s közelébb Torontálmegye közgyűlésén magyarul beszélt. Perczekig tartó riadó zaj kísérte a herceg szavait. — Simonyi Ernő temetése. A függetlenségi párt vezérférfiát és Debreczen város egyik képviselőjét, Simonyi Ernőt, e hó 2-án helyezték el nagy gyászpompával a budapesti ke-repesi temetőbe. Holttestét a Fiume melletti Abbazziából e hó első napján reggel hozták meg a fővárosba. Útközben több állomáson, így Zágrábban is, koszorúkat helyeztek a koporsóra. A ravatalt az elhunyt nyári lakában, a csömöri úton állították fel. A lezárt koporsót egészen elborították a koszorúk. A gyászünnepélyre nagy sokaság jelent meg; a képviselőház tagjai, küldöttségek, egyletek lo-bogókkal; a miniszterek közül Ordódy Pál, továbbá a pol-gármesterek. Az egyházi szertartást a budapest-erzsébetvá-rosi plébános végezte. Helfy Ignác tartott a koporsó felett gyászbeszédet. A sirnál az országgyűlés nevében Ra-kovszky István, a párt nevében Eötvös Károly vettek bú-csút az elköltözöttől. — A magyarországi németek mozgalma. A berlini „Schulverein“ tolatkodása elleni agitáció országossá vált a hazafias német lakosságnál. A délidéki mozgalomhoz hozzá csatlakozott a Szepesség né-met eredetű lakosága, a híres „czipezerek“ kik szabadság-harcunkban oly vitézül küzdöttek mindig, s kik most büszkén hivatkoznak arra, hogy hétszáz év óta polgárai ennek az or-szágnak, tehát azt akarják, hogy magyarokul tekintsék őket. Azt is megmondják, hogy mit tartanak az erdélyi szászok-ról. Eddig a következő helyeken tartattak vagy fognak tar-tatni Schulvereinellenes népgyűlések: a Szepességben Lő-csén, Torontálmegyében Csatádon, Tömesm.-ben Új-Aradon, Bácsmegyében Verbászon, a határőrvidéken Glogonon és Fehértemplomban, továbbá Pozsonyban és Hódáságon. A né-metországi lapok nem tagadják többé, hogy a mi történik, azt nem várták. Többé nem igyekeznek hivatalos presszió-val magyarítani e mozgalmat, melynek nagy terjedelmét, bensőségteljes voltát be kell látniok. Kiátkozzák a tiltako-zó németeket és kijelentik, hogy ezentúl csak az erdélyi szászokat tekintik igazi németeknek. — A főrendiház reformját már sokat emlegették; több trónbeszéd is hangsúlyozta; a legutolsó trónbeszéd szintén. A kérdés föl-ött sok eszmecsere folyt a sajtóban, a röpiratokban és vá-lasztási programbeszédekben. E napokban Trefort Áges-ton közoktatásügyi miniszter is hozzá szólt a „Budapesti Szemlé“-ben. A miniszter egy röpirattal foglalkozik, melyet e tárgyban Szőgyényi László főispán írt. Trefort azt mond-ja, hogy a felső háznak ép úgy arisztokratikus alapon kell állania, mint a képviselőháznak demokratikus alapon, s érin-tetlenül hagyni a magyar főúri családok jogait. Buka-resti osztrák-magyar követé báró Mayr Ernő rend-kívüli követ és meghatalmazott miniszter neveztetett ki.

Mayr magyar ember, tapasztalt diplomata, Kelet és Oroszország alapos ismerője s különösen a kereskedelmi politikában vannak szakismeretei. Magyar anyanyelvét tökéletesen bírja, a honvédségnek kezdettől fogva tagja s jelenleg is őrnagyi rangot visel benne. — A szlatinai Kunigunda sókna veszedelme nagyrészi elmúltnak mondható, mivel a víz betódulása már megszűnt, s a beömlött víz, telített sóvíz lévén, kizárja, hogy a Tisza valamelyik erőből eredt volna. — A horvát tartománygyűlésen a költségvetési viták márczius utolsó napján értek véget. Nagy többség nyilatkozott a kormány mellett. Sajátságos botrányos vitatkozások után történt ez. Minden ülésnek meg volt a maga skandaluma. A gyűlés pártjai gyűlöletesen szóltak egymásról, megtagadva az ellenféltől hazafiságot, értelmességet. A kormány czíme: áruló. Hát még a magyarokról mi mindent beszéltek! Kikelték a korona ellen, a kormány ellen, a törvényes állapotok ellen, déli lázadás elnyomása ellen és a szerbek ellen ép úgy, mint a magyarok ellen. Az ellenzék a kormány tagjai közül legféltetlenebbül Zsivkovics osztályfőnököt támadta meg. Zsivkovics állása különben nagyon ingadozik, mióta a karlóczai szerb patriárkha-választáskor oly kétkulacsos szerepet vitt, saját testvére, a károlyvárosi püspök, megválasztása érdekében. — Külföldről egyáltalában izgalmas hírek érkeznek. Ilyen egy tüntetés a francziák ellen Olaszországban. Szicizilii vesernyének nevezi a történet azt a mézárilást, melylyel a francia uralom alatt volt Szicizilia olasz sziget fölzsabadult ez uralom alól. Márczius 30-án volt ennek hatszáz éve és Sziciziliában nagy ünnepélylyel ülték meg. Az ünnepély éle a francziák ellen volt irányozva és sokan nagy demonstrációtól félték, úgy, hogy erős katonaságot küldtek a sziget fővárosába, Palermóba. Az öreg, még mindig beteges Garibaldi, ki tudvalevőleg a Bourbonok, tehát egy francia dinasztia uralmától szabadította meg Sziciziliát, szintén Palermóba érkezett. A sziget fővárosa az ünnepélyre emlékérmeket veretett, melyek Szicizilia egyes községeinek képviselői közt osztattak ki. Daczára, hogy a kormány minden törekvését oda irányozta, hogy az ünnepélyt megfoszsa eredeti jellegétől, Palermo megszabadításának emlékműve nagyszerű és fényes volt. Az olasz kormány három

hadihajót is küldött a netaláni zavargások megakadályozására. — Spanyolországból is nyugtalanságok híre érkezik, Barcellona, sőt egész Katalonia izgalmak színhelye. E mozgalmak határozott szocial-demokratikus jelleggel bírnak. Az izgatás Barcellonában mind nagyobb mérvet ölt. Munkásmozgalmaknak tartják. A műhelyeket és tárházakat bezárják. Munkás csoportok meg akarták akadályozni a vonatok elindulását a pályaudvarból. Lövések is hallatszottak. Bizonyosnak mondják, hogy egész Kataloniát ostromállapotba helyezik. — A görög király balesete. A király nem rég, késő este, az atheni Pireus kikötő-városban sétált s ez alkalommal egyik katona-őrállomás előtt haladt el. Az őrnem ismervén fel a sötétségben az előtte haladó egyént, szokás szerint azt kiáltotta: „Ki van itt“, s midőn a király erre nem válaszolt, valószínűleg mert nem akarta elárulni inkognitóját, a katona rálőtt s ez alkalommal meg is sebesítette. Azt azonban titok fedi, hogy mi vezette a királyt ily későn a Pireusba. Az orosz birodalom fölött elboruló nagy homályból csak kivégzések és merényletek tudnak előtűnni. Most is kivégeztek egy nihilistát, a nihilisták pedig cserébe lelőttek egy tábornokot, egy kegyetlen bírót, ki a tömlöczöt és Sziberiát népesítette. A kivégzett nihilista Szukhanov tengerésziszt volt, kinek kivégzésével egyidejűleg jelentette a távirat Odesszából, hogy márczius 30-án este a tengerparti boulevardon egy előkelő öltözetű fiatal ember Strelnikov tábornokra, a kievi haditörvényszék ügyészére, revolverrel lőtt és őt megsubesítette. A tábornok a kapott seb folytán két percz múlva meghalt. A merénylőt és társát, a ki kocsival várta, elfogták. A czár Strelnikov meggyilkolása és Szukhanov agyonlöveteése után fenyegető levelet kapott. Az orosz fővárosban újabb forradalmi proklamációkat találtak s a nyugtalanság megint általános. Márczius 15-ike Közép-Amerikában. A panamai csatorna munkálatainál jelenleg igen sok magyar ember van. Reményi Ede meglátogatta őket s hangversenyt adott. A magyarok márcz. 15-én Semsey Károly őrnagy elnöklete alatt Panamában a tornacsarnokban bált adtak, melynek táncrendjében őt csárdás fordúl elő, az utolsó mint „virradtig“ tartó van jelezve.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

Luther a spanyol költészetben.

— Negyedik és befejező közlemény. —

fájdalomtól tépve sóhajtozik a Lélek hosszú ideig. Lelkiismeretében a mindent leigázó hit s a lázadó józan ész élet-halál harcot vivnak. Az értelem e benső harcza, moly kételkedni merészkezik, nem üt vérző sebeket, de azért mindig halálhozó, s hogy a gyötört Lélek szenvedései még gyarapodjanak, fölhangzik a Lá-

tomány (a Kétel) szava, távoli zene lágy visszhangjaként, s a szerencsétlen szerzetes fülébe e szózat zeng:

Beteljesült végre
Próféták igéje
S Bábel jármában nyög
Izraelnek népe.
Bűn s vétek napjai,
Számálvák azonban,
S meglesz, mit Dániel
Lát vala álomban.

Holló-szárnyát már a
 Romlás kiterjeszté
 És a Rosz igéje
 Leve elterjedté:
 Eladóvá lett a
 Lelki üdv piarczon,
 S gyalázat bolygo
 Ül püspöki arczon.

Vér-fedett a kéz, mely
 Áldni van hivatta
 S papi dolyfben székel
 A szakadás magva.
 Bűnösök menhelye,
 Bünbarlang a zárda,
 Istenét számúzi
 Saját szent oltára.

Haragvó jobboldal
 Merész szívvvel vesd le
 A bálványt, mely trónol,
 Hol az Erény helye.
 Tépd szét a lánczokat
 Az „Eszme“ nyügeit,
 Hadd szálljon szabadon
 Az ég felé a hit.

A népek szellemét
 Ébreszd föl álmibúl
 S a világ ujjongva
 Előtted leborúl.
 A föld mélyébe vess
 Életteli magot
 S gyümölcsét élvezik
 A késő századok.

Nem férfi, a ki sir
 S ejt gyáva könyeket,
 Méltó hozzá csupán
 A bátor, büszke tett.
 Mert bosszulót keres
 A haragvó nagy ég,
 Karddal hogy vágja ki
 A jelenkor sebét.

E harcban Guttenberg
 Lesz segítő társad
 Oly hatalommal, mely
 Elűzi az árnyat:
 A szó, mit Guttenberg
 Urrá tön merészen
 Kőfalakat ront le,
 S villám s dörgés léssen.

A titokteljes hang elhallgat s a megkinzott lélek érzi,
 hogy a belső harcban ő lett legyőzötté s hogy öröklött
 hite ingadozik, mint a szikla, mely, leomlófélben, a viharok
 ádáz dühének ki van téve.

Nehéz kivetni hő szívem mélyéből
 Édes emlékit szép gyermekkoromnak,
 Nehéz feledni, a mik e kebelben
 Búval s örömmel égték és forrongtak.

Feledni első, tiszta, hő imámat,
 Anyám ölén, mit édes-önfeledten,
 Rózsás ajakkal, mosolygó szemekkel,
 Elandalodva estve elrebegtem.

Feledni azt az ó templom hajóját,
 Hol legelőszőr elszorúlt kebellet
 Éreztem azt, hogy téged, szent Atyánkat,
 Gyermekszivem egy hő imával fellel.

Feledni azt a barna kis keresztet,
 Mely a halál-harcz vivódási közben
 Kedveseimnek utolsó sobajját
 Még fölfogá bánatsújtotta körben.

Feledni azt a csengő kis harangot,
 Mely hajnal nyiltán s esti szürkületben
 Csilingeléssel hő imára intett,
 S lassú csengése el-elhalt a légben.

Feledni mindezt vaj' mikép lehetne?
 A tölgy lehull, ha sújtó villám éri,
 De megmaradnak, el soha sem tűnnek,
 Gyermekkoromnak édes szép emléki.*)

A Látomány folyton ösztönzi a Lelket, mely már-már
 hajlandónak mutatkozik magát a Kétely karjaiba vetni, de
 elrémülve veszi észre, hogy az idők mélyéből kiemelkednek
 a csontvázak s karjaikkal fenyegetőzve és üres szemgödrei-
 ket merően felé fordítva, ezt dörgik fülébe: „Áruló, hite-
 hagyott!”

Elrémülve hallja a Lélek a sújtó vádat, s a szikla
 csúcsáról sietve lefelé rohan. Lucziferként, mint leomló
 hógörgeteg, rohant lefelé a meredélyen. Feje fölött borzasztó
 zaj támad, s egy hang minden zörejt túlhangozva, e sza-
 vakat hangoztatja:

„Én győztem, én
 S a föld enyém!”

A Lélek felismeri a Kétely hangját s e percztől kezd-
 ve elveszti öntudatát. Mire ismét magához tér, már a ha-
 landó test nyügeibe van verve.

A barát eszmélni kezd kórágán. A többi szerzetesek
 résztvevő arczczal állják körül, s az ősz Guardián így szól
 hozzá:

* *
 — Kedves testvér, adj Istennek hálát, hogy a halál
 torkából kimenekültél! Úgy feküdtél itt, mint egy halott.
 — Az is valék, de most új életre ébredtem! Kiküz-
 döm magamnak a szabadságot s új világot teremtek!

*) E kiváló szépségű részletet, mely eredetileg jambusokban
 van írva, méltónak tartottuk arra, hogy rimes költemény alakjában
 adjuk. Sz. B.

— Szerencsétlen! Istenkáromló, mit akarsz?
S a szerzetes az önértet hangján így felel:
— Rómát legyőzni, az, az szándokom!

— Légy á'kozott tehát, mert féktelen
Dölyfödbe' szent hitüktől elszakadtál és
Az ég csapása sújtsa vállaid!

Szemerjai Béla.

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvár, 1882 április 8 án.

— **Negyedéves előfizetőinket előfizetéseik megújítására s hátrálékosainkat hátrálékaik törlesztésére tisztelettel kérjük.**

A kiadóhivatal.

— Legfelsőbb adomány. Király ő Felsége a révkomáromi protestáns nőegyletnek, egyleti czélokra, 200 frtot méltóztatott legkegyelmesebben adományozni magánpénztárából.

— Id. b. Vay Miklós ő nagyméltósága, mint a Prot. Egyh. és Isk. Lapban olvassuk, a zsinati végzések megerősítésének szorgalmazása végett Bécsbe utazott.

— Személyi hir. A kolozsvári egyházközség a Vizi Endre lemondása folytán megürült pénztárnoki s jószágfelügyelői állomására id. Demeter Károlyt választotta meg.

— Bethlen-főtanodánk tervbe vett kiépítése ügyében a szakbizottság (Tompa János állami, Herczog vasuti s Páku Lajos kolozsvár-városi főmérnökök személyében) ünnep másodnapján száll ki a helyszínére az építési terv végleges megállapítása végett.

— Gyászhir. Böhm József, sepsi-sz.-györgyi tanodánk jeles képzettségű segédtanára, Böhm Mihály, muzeumi segédkönyvtárnok szép reményű fia, élete 25-ik évében, rohamos tüdőorvadás áldozata lett. Folyó hó 5-én temették el Kolozsvárt a szülői háztól, hová meghalni tért haza. Nyugodjék csöndesen a korán összeroskadt derék ifjú!

— A kolozsmegyei tantestület központi választmánya elhatározta, hogy egy segélyalapot fog létesíteni, mely segélyalaphból azon szegény tanulókat fogja fölsegíteni, kik semminemű nyugdíjban nem részesülnek, sem az Estvös-alapból nem segélyezhetők. Az alapnak első kezdeménye már megvan: Hegedüs István, Ferenczi Zoltán, Kozma Józsefné népszerű irod. felolvasásai jövedelmét, összesen 35 frtot, ez alap javára adták.

— A budai várpalotai plébánia magyarosodása nem csupán a plébános személyére, hanem az egész személyzetre kiterjed. Mint értesülünk, nemcsak a plébános, hanem két káplánja is, Wiedemann és Hamann még e hó végén vagy a jövő hó elején elhelyeztetnek innen s helyöket olyanok foglalják el, kik a magyar nyelvben jártasok.

— A középtanodai törvényjavaslatról azt írják most, hogy a miniszter azt visszaveszi s módosítva a közlelbbi ülészak elején megint be fogja adni; mert minden

oldalról érzik mégis a középtanodai törvénynek szükségességét.

— **Templomszentelés.** Nagymási egyházközségünk május 14-én lélekemelő ünnepély színhelye lesz. Diszes új templomát a főt. püspök úr akkor fogja fölszentelni. Bod László, derék paptársunk, évok óta buzgolkodik ez ügyben s méltóvá tette magát a közelgő szép nap örömére. Az új templom építőmestere Horváth Gyula, kolozsvári jeles építész.

— **Nyilvános köszönet.** Mentől ritkábban van alkalmam szegény s igazán önére utalt egyházközségem nevében a hálás köszönet nyilvánítására, annál kedvesebb kötelességemnek tartom. Ilyen kedves kötelességet teljesítek most, midőn a nyilvánosság terén is kegyelettel emlékszem meg volt veresegyházi ref. lelkész, Somogyi Sándor özvegyéről, már csak néhai Garda Rózália urasszonyról, ki egyházközségemnek 200 frtot o. é. hagyományozott, mely összeget a hagyományozó urnó testvérei, mint örökösök, névszerint nt. esperes, Benkő Jánosné, szül. Garda Anna urasszony, tiszteletes Garda Márton és enyedi hittanár, nt. Garda József urak az egyház rendelkezésére is bocsátottak. Vajha annak látása, hogy egy olyan küzdelemteljes élet megtakarított filléreiből is lehet az úr asztalára áldozni, mint a milyen egy falusi ref. papi családé, sokat buzdítana hasonló nemes tette s intő példa lenne azoknak, a kiknek sok adatott, hogy tőlük sok is kéretik számon. Veresegyházán, 1882 márcz. 27. Ujvári Cz. József, ref. pap.

— **Végrendelet.** Szegedi Sándor, a debreczeni ref. főiskola közelebbiről elbunytt derék tanára, végrendeletében hagyott: a) a debreczeni főiskolának egy házat, 20¹/₂ kat. hold földjével együtt, oly föltétel alatt, hogy évi jövedelme tőkösítessék mindaddig, míg a tőkésített összeg és a birtok jövedelme elég lesz egy tanári szék költségei fedezésére, akkor fordíttassék a bölcsészeti tanfolyamon egy tanszék fentartására; b) az ordasi ref. egyháznak 200 frtot, (hozzá csatolandó a korábban ugyane célra adott 50 frt.), melynek kamatjából az iskolás gyermekeknek tankönyvek és más hasznos népszerű könyvek adassanak közvizsgálatok alkalmával; c) a debreczeni ref. egyháznak 500 frtot, hogy annak kamatjából évenként egy vagy két szegénysorsú, jó erkölcsű és előmenetelű gymn. ref. tanuló segélyeztessék a gymn. tanári kar ajánlatára; d) 500 frtot, hogy kamatja a debreczeni főiskola felsőbb és a gymn. tanulók önképző egyleteiben az önmunkásság serkentésére fordíttassék; e) 2000 frtot, melynek kamatja adassék ösztöndíj gyanánt gymn. es theologiai 2—4 szegény, szorgalmas és jó erkölcsű tanulóknak a tanári kar ajánlata folytán; f) a magyar tud. akadémiának, Kisfaludy-társaságnak és a magyar írók segélyegyletének 100—100 frtot; g) annak az összegnek, a mi a hagyományok és a temetési költségek kifizetése után fenmarad, ²⁰/₁₀₀-ét a főiskolai gyám- és nyugdíjintézetnek, ³/₁₀₀-ét Márk Pál, Menybárt János és Némethi Lajos barátainak, ⁶/₁₀₀-ét a felállítandó ref. tanárképezde növendékeinek ösztöndíjazására.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit
illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok Gal. IV. 4.

Tartalom: Nyílt levél a szerkesztőhöz. Egy zsinati képviselő. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkő István. (Folytatás.) — Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Külföld. — A világ folyása. — Tárca: Zsoltáraink újítása művészeti nézőpontból. Váró Ferencz. — Különfélék. — Körösvények.

NYÍLT LEVÉL A SZERKESZTŐHÖZ.

Dunántúl, ápril 10.

Örvendetes visszaemlékezéseim között, tisztelt szerkesztő úr, melyeket korszak-alkotó zsinatunkról, a kálvinista Rómából, csöndes falumba visszahoztam, nem utolsó helyet foglal el az önnel ott kötött barátság emlékezete. A kies, szabad, protestáns Erdély atyáitól örökölt egyház alkotmányát ön által előadva tisztelni tanultam, s a szivósság, melylyel önök az alkotmány lényegén csüngöttek, tiszteleltre tanított önök iránt. S fölújítanom e kedves emlékeket még könnyebbé tette ön, a midőn „A kolozsvári m. kir. tudomány-egyetemmel kapcsolatban felállítandó ev. ref. theol. facultás és tanárképezde tervezete” című fűzetével megajándékozott, s így alkalmat nyujtott rá, hogy a protestáns tudományosság ez életkérdéséről itthon, csöndes magányomban, elmélkedhessem.

Hiszen az ügy lényegében zsinatunk is igazolta önnek, tisztelt szerkesztő úr, már 1875-ben kifejtett álláspontját, a midőn 210 j. k. sz. határozatával kimondá, hogy: „A zsinat belátva szükségét annak, hogy a magyarországi reformált egyháznak egy magasabb tanintézete legyen, ezennel kimondja, hogy egy teljes bölcsészeti és természettudományi, valamint theologiai facultás alapíttassék, melyben a lelkészek és középtanodai tanárok ké-

peztehbessenek; e végre majd a törvények értelmében megalakulandó egyetemes conventet megbizza, hogy az egyházkerületeket e célra felhiva, véleményüket meghallgatva, a nevezett facultások létesítésére a kellő lépéseket megtegye és e tárgyban a zsinat elébe kimerítő javaslatot terjesztszen.”

A zsinat ugyan, könnyen érthető óvatosságból, tartózkodott a fölállítandó protestáns fakultások és tanárképezde helyének meghatározásától és túl is terjeszkedett, legalább egy facultással, az ön tervezetén, míg ön, tisztelt szerkesztő úr, célját rövidebbre fogva, illetőleg a mi ösmeretes protestáns szegénységünkhöz mérve, a protestáns theologiai facultást és tanárképezdét a kolozsvári kir. tudomány-egyetemmel és annak tanár-képezdjével kapcsolatban kívánja fölállítani. Én, az igazat megvallva, magyar reformált történetünk s népességi viszonyaink szempontjából s talán mint a Királyhágó Budapest felől eső ország részének lakója is, örömeztőbb szavaznék a Királyhágón inuen s épen a debreczeni főiskolánk fölé állítandó tudománykarainkra és tanárképezdénkre; de nem tagadom, hogy az ön terve a megvalósulás szép reményét sokkal közelebb kilátásba helyezi, már csak az ügy anyagi oldalánál fogva is. Sőt, a midőn a nem sok activ jelentőséggel bíró protestáns természettudományi kart el-ejtve, a dolog lényegét: a protestáns theologiai facultást és tanárképezdét egy állami egyetemmel kívánja kapcsolatba hozni, ez által azt a hatalmas egyházközjogi elvet hangoztatja, mely a vallások egyenjogúságából szükségképpen folyik. Mert ha a magyar állam teljes theologiai facultást tart fön a katolikusok számára a budapesti egyetemen, ki nem térhetne a morális kötelezettség elől, hogy a nagyobb részt protestáns pénzen felállítandó ko-

lozsvári facultást és tanárképezdét anyagilag szintén segítse.

De akár így, akár úgy, a mit ön tiszteletreméltó buzgalommal, s mint értém, már nem épen jelentéktelen anyagi eredménnyel is, 1875-ben megindított és a mit elvileg debreczeni zsinatunk szintén kimondott, azt immár tovább aludni bagynunk nem lehet, nem szabad. Ha nagy remények között megindított zsinatozásunkat jegyzőkönyvi holt betűknek hagyni nem akarjuk; ha magunkat a soha nem alvó s hatalmas ellenfél gúny tárgyává kitenni nem kívánjuk: a szavakat tetteknek kell követniök!

Ime, az alap szegelet-kövét a nagynevű és áldott emlékezetű gróf Mikó Imre 4000 forintos alapítványával immár megvetette. Mire a zsinat, mostani határozatához képest, az egyházkerületek meghallgatása után, a helyre nézve dönteni fog, önök szavának nem csekély töke-összeg fog külön nyomatékot is kölesönözni. Vajha többi egyházkerületeink se várnák a döntő pillanatot összedugott kézzel; és vajha akkor mind az öt döntő szavazó testvér — mert „egy test és egy lélek vagyunk“ — békés egyetértéssel s csak az ügy által vezéreltetve határoznak el, ha Pest-e vagy Kolozsvár, ha Debreczen, vagy akár — Patak-e?

Fogadja tisztelt szerkesztő úr baráti nagyrabecsüléssem szíves üdvözlését.

Egy zsinati képviselő.

* * *

A zsinati képviselő urnak, igen tisztelt barátunknak, tökéletesen igaza van abban, hogy egy protestáns tanár-képezde s theologiai facultás felállítása egyetemes egyházunk legsürgősebb teendői közé tartozik, s a zsinati törvények szentesítése után egybeülendő első egyetemes konvent, kétségen kívül, első teendői közé fogja sorozni a zsinat erre vonatkozó útasításának eleget tenni s a kicsinyke erdélyi egyházkerület jóakarató kezdeményezésének fonalát kezébe venni. A boldog emlékezetű gr. Mikó Imrének t. barátunk által jelzett alapvető adományán kívül e célra történtek még további adakozások is. Néhai Ujvári Cz. Györgyné, egy egyszerű kálvinista esperes özvegye, végrendeletileg 1000 frtot hagyományozott; gr. Bathány József, a nemes lelkű főúr, 500 frtot adott. Ez összegek, az egyházkerület kezelése alatt, már évek óta kamatoznak. Ezeken kívül a kolozsvári egyházközség a cameraticum beneficium nyomán, a kincstárral történt kiegyezés czimén részére jutandó s már kiutalás alatt álló többletjárulékanak 50 %-kát szintén e célra ajánlotta föl. A mustármag el van vetve; az immár egygyé forrott egyetemes egyház áldozatkész buzgalmának verőfénye terebélyes fává növelheti azt. Adja Isten!
Szerk.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

(Folytatás.)

3. A költemény alakja, személyei jellemzése, mi volt e darab?

Már az előző szakaszban a felosztás által rámutattunk a költemény alakjára, a nélkül azonban, hogy helyét kimutattuk volna a költői fajok között. Az „alak“ kifejezést csak rövidség okáért használtuk, jelezni kívánván tulajdonképp, hogy milyen fajú, azaz, hová sorolható a kérdés alatt lévő költemény?

E darab feltűnőleg lyrai jellemű, de a szerkezettől nem lehet tagadni, hogy drámai. Elejétől végig felelgető — dialog — alak, felváltva magánbeszéddel — monolog — vagy mások szavainak elbeszélése, közben chorus stb.; mindezt drámai szerkezetre vall, de bár e drámai kellékek meg vannak a darabban, csak ezen külsőségek még nem érdemesítik a valódi dráma nevezetre. Valódi drámának csak akkor lehetne nevezni, ha belsőleg is megfelelően a dráma kellékeinek, azaz ha volna benne bonyodalom, más szóval, ha oly meséje volna, melyben az események összefüggenek, szabályosan következnek egymásból, egymásután és végre teljes megoldást nyernek. Az énekek énekében azonban nincs ily valódi szövevény vagy mese, a cselekvény csaknem semmi. Nincs előhaladó cselekvés, a dolgok állása jóformán ugyanaz marad elejétől végig. A szereplők egymásért aggódnak vagy egymás jelenlétében örülnek. Ennyi az egész.

E darabnak tehát nem beltartalma, hanem egészen külalakja után kell helyét kijelölni a különböző költői fajok között, mi által neve is meg lesz határozva.

A régiek ugyanis Plato után minden költői munkát három osztályba osztottak; ezen osztályok: elbeszélő, utánczó vagy drámai és vegyes. A drámai elnevezést különösen a tragédiára és komédiára alkalmazták. Eredetileg azonban ez sokkal szélesebb jelentésű volt, a mennyiben csak a külfómára értették és így minden költeményt drámának tartottak, a mely párbeszédben volt szerkesztve, feltéve, hogy az egészen keresztül a beszélgetést a személyek folytatták a költő közbejötté nélkül.

A drámai költeményeknek két fajtát lehet megkülönböztetni: a kisebbet, melyben csak a párbeszéd a lényeges, csak ezzel van a mód, szenvedély és az emberek cselekvése vázolva; továbbá a nagyobb, mely a párbeszédén kívül tartalmaz még bonyodalmat vagy mesét, melyben az események összefüggő sorban következnek egymásután s végre különböző és érdekes változások után teljes megoldást nyernek. Ez utóbbi faj magában foglalja úgy a tragédiát, mint a komédiát, és a mint a bonyodalom vagy mese megkülönbözteti a drámai költészet alsóbb fájától, úgy a párbeszéd teljes alakja arra szolgál, hogy megvonja a határvonalat közte és az epica között.

A drámai költészet kis ebb vagy alsóbb fájának sok példánya van a héberek irataiban, p. o. Esaias LXIII. 1—6; CXXI. zsolt. (Lowth.)

Az énekek énekének szerkezete, mint fennebb is láttuk, annyira drámai, hogy egész végig csak dialogból és monologból áll; a költő nem jön közbe, soha sem beszél a maga személyében. A fennebbi megkülönböztetés szerint tehát e költeményt szerkezeténél fogva a kisebb drámai fajhoz sorozzuk, a melyben csakis a párbeszéd lényeges. Mint a görögöknél kifejlett a lyrából a dráma, úgy a hébereknél az énekek énekében látjuk a fejlődési folyamatot a lyrából a dráma felé; lyrai és drámai részek egyesben fordulnak elő benne, de nem lehet kizárólag egyikhez sem sorolni; dialog és monolog szerkezeténél fogva azonban inkább hajlik a dráma felé és így kezdetleges, s csakis sui generis drámának nevezhetjük. Némelyek lyrai dráma, mások meg idylli dráma névvel nevezik. Mi nem látunk e két elnevezés között igen nagy különbséget, mert minden drámában benne van a lyra, de még az idyll sincs kizárva; ezért e darabra nézve mindkét elnevezést helyesnek tartjuk, mivel mindkettő kezdetleges drámai voltát akarja kifejezni.

A darabban változnak a személyek, változik hely és idő; az udvarhölgyek (Jeruzsálem leányai), úgy látszik, mindig jelen vannak, mint a kik a chorust alkotják. E chorus a görög drámára emlékeztet.

Nem kis nehézséget okoz a különböző szereplőknek és beszédeknek felismerése, a mi a darabnak egyik különösségét teszi. Nincsenek a drámai személyek oly jól megnevezve, mint p. o. a Jób könyvében, a hol: „ezután megnyitá Jób az ő száját“ ilyen és ehhez hasonló kezdetekből már előre tudjuk, hogy ki beszél; a személyeknek tehát úgy számát, mint jellemét a beszédekből vagyis belső okok szerint határozhatjuk meg. Minden szereplőnek megvan a maga sajátos beszédmódja, különös kedvelt kifejezése, frázisa és ennek segítségével felismerhetők.

A főszereplők most párbeszédben, majd magánbeszédben jelennek meg.

Főszereplő mindenestre Sulámit, a ki e darab hősnőjének nevezhető. Neve csak egyszer fordul elő VI. 10; Shulemből való, mely helyet némelyek a kis Hermon nyugati végénél fekvő mostani Solam falunak tartanak, mások meg Shunen várost tartják, mely város az Isachar törzsé volt, nem messze Gilboától. Eusebius beszél Sulemről, mely 5 római mérföldre feküdt a Tábor hegyétől. Midőn Sulámit beszél, csaknem mindig ugyanazon kifejezéseket használja (II. 16; V. 19; VII. 10; I. 7 stb.). Ő egyszerű falusi leány, tele ártatlan szerelemmel, egyszerű örömmel, a ki szűzies, gyermekies egyszerűségét a királyi udvarban fényes helyzetében sem veszti el. A szerencsének nevezhető nagy kitüntetés nem teszi büszkévé, felfuvalkodottá, sőt mindig magát látszik vádolni; király és juhász közül kell választani, és ő, mert érzi a szerelem hatalmát, mely „erős, mint a halál“, végre is a juhász régi kedvese mellett marad és ott hagyja a királyt. Soha sem beszél Salamonnal, csak mi-

kor már ott hagyta, mikor távol van tőle és a királyi udvartól (VIII. 12):

„Az én szőlőmre nékem gondom leszen,

Az ezerek (siklusok) Salamon tioid legyenek,

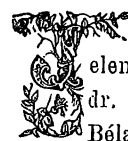
A kétszázak (siklusok) annak gyümölcsöt őrizőie.“

Az udvarhölgyekhez többször beszél és mindig „Jeruzsálem leányai“-nak nevezi őket. (I. 5; II. 7; III. 5; V. 8; VIII. 4.)

(Folytatása következik.)

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSÉBŐL.

Kolozsvárt, 1882. ápr. 2-án.

elen voltak: főtiszt. Nagy Péter püspök, mint elnök; dr. Kolozsvári Sándor, dr. Jenei Viktor, dr. Szász Béla, dr. Kovács Ödön, Parádi Kálmán, Bodor Antal, titkár, Deák J. pénztárnok, Szabó Á. számvevő.

Az időközben elnöki ellátott 18 ügy előterjesztése és jóváhagyó tudomásul vétele után, elnök jelentvén, hogy a nagy-enyedi kollegium egyik épület-szárnya kiépítését tárgyazó tervrajzot közölte szakértő építészekkel, kik a szakértői vélemény megállapíthatása végett szükségesnek tartják a helyszini szemle félvételét, melynek megejtésére elnök afa a szakértőket fölkérte; a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek, a kollegium előjárósága a kiszállásról előzetesen értesítették s elnök afa felhatalmaztatik az úti előleg utalványozására.

A m. kir. vallás- és közoktatási miniszter úr ő nagyméltóságához felterjesztés intéztetik az évi 14,000 frtra emelt évi kamarai járandóságnak folyó év első évnegyedére lejárt részletének kiutalása és jövőre rendszeren folyóvá tétele végett.

A marosvásárhelyi egyházközség főlshóllittatik b. e. gróf Mikó Imre e. kerületi főgondnok által kamat nélkül kölcsön adott s később az egyházkerületi házipénztárnak adományozott 2000 frt. kölcsön tőkének az alapítványlevél értelmében leendő befizetésére.

A bukaresti egyházközség folyó évi költségelóirányzatának helybenhagyásával egyidejűleg engedély adatott a parochiális épületekkel szomszédos kis pusztá belső teleknek 1000 frton leendő megvásárlására.

A szamosújvári egyházközség temploma beomlott hájójának kiépítése, a miklósfalvi leányegyházközségünk templomának fölépítése engedélyezésével, az utóbbiról felküldött tervrajz és munkabéri szerződvény helybenhagyatik.

A moldova-oláhországi missioban fekvő galaczi leányegyházközség által megválasztott énekvezér tanító, Nagy Sándor, ezen állomásán ideiglenes minőségben megerősítettik.

A kecses-szilvási néptelen leányegyházközség 345 frt. takarékpénztárilag kezelt készpénzével alkalmlilag a csekély papi fizetést biztosító esztényi anyaegyház papi jövedelmének gyarapítása végett, fekvők vásárlása tekintetéből, felhivatott a deési e. m. esperese.

A rikánbeli közösség vett felhívásra sem hozván fel oly konkrét eseteket, melyekből meggyőződés lett volna szereshető azon panasz valódiságáról, hogy a nagy-nyedi kollégium a principistáktól, pap és mester-faktól a kezeczipót megvonta volna, — a panasz nem vétetett tekintetbe.

r. t.

KÜLFÖLD.

Pár szó a skót szabad egyházi.

(A „Prot. Közlöny“ edinburgi levelezőjétől.)

(Elszakadása és megalakulása, neve, tana, viszonya az államhoz, különbségek, szervezete, theol. collegék, studentek, magyar theológusok, jellemzés.)

(Folytatás)

Szervezete presbyteri, vagyis kormányzása a presbyterek vagy öregek (elders) kezében van, és így az egyház egészen a szentírásról nyugszik. Az egyházi hivatalnokok a gyülekezeti tagok által választatnak. Minden gyülekezetben van a lelkészen kívül az öregeknek (elders or eldership) és deaconoknak bizonyos száma, a gyülekezet nagysága és a körülmények szerint. A gyülekezet fel van osztva kerületekre, és minden kerületben egy elder és egy deacon ügyel fel. Egyházi bíróságok: a kirk-session, a presbytery, a synod és a General-Assembly.

A kirk-session, mely a legalsó fórum, áll a lelkészből és a gyülekezeti öregekből. A lelkész ex officio elnök. Hatásköre a gyülekezet kormányzására és ügyeinek vezetésére terjed. Fölvesz egyházi tagságra; fegyelmet gyakorol; a méltatlant elzárja az úr asztalától stb.; minden gyülekezeti tisztviselő fölött bírói joggal bír, kivéve a lelkészt. Midőn a kirk-session a gyülekezet világi ügyei intézése — quoad temporalia — végett jön össze, akkor a deacon-ok is jelen lehetnek és az öregekkel egyenlő szavazattal bírnak; ily alkalommal az ülés deacon's court-nak nevezetik.

A presbytery áll a szomszédos gyülekezetek lelkészeiből, a theologiai professorokból, ha ott ilyenek vannak, és minden kirk-sessiontól egy elderből. Ez ügyel fel a határain belül lévő gyülekezetek felett, ügyel, hogy a felsőbb fórum rendeletei megvalósuljanak; a kirk-session határozatai ellen e panaszokban határoz; megvizsgálja a papnövényedéket; evangéliumi prédikátorokat szabadalmaz; papi hivatalra felszentel; fegyelmet gyakorol a lelkészek felett; iskolákra felügyel stb. Havonként egyszer tart gyűlést.

A synod több szomszédos presbyteryből áll. Évenként kétszer jön össze és a presbytery fellebbezéseiben határoz stb.

A General-Assembly áll a presbytery-k által küldött képviselőkből, kik évenként választatnak meghatározott arány szerint. A tagok száma körülbelül 400, felerészben lelkészek, felerészben elderek. A gyűlés összeül minden év-

ben Edinburgban májusban, 10—12 napi időtartamra. Törvényhozó, ítélő és végrehajtó. Mint legfelső fórum, végérvényesen határoz a fellebbezett ügyekről; gyűjtéseket rendel az egyházban missioi, nevelési és egyházi célokra stb. Moderátora vagy elnöke úgy az Assemblynek, mint a synodnak és presbyterinek mindig pap, a ki évenként választatik. A törvényhozás az alsóbb fórumok véleménye meghallgatása után történik.

Az egyház szervezetét e 4 fórum alkotja. Van még az u. n. assembly bizottság (commission of the General-Assembly), de ez tulajdonkép mintegy rész, delegációja az Assemblynek. Ennek tagja minden assembly tag, a ki megjelenhetik a gyűlésen; ez sürgős ügyekben határoz és felügyel: ne quid detrimenti ecclesia capiat.

A General-Assembly által évről-évre különböző bizottságok (committee-k) neveztetnek ki a különböző ügyek elintézésére. Ilyen bizottságok: a fentartási alapot kezelő Bizottság (sustentation Fund Committee), mely a gyülekezetektől beszédett pénzüsszögre ügyel fel, azt gyarapítja és a papokat fizeti; a College Committee, mely a theol. intézetek ügyeit intézi; ilyenek még a nevelésügyi, hazai és külföldi (zsidók, pogányok, európai continens számára) bizottságok; templom építési bizottság; a gyarmatokon az evangélium terjesztésével foglalkozó bizottság stb. (L. Cath. on the principl. Appendix).

Az egyház pecsétje: égő csipkebokor, mely körül ez van írva: nec tamen consumebatur.

Az államtól való elszakadás által vallásos ügyeiben függetlenségét megtartotta az egyház, de az állam részéről minden anyagi támogatást elveszített. Csaknem 500 pap és professor hagyta oda az állami egyházat és fosztotta meg magát minden kedvezménytől. De, a mint a fennebb elsorolt és jelenleg működő bizottságok létezéséből is láthatni, az egyház minden veszteségét kipótolta a hívek áldozatkész buzgósága. Gyűjtés által teremtették meg a fentartási alapot (Sustentation Fund), melybe jelenleg is minden gyülekezet tehetsége szerint fizet és ebből fizetik a papokat. Az elszakadásakor templom nélkül maradt hívek számára templomok kellettek. Adakoztak. 1843—44-ben nem kevesebb, mint 366,719 font, 14 silling és 3 d. gyűjtöttek és megteremtették az építési alapot. Papok neveléséről kellett gondoskodni: College-t építettek és mindjárt az elsőt oly teljes tanári karral látták el, a milyen nem volt Skotlandban és oly hatékony gyakorlati eszközökkel, a melynek párja nem volt Britanniában.

Jelenleg van a free churchnek 3 theol. intézete (theological colleges, or Divinity Halls) egyik Edinburgban, a másik Glasgowban, a harmadik Aberdeenben, melyek természetesen külön állanak az egyetemektől. Szervezetük egyforma. Ez intézetek vezetésével a College Committee van megbízva, mely áll 12 lelkészből és 10 elderből. Ezenkívül 5 évenként egy rendkívüli, főleg öreg papokból és világiakból álló bizottság küldetik ki ez intézetek ügyeinek felülvizsgálata végett. Mindenik Collegének

van saját helyi, az intézet pénzügyeivel foglalkozó tanácsa; továbbá az u. n. senatus academicus, mely áll a princípálból és a professorokból, ez kizárólag az intézet belügyeit intézi.

A studentek az intézetbe lépésök előtt írásbeli és szóbeli vizsgálatnak vannak alávetve, melyet előbb a presbytery, azután a General-Assembly bizottsága előtt tesznek; valamint kötelesek minden tanév megkezdése előtt saját presbytery-jök előtt vizsgát állani. A rendes theol. curriculum 4 év, melynek végeztével új vizsgálatot kötelesek kiállani úgy az Assembly által kinevezett vizsgáló bizottság (Examen Board), mint a presbytery előtt és ekkor lesz a student, ha mindezeket átment: licenciatus, azaz szabadalmat nyer az evangelium prédikálására.

(Vége következik.)

Ausztria. Az osztrák kormány és a zsidóellenes mozgalmak. Ausztriában, nevezetesen Bécsben is, jelentkezik a zsidók elleni hajsza. Taaffe gróf kormányelnök tehát elrendelte, hogy a hatóságok antiszemita jellegű gyűlések megtartását egyáltalában tiltsák meg és utasítsák a rendővi közegeket, hogy tüstént oszlassák föl azon gyűléseket, a melyeken ilyen törekvések csak mellékesen is nyilvánulnak. A kormány kötelességének ismeri, hogy minden állampolgárt, tekintet nélkül politikai nézeteire vagy vallás-felekezetére, összes jogainak gyakorlásában megoltalmazzon.

Anglia. Az istentagadó Bradlaugh leányai. Az angol alsó-házban nemcsak Bradlaugh, istentagadó képviselővel, hanem leányaival is foglalkoznak. Sir Henry Tylor kérdést intézett a tanügyi tanács alelnökéhez: vajjon Bradlaugh leányai királyi intézetben tanítanak-e s a művészetek s tudományok hatóságával vannak-e összeköttetésben? — Az alelnök azt válaszolta, hogy az istentagadó képviselő leányai vegytant és növénytant tanítanak a felnőttek iskolájában s minden tekintetben kitűnő képesítéssel bírnak; a vallás dolgaival semmi közük. Bradlaugh leányai tudvalevőleg egészen osztoznak atyuk istentagadó nézeteiben s e miatt nem kis küzdelmek van.

Olaszország. A husvét Rómában. A husvétot Rómában az idén is a szokott pompával ülték meg, mely alkalommal a pápa mondotta a misét, mit egy évben csak háromszor szokott a Péter-templomban tenni. Az ünnepi szertartáson a pápa, a bibornok, praelatusok s az egész clerus a legnagyobb díszben jelentek meg. A menet a Péter-templomba vonult; a menetet a pápa zárta be a „sedia gestatorián”. A bazilika bejáratánál a káptalan állt, a pápa fogadására. Miután a pápa a rendes megálló helynél megállt, a trónra ült s a bibornokok és a papság hódolatát fogadta, mire a pápa a főoltárnál misét mondott. Ennek végeztével a basilika bibornok-főpapja, Howard bibornok a pápához lépett s ősi szokás szerint egy aranyhimzetű fehér selyem erszényt nyújtott át neki, melyben 12 frank és 50 centimet kitevő ezüstpénzek voltak az előbbi pápák idejéből. A pénzt azért adta a pápának, „mert

a misét szépen énekelte.” A pápa azután ismét a sedia gestatoriára ült, a nagy körmenet megindult a pápai loggiához, hol a pápa a Szent-Péter-téren összegyűlt óriás néptömegre apostoli áldását adta.

A szláv katolikusok mozgalma érdekében, mint Rómából jelentik, e hó 9-én értekezett a pápa a bibornokokkal a vaticán könyvtári termében. Arról is megemlékeztek, hogy Strossmayer püspök nagy érdemeket szerzett a boszniai és hercegovinai katolikusok érdekeinek előmozdítása által. A pápa, mint hirlik, bibornoki kalappal akarja megjutalmazni Strossmayert. A curia arra törekszik, hogy a szláv mozgalom fonalai Bécsben fussanak össze, és ez az oka annak, hogy az Oroszországgal folytatott alkudozásnak mindeddig nincs sikere.

Amerika. Fekete zsidók. Az Amerikában megjelenő „Jewis World” néhány igen érdekes adatot közöl az indiai fekete zsidók társadalmi s vallási szokásairól. Legtöbben közülök a Malabar part vidék benszülöttjei, hol, különösen Kocsim városában, meglehetősen nagy számban laknak. E benszülötteket ama zsidók utódainak tartják, kiket Salamon király küldött Indiába, hogy elefántokat hozzanak számára s aranyat ásanak az ottani aranybányákban. Most már meg sem lehet őket különböztetni a többi benszülöttektől. Héberül csak igen keveset tudnak s e nyelv már majdnem egészen kibalt köztük; most a hindu nyelvet használják irataikban s imakönyveikben. Van írott bibliájuk. A vallási ünnepek közül már csak a szombatot s a husvétot tartják; az engesztelő ünnepet nem ismerik. Étkeik készítésére nézve is különböznek a többi zsidóktól, minthogy eredeti szokásaik s erkölcesik háromezer évi távollét alatt gyökeres változáson mentek keresztül. Az ugyanott lakó fehér zsidók nem érintkeznek e feketékkel, kiket nem is tekintenek hitsorsaik gyanánt. Ez utóbbiak azonban régi szabadság-levelek birtokában vannak, melyeket indiai uralkodóktól kaptak; ezek közt van egy okmány, melyet Csandrakupta király állított ki Nagy Sándor idejében. Ők magukat nem „zsidóknak,” hanem „Izrael fiainak” nevezik s azt állítják, hogy a patriarchák által sajátkezűleg írt könyvek vannak birtokukban. A fekete zsidók nagy szegénységben élnek, igen tudatlanok és kenyérkeresetöket a mezei munka s az egyszerűbb kézműipar képezik.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

király és Kossuth „Emlékiratai”. A király a múlt őszi egy délután, a róka vadászat után, betért a Gödöllővel szomszédos mogyoródi plébánialakba, melynek istállójába négyes fogatát szokta beállítani. A Horner József esperesplébános szobájába váratlanul benyitó magas vendég az öreg házigazdát épen olvasásból találta fölriasztani. „Bocsánat, hogy zavarom. Talán valami érdekes munkát olvas főtisztelendő úr?” — „Mindent olvassatok, és a mi jó, azt tartsátok! — mond a szentírás,

felsőleges uram! Kossuth Emlékiratait olvasom" — felelé az öreg plébános. „Én is olvastam. Sok érdekes dolgot találtam benne!" — válaszolt a király s másra fordítá a beszédet. — A magyarországi németek mozgalma. A „Schulverein" egymásután kapja az erélyes és hazafias válaszokat Magyarország német ajkú lakosaitól. A tolokodás eme visszautasítása közben a szászok is megtalálhatják az őket illető tanulságot. A sok népgyűlés kimondja, hogy azok, kik Magyarországnak a nemzetiségi viszályt szítani mindig készek, kik a rágalomokkal telelarmázták Németországot, egyenesen az erdélyi szászok. Tiltakoznak tehát, hogy valaki összetévesse a magyarországi németeket a konkolyhintő testvérekkel. Népgyűlések tartottak a napokban Budapesten, Poprádon (öt szepesi város: Strázsa, Felka, Sz.-Szombat, Matheréz és Poprád közönsége által), Csatádon, Apatinban, Cservenkán stb. A német lapok etüntetőket renegátoknak nevezik s az egész tüntetést úgy tüntetik fel, mintha azt a kormány közgei erőszakolná ki; egy-egy bölcsebb hang azonban a német sajtóban is felhangzik. Így a müncheni „Fremdenblatt" ezt írja a mozgalomra vonatkozólag: „A helyett, hogy a berliniek mások szabadsága mellett harcolnának, sokkal helyesebben cselekednének honn maradni, hol elég munkájok akad. Ha a német katolikusok ama hatáskörrel fognak birni, mint a magyarok, ha továbbá a német sajtó olyan szabadságnak fog örvideni, minőnek a magyarhoni, ha végre tanterve is oly szabaddá váland, akkor érnének csak a poroszok ama álláspontra, a melyen — szerintök — Magyarország legtöbb vidékein az „üldözött" németek mai napon állanak." Czikkét e jellemző közmondással fejezi be: „Söpörjön ki-kisaját ajtaja előtt. — Képviseelőjelöltek. Debreczenben az elhunyt Simonyi Ernő helyére a függetlenségi párt Thaly Kálmánt, a kormánypárt Simonffy Sámuelet, az ügyvédi kamara elnökét, léptette föl. Hevesmegye gyöngyöspataji kerületében Kaszap Bertalan függetlenségi párti lemondott. A kormánypárt Dániel Ernőt szándékozik fölléptetni. A maros-ludasi kerületben, hol gróf Bethlen Géza volt kormánypárti képviselő leköszönt, a függetlenségi párt gróf Klebersberg Zdenkót léptette föl. A kormánypárt jelöltje Miksa Elek. — Színház és N.-Bányán. A nagybányai városi diszterem, a hozzákapcsolt színházzal és mellékhelységekkel, április 6-án délután 1 órakor a tűz áldozata lett. A nagy szél daczára a többi meggyuladt épület megmentetett, a kár 18,000 frtra tehető. — Hamis pénzverők. Bukovinában, Csernoviczban Gál István kézdívásárhelyi magyar ember, három német társaságában, hamis orosz rubeleket és oláh frankokat gyártott. Az odaváló rendőrség nyomára jött ugyan a dolognak, de későn, mert a jómadarak a bankópréssel együtt megugrottak. Köröztették őket s a bulapesti rendőrségnek sikerült Gál Istvánt itt a fővárosban, pár nap előtt, elfogni. — Község árvérés alatt. A temesmegyei Omor község már évek óta nagyobb összeggel tartozik a kincstárnak. A dolog annyira került, hogy az árverés kiiratott és f. é. május 25-én meg is tartatik, ha a megyei alispán — az előljáróság elleni

vizsgálat elrendelésével — annak megszüntetése iránt nem intézkedik. — Egy gránát, mely száz év mulva sült el. Korbula Máttyás, életerős agg, múlt hó 28-án Csóka vidéken mezei munkával foglalkozott. Egyszerre kemény, kerek tárgyba ütközik kapája. Körülásván a helyet, egy 2–3 kiló nehézségű ágyúgolyót (gránátot) emelt ki, mely valószínűleg még a török időkből való. Korbula kést vett elő és megtisztította a bombát, miközben azonban kése eltört. Mérgelődve a kár fölött, a golyót a közeli tűzbe dobta s tovább folytatta munkáját. Kis idő mulva a tűz tájékról nagy robbanást hall. Csodálkozva megy a tűzhöz, de már nem találta ott a golyót, mely robbanó anyaggal lévén megtöltve, száz év mulva robbant szét, a nélkül, hogy, szerencsére, valakit megsértett volna. — A kik a bécsi színházéget is hasznukra fordították. A bécsi rendőrségnél az utóbbi napok alatt több följelentés történt, hogy némelyek, kik mint a színházégeskor elveszettek voltak kijelentve, voltaképen élnek és a segély reményében követtek el csalást. Eddig Gertler, magyarországi születésű, izraelita vallású baromfiárusról tünt ki csakugyan, hogy jó egészségben él. — A spanyol zavargások. A francia-spanyol kereskedelmi szerződés elleni tüntetések mind nagyobb mérveket öltenek. Kataloniában a nyugtalanság egészen elterjedt s úgy látszik, hogy az ország többi részében is megvan az anyag a tüntetésre. Nagyon természetes, hogy itt nemcsak az ipar, kereskedés érdekei működnék közre, hanem mindazon békétlen elemek, melyek a legkülönbözőbb politikai irányokhoz tartoznak. Barcellonába nagyobb számú katonaságot küldtek. — Az irországi állapotok. Gladstone angol kormányelnök bünbánó nyilatkozatot tett a képviselőház április 4-iki ülésén az irországi állapotokról, kijelentvén, hogy azoknak jelentőségét nem fogták föl s e társadalmi forradalom erejét kicsinyelték. E nevezetes nyilatkozatra Gorst képviselő felszólalása adott okot, ki felsorolta, hogy az irországi állapotok mennyire rosszabbulnak napról-napra, s egész sorozatát mondta el a kihágásoknak. Erélyesebb intézkedéseket sürgetett. A Westmeath grófságban nagy megdöbbenést keltő agrarius gyilkosság követtetett el. A mint Smythe földbirtokos sógorasszonyával és Lady Monkkal a templomból hazafelé kocsizott, három elburkolt alak puskából a fogatra lőtt. Smythe sógorasszonya rögtön meghalt. — Paruell ir képviselőt, az agitáció legnépszerűbb vezérét, husvétkor szabadon bocsátották Dublinból, — de csak egy hétre, becsületszóra, hogy Párisban lakó nővérét meglátogassa, kinek gyermeke halt meg. — Arnou, híres francia útazót márcz. 3-án, a kelet-afrikai partokon, Obocknál meggyilkolták. — A nihilisták Oroszországban. A nagyhét, melyet komoly nyugalomban ülnek meg mindennütt, melyen a politika is szünetel s mely az idén minden vallásfelekezet számára egy időre esett, az orosz birodalomban ismét a hóhérnak adott legtöbb dolgot. A nihilisták folyton mozognak. A csár valóságos fogoly roppant birodalma egy kis zúgában, Gacsinában, hová a merénylők elől menekült s a hol minden lakost egyenkint ismer a rend-

örtség és rögtön szemet szúrhat a jövővény. A csár még a megkoronázásra sem mer megjelenni. Mióta a koronázásról sűrűbben beszélnek, két hír érdemel figyelmet. Egyik az, hogy Moszkvából Pétervár felé a negyedik állomásnál, az egyik épülettől a rendes megálló helyig, földalatti aknát fedeztek volna fel. A másik pedig, hogy uralkodónk a koronázás után találkozni fog a csárral. — Gorcsakov visszavonulása. A csárnak e hó 8-án kelt ukáza Gorcsakov herceget saját kérésére s tekintettel egészségi állapotára és agg korára, a birodalmi tanácsosi méltóság megtartása mellett, fölmenté a külügyi hivatal vezetésétől és Giers államtitkárt nevezte ki külügyminiszterré. Az ukáz e szavakkal végződik: „Őszinte tisztelettel, az ön hálás uralkodója III. Sándor.“ Gorcsakov csaknem három évtized óta vezette az orosz birodalom külügyeit, kivéve a legutóbbi éveket, mikor, agg kora következtében, már csak névlegesen volt kancellár és külügyminiszter s külföldön élt. A krimi hadjáratra következett párisi béke után foglalta el a hatalmas állást, melyen rendkívüli következetességgel működött e szerződés megsemmisítésén s annak utolsó foszlányát is szétszakította egy új török háborúval s a berlini kongresszuson. Oroszország diplomáciai történetében Gorcsakov külügyminisztersége nevezetes korszak marad. Az új aera békésnek ígérkezik. — A khinaik az Egye-

sült-Államokban. Khinával komoly viszállya van az Egyesült-Államoknak. Az észak-amerikai politikusokat ugyanis már régóta nyugtalanítja az a nagymérvű bevándorlás, mely a mennyei birodalom felől Amerikát szakadatlanul elárasztja; a khinai kivándorlók Amerikának a Csöndes-oczeán felőli részét egészen ellepték, de a fehérek gyűlölik őket s a khinaik külön városrészeket alakítanak, hol megőrzik nemzeti sajtáságaikat. Mihelyt azonban bizonyos vagyontettek szert, haza mennek s ekkép sok vagyont elvisznek. A mint a középkorban gyűlölték a zsidókat, úgy gyűlölik Amerikában a khinaikat. A már régen fenyegető khinai kérdés arra késztette az Egyesült-Államok kongresszusát, hogy nem rég mindkét ház nagy többséggel fogadjon el egy törvényt, mely husz évig megtiltja a khinaiknak az Unió államaiba való bevándorlást vagy ott tartózkodást. A kongresszus eme határozata ellen Arthur elnök élt az elvető joggal, még pedig azért, mert Jung-Vik khinai követ tudtára adta, hogy Pekingben a legszélsőbb visszatorlásra is el vannak határozva, ha az elnök a törvényhozás határozatát szentesitené. Az Unio egyetlen polgárának sem lesz megengedve, hogy a khinai földön tartózkodjék, az észak-amerikai missziókat ki fogják utasítani, a khinai szolgálatban álló hivatalnokokat el fogják bocsátani és az Unió lobogója előtt el fogják zárni az összes khinai kikötőket.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY“ TÁRCZÁJA.

ZSOLTÁRAINK ÚJÍTÁSA

művészeti nézőpontból.

Megújítandó zsoltár-énekeink ügyéhez egyházi lapjainkban sokan s különböző nézőpontokból szólottak már hozzá. Sajnálatomra nem vagyok abban a helyzetben, hogy ezeket a czikkeket összeszedhessem, pedig a bennök kifejtett nézetek összegezése bizonyára tanulságos lehetne mindenkire, a kit ez ügy érdekel. A mennyire azonban — ha csak futólagosan is — alkalmam volt azokat időnként megolvasnom: azt találok, hogy mindazon művészeti követelményekről, melyeket a megújítandó zsoltár-szövegek iránt lehetne s kellene formálni, eddigelé egyre-másra csak hézagosan volt szó.

Mellesleg megjegyzem, hogy az említett értekezők jobbadán magok is kísérleteket tesznek zsoltárok „fordításával“, „átdolgozásával“, „átírásával“ vagy a minek nevezni épen jónak s munkájokra illőnek tartják. S természetes, hogy kifejtett elméleti nézeteik és gyakorlatuk között a lehetőségig megvan a correspondentia. E mellékes megjegyzésemmel — magam is fordítás kísérő — valamennyiünknek, a kik a kérdésről értekezünk s nézeteinket, óhajtasainkat, elveinket gyakorlatilag alkalmazni is megkíséreljük, fejtegetéseink és praxisunk iránt ép úgy bizalmat, mint gyanakodást akarok kelteni. Egyrészt bizalmat, mert gyakorlati kísérleteink positiv biztosítékai lehetnek el-

méleti nézeteink realitásának; másrészt azonban gyanakodást is mert, mint saját kísérleteink elfogult bírálói, könnyen eshetünk egyoldalúságba s theoriáink akaratlanul is, saját gyakorlatunknak igazolásává, per fas et nefas méltatásává fajulhatnak.

Ehhez képest legyen szabad itt következő nézeteimet illetőleg is a figyelmet s az ügy iránt érdeklődő olvasónak a jeleztem értelemben mind bizalmát, mind gyanakodását szerényen kikérnem.

Mondandóimat énekeskönyvünkről való fogalmamra alapítom, melyet így formulázok: „Énekeskönyvünk nem egyéb, mint istenitiszteletünk kombinált szó-ló művészeti (költészeti és zenei) elemeinek foglalatlaja.“

Egy pár szót e felfogásomhoz.

Az emberi műveltség minden ágai, így a művészetek is, eredetileg a vallásnak, s illetőleg a vallásos érzelem külső nyilvánulásának, az istenitiszteletnek törzsökéről sarjadztak, jó sokáig rajta fejlődtek. Ezt az építészet és szobrászat, a képirás, a dráma, ezzel együtt, sőt magában is (II. Sámuel, 6 r., 5 s 14 vv.) a táncz, a zene története bőven igazolja. Mondhatni: a vallásos élet és istentiszteleti formák az igaz és jó eszméjének ápolása mellett a szépet különös kedvezésben részesítették, egész az aránytalanságig.

A protestantizmus — mint tudva van — a maga istenitiszteletét a művészeti sarjadékok nagyobb részétől, mint valami élődi, fattyúhajtásoktól megtisztogatta. Az igaz és jó eszméjére helyezte a fősúlyt; a szépnek jogait megrövidítette. Azon protestáns felekezetek közé, melyek e részben a lehetőségig messze mentek, tartozik a mi magyar ev. ref. egyházunk is. A művészetek közül — az ima és prédikáció esetlegesen művészi formáját nem említve — csupán az éneket tartottuk meg, minden érzelmenek, tehát az áhitatnak is legközvetlenebb tolmácsát; elvégre is az emberi természet megtagadása nélkül a széptől teljesen elzárkozni nem lehetett. Ámbár itt is a lehetőségig messze mentünk a purismussal; énekgyűnkben is a bibliai purismust érvényesítettük; a bibliai énekeket, a zsoltárokat tettük énekeskönyvünk magvává, s azt hiszem, hogy ezeknek szövegéhez magát az eredeti héber zenét, ha hozzáférhetünk vala, bizonyára többre becsültük volna azon zsoltárdallamoknál, melyeket (Szenczi Molnár A. által Bourgeois és Goudimel után meghonosítva) esetleg használunk.

A legtermészetesebb következetesség az, hogy ma is, midőn énekeskönyvünk megújításáról gondoskodunk, a zsoltárokat, legalább mintegy kétötöd részben, megtartjuk. A kérdés csak az, hogy vajjon e ténnyel azt a puristikus álláspontot akarjuk-e szigorúan megőrizni, mely szerint énekeskönyvünk magvát jövőre is hamisítatlan bibliai zsoltárok tegyék? vagy pedig eddigi énekeskönyvünket s benne a zsoltárokat csupán külsőlegesen akarjuk-e conserválni, s teljesen az utóbbiakat protestáns-keresztyén színre alkalmazva megmodernizálni? Ez is, az is — lehetséges. Az utóbbi esetben liberalis észjárással mintegy ekképpen szólunk: „Sok szépség van, fenséges eszmék, magasztos érzelmek kifejezése a zsoltárookban, de éppen annyi zsidóság; azt megtartjuk, ezt elvetjük belőlök; tiszta keresztyén énekeket olvasztunk ki tartalmukból; „zsoltár“ nevüket meghagyjuk, de e névhez kötött fogalmat kiszélesítjük eljárásunkkal s érteni fogjuk alatta nem csupán ama 150 ó-testamentomi költeményt vagy fordításait, hanem alapeszméiknek avagy csak kiszakított eszméiknek modern variatioit is.“ Értekező és fordítás-kísérő társaim közt nem egy van, a kinek nézete többé-kevésbé ide megy ki.

— Az első esetben, mintegy orthodox észjárással s ősz purista protestáns állásponttól, így szólunk: „Megtartjuk a zsoltárokat, nemcsak azért, mert eddig is őltünk velők, hanem mert zsoltárok, bibliai énekek. Történelmi, vagy ha tetszik, szent alapunk a biblia; a mit ebből veszünk, magyarázható ugyan, de másíthatatlan; nekünk a Szenczi Molnár-féle fordítások nemcsak nyelvi és verselési tekintetben, de sok helyt felfogás (magyarázat) helyessége tekintetében is elévültek, azért újítjuk meg őket. Zsoltárok — ama 150 ótest. költemény és helyes fordításai, egyéb semmi. Zsoltárokat tartunk meg énekeskönyvünkben: maradjanak is zsoltároknak.“ Ez a nézet, úgy hiszem, énekgyűbi bizottságunknak is nézete; jegyzőkönyve szerint ugyanis azt kívánja, hogy zsoltár-énekeink megújítói a Sz. Molnár-

féle fordítás mellett tekintettel legyenek az eredeti szövegre.

Részemről is az utóbbi nézetben vagyok, még pedig theologiai elfogultság nélkül, sőt theologiai álláspontom ellenére. Énekgyűnköt csupán irodalmi nézőpontból tekintve is: a művészeti őszinteség megköveteli, hogy ha már zsoltárok kellenek nekünk, legyünk hívek a „zsoltárokhoz“ és ne kaczerkodjunk velők.

Átdolgozás, átírás: kaczertség. Hűség — a fordítás.

Mellőzhetem, mondom a theologiai álláspontot; elég az, ha nem képzelhetek irodalmi felfogást, mely az ó-testamentumot s benne a zsoltárokat ne sorolná a vallásos iratok klasszikusai közé; a vallási költészet héber nyelvű remekeinek tiszteljük őket. Ha tehát nem bánunk is úgy velők, mint szentírással: legalább is, mint remekművekkel kell bánunk velők.

S mit teszünk az idegen nyelvű remekekkel, ha át akarjuk őket ültetni? Nem szentírás-e minden gondolatuk? nem sarkaljuk-e minden czélzatukat, vonatkozásukat még commentárok melléklésének árán is? nem aknázzuk-e ki nyelvünk minden virtusát, csak hogy az eredetiben előforduló minden jelenségek és kifejezések lehetőleg minden eszmetársulásainak fölbredését biztosítjuk? Vajjon a zsoltár-„átdolgozások“ és „paraphrasisok“ barátai mit szólnak Aranyak philologusi fáradalommal és művészi izzadással készült Aristophanes-fordításaihoz? S vajjon Shakspere fordítóitól nem megkivánjuk-e, hogy még legdurvább tréfáit, szójátékait se ejtsék el? „Igen, de — veti ellen valaki — ha Shaksperet színre hozzák, mégis csak kihagyják belőle a mai izlést megbotránkozató helyeket.“ Úgy van, feleljük, de hát nem ilyenformán tettünk-e mi is, mai napig, a zsidós zsoltárokkal? A magyarországi énekeskönyvben meg vannak csillagozva a zsoltároknak énekelhető, énekelendő versei, de azért ott van a Sz. Molnár-féle, a maga módja szerint hű, teljes fordítás-szöveg. Ez hát történetileg is jogosult eljárásnak kínálkozik jövőre is. Minélfogva szeretnék röviden így szólni: „Semmi eszme kivonatozás, semmi átdolgozás, semmi paraphrasis! hanem hű s lehetőleg művészi fordítások, figyelemmel a színrealkalmazhatóság — akarom mondani: a keresztyén gyülekezet által való énekelhetőségre, azaz arra, hogy a megcsillagozandó versszakok lehetőleg hézagtalan összefüggésben állhassanak egymással.“

Tehát zsoltár-fordítások, még pedig alapos szövegkritikára támaszkodva! Ezt követelheti, a kinek úgy tetszik, a biblia tekintélye nevében, a ki e részben engedékenységre hajlik az irodalmi becs érdekében. Visszaesés volna régi énekeskönyvünkhez képest, ha zsoltárok neve alatt kétes becsű tartalmi eredetiségessel oly „szerzeményeket“ adnánk, melyeknek az eredeti szövegek csak praetextusai vagy akár bázisai ugyan, de aztán el vannak magyarázva, megmodernizálva, subjectiv variatiokba burkolva.

Másfelől azonban szép, költői fordításokat, igazi műfordítást követel mind az irodalmi érdek, mind az érzelmek pszichológiája. Ez utóbbiról csak annyit, hogy valamint a mélyen vallásos kedélyt a legmindennapibb dolgok

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 16 számához.

is, „harmatepp, virágszál, a láthatatlan férgek“ az isteni fenség iránti tiszteletre gerjesztik: úgy a maga helyén fölkeltett aethetikai gyönyör is fogékonyabbá teszi a kedélyt a vallásos érzelmek iránt. Vallás és műveltség belsőleg soha sem voltak, soha sem lesznek disharmoniában; a külső harmoniának fentartására, a hol megbomlott, helyreállítására mind a vallás, mind a kultura földi apostolainak tudatosan kell törekedniök: akkor azok és ezek egyaránt Isten országának terjesztői.

De ne törjünk ki kérdésünk szűkebb köréből.

A szoltárok költemények; tárgyaikban az érzelmi fenség szépségei jelentkeznek; e tartalmi szépségeknek alakai szépségek is felelnek meg bennök: szóval szép művek. Minden szépségeiket — egészöket — szépen kell feltüntetniök a fordításoknak. Ez a műfordítás.

A műfordítónak értenie, elemeznie kell az eredetinek valamennyi, tartalmi és alakai szépségeit, ennyiben aethetikus; mindama szépségeket másodfokú alakai szépségekkel föl kell tüntetnie: ennyiben művész.

Váro Ferecz.

(Folytatása következik)

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvár, 1882 április 15 én.

— **Negyedéves előfizetőinket előfizetéseik megújítására s hátrálékosainkat hátrálékaik törlesztésére tisztelettel kérjük. A kiadóhivatal.**

— A protestáns Teleki-családot ismét súlyos csapás érte. Egyik idősebb tagja, a köztisztelőt kitüntetett férfia, id. gr. Teleki Sámuel, husvét hétfőjén, rohamos szívizélhűlésben jobb létre szenderült. A megboldogult, kit sirjába ép úgy, mint életében a köztisztelőt kísért, nem a zajos nyilvános pályán, hanem a családi élet és tevékenység körében szerelte érdemeit s 64 éves életét magába záró koporsóját méltó bánattal kísérték a sáromberki családi sírboltba fia: Sámuel, m. kir. honvéd százados és országgyűlési képviselő; leányai: Ágnes, Zeyk József főgondnok neje; Erzsébet, br. Bánfi Zoltánné asszony és az unokák, valamint a számos és fényes rokonság. Váratlan halála a megboldogultat itt Kolozsvártt, egyik szeretett gyermeke ünnepelő tűzhelyénél érven el, a koporsó fölött itt rövid imát lapunk szerkesztője tartott s a külön-vonaton hazaszállított porok fölött Benkő János esperessel, Zoltáni Imre sáromberki pappal együtt teljesíté a szomorú tisztelt. Nyugodjék az elköltözött a maga-plántálta fák árnyaiban csöndesen s szálljon vigasz a gyászba borult család szívébe!

— A „Növendékek Lapja“ cz. ifjúsági hetilap 2-ik száma változatos tartalommal jelent meg. Olvashatók benne az ifjúság eszmeköréhez mért s mulattatva-oktatón irt költemények, beszélek, elmefuttatások, ismeretterjesztő cik-

kek; adomák, trófiás feladványok, apróságok stb. Ajánljuk az életrevaló vállalatot t. olvasóink szives figyelmébe. Előfizetési ára oly csekély, (egész évre 3 frt., félévre 1 frt. 50 kr.) a mennyit minden nagyobb megerőltetés nélkül, minden családapa áldozhat gyermeke mulattatására. Az előfizetési pénzek a lap kiadóhivatalába (Kolozsvártt, a Franklin nyomda helyiségébe, b. középütcza 33 sz.) küldendő. Mutatványszámokkal készségesen szolgál a kiadóhivatal.

— A középiskolai törvényjavaslatot, melyet a képviselőház közoktatásügyi bizottsága különböző okokból visszavetett, Trefort miniszter az őszszel ismét be akarja nyújtani a háznak, csekély módosítással, s mint hire jár, annak sorsához köti tárczáját is.

— A Curia a keresztelesekről. A legfőbb ítélőszéknek Cser Vendel tatai kath. segédlelkész ügyében hozott felfelmentő ítéletének indokait az ügy fontosságánál fogva szószerint közöljük. Az indoklás így hangzik: Tekintve, hogy az 1879 XL. t. cz. 53 §-a azt rendeli büntetni, ki életkorának tizennyolczadik évét még be nem töltött egyént az 1868: LIII. t. cz. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetke fölvesz; tekintve, hogy az 1879: XL. t. cz. 52 §-a, úgy a m. büntetőtörvénykönyvek életbeléptetéséről szóló 1880: XXXVII. t. cz. 5 §-a szinte az 1868: LIII. t. cz. egy-egy rendelkezésének megszegésére megállapított büntetés iránt intézkedik; tekintve továbbá, hogy az utóbb idézett t. cikkben azon feltételek és formások megállapítása után, melyek szerint az egyik keresztyén vallásfelekezetből más vallásfelekezetbe áttérni akaró egyén felveendő, a 12 §. határozottan rendeli: hogy a vegyes házasságokból származó gyermekek közül a fiúk az atyjoknak s a leányok az anyjoknak vallását követik, az ezzel ellenkező bármely szerződést, térítvényt vagy rendelkezést érvénytelennek nyilvánítván; a 13 §. szerint pedig: a gyermek „vallásos nevelését“ se a szülők bármelyikének halála, se a házasságnak törvényszerű felbontása nem változtatja meg; továbbá a 14 §. szerint: ha a szülők valamelyike más vallásra tér át, mint a melyet előbb követett a hetedik évet még be nem töltött gyermekek nemök szerint követik az áttértet; végre: a 15 és 16 §§-ok a házasság előtt vagy azonkívül született, de egybekelés, illetőleg atyjok által törvényesített gyermekeket „vallásos nevelés“ tekintetében a törvényesen született gyermekekkel egyenlő szabály alá állítják; az egyik vallásfelekezetből a másikba való „felvétel“ pedig az 1868: LIII. t. cz. egész terjedelmében csak egy helyen, t. i. 6 §-ban említettik, mely utóbbi szakasz határozottan az áttérésre, különösen az áttérőnek „felvételére“ vonatkozik; tekintve végre azon, a törvénynek szándékát világosan feltüntető indokokat, melyeknek alapján az 1879 XL. t. cz. 53 §-a elfogadtatott, s melyekben minden kétséget kizárólag kiemeltetett, hogy ezen szakaszban az 1868 LIII. t. cikkre való hivatkozást azért kellett felvenni, hogy az utóbb említett törvények az áttérést szabályozó intézkedéseivel összhangzásba hozassék;

nem forog fenn kétség nemcsak az iránt, hogy K. B. T. K. 53. §-a az 1868: LIII. t. cz. minden intézkedésére ki nem terjed, hanem az iránt sem, hogy a K. B. T. K. 53. §-a az 1868: LIII. t.-cikkeknek egyedül csak valamely keresztényen vallásfelekezethez való áttérésre vonatkozó szabálya át-hágását helyezte büntetőjogi közkezesmények súlya alá. Minthogy pedig a jelen perbeli adatok szerint áttérésnek esete fenn nem forog, ki s dedeknél különösen az átté-
tésnek nemcsak létezőse, de még lehetőségő is ki lévén zárva: annál fogva a vádbeli cselekmények nem voltak a K. B. T. K. 53. §-ának szempontja alá vo-
nandók. Mindezeknél fogva büntetendő cselekmény hiánya miatt Cser Vendel vádlott fellebbezése az É. I. T. 43. § a alapján el volt fogadandó, s reá nézve a másodbiróság íté-
letének megváltoztatásával az elsőbirósági volt helybenha
gyandó.

— **Hullaégetés Brassóban.** A brassai törvényható-
ság majdnem egyhangú határozattal megbízta a tanácsot,
hogy lépjen érintkezésbe azon városok hatóságaival, hol a
hullaégetés rendszeresítve van, szerezzen meg minden fel-
világosítást és a szükséges eszközöket is ahhoz, hogy
hullaégetést Brassóban behozni lehessen.

— **Az országban létező baptista gyülekezetek no-
vében és megbízásából a helybeli baptista gyülekezet lelke-
sze, Mayer E. folyamodott a belügyminiszteriumhoz vallásuk
törvényes elismerése végett. A belügyminiszter a kérvényt
véleményezés végett áttette a közoktatásügyi miniszteriumhoz.**

FÓTISZT. NAGY PÉTER PÜSPÖK ÚR A KÖVETKEZŐ

KÖRÖZVÉNYEKET BOCSÁTOTTA KI:

Köröztetnek.

364.—1882. A küküllői egyházmegyében a sző-
kefalvi papi állomás. Javadalma: 18 kal. búza, 32 véka szemes
törökbúza; 225 véka csős törökbúza; 39 veder must; 17 frt.
cameraticumbeneficium; 20 hold III. oszt. és 1 h. II. oszt. szántó; 800
öl kaszáló; 1 h. jól beállított szőlő; a lelkész által vásárolt 10 szekér
fának haza szállítása; 16 napszám az ifjaktól anyári vallás tanításért;
15 frt. palást díj; a tenetű fűvének hasznélvezete; esketésért 1
frt.; temetésért 1 frt.; kereszteselésért 20 kr.; tisztességes lakás vete-
ményessel és gazdasági épületekkel. A filiákból: a) Csiüdötellér-
ről: 18 kal. tiszt. búza és 2 véka szemes törökbúza; b) Borzásról:
12 véka szemes törökbúza; c) M.-Sárosról: 39 véka szemes török-
búza; d) D.-Szt.-Mártonból: 32 veder must. A megválasztott kö-
teles első évi fizetésének 1/6-od részét az özv. árva gyámintézet
pénztárába befizetni; bekebelezési díja 2 frt. Pályázati határ-
nap: május 10-ike. Folyamodványok t. t. Benedek Ferencz
esperes ahához Haranglábura (u. p. D.-Szt.-Márton) küldendők.

373.—1882. A kolozs-kalotai egyházmegyében a
szucsáki papi állomás. Fizetése: minden egész bérfizető gaz-
dától 2 véka eleybúza; 3 máriás (váltóban); fára 1 frt (váltóban),
mit marhával birók természetben fizetnek; a félbérések a fernebbi-
eknek 1/2 részét fizetik; a fabérnek 2/3 része a papot, 1/3 része a
kántort illeti; esketésért: templomban vagy a háznál 3 máriás
(ezüstben), háznál 7 máriás (ezüstben); 15 vékára való canonica
portió, mit az egyházközség mivel és takarít le; 3 szekér szenát
termő kaszáló, melyet az egyházközség takarít le és szállít a papi
telekre. Az egész papi fizetés pénzértéke 297 frt. 51 krban van
megállapítva. Pályázati határnap: május 15-ike. Folyamod-
ványok t. Szakács István esperes ahához Sz.-Lónára (u. p.
Gyalu) küldendők.

392.—1882. Az udvarhelyszöki egyházmegyében
a kis-solymosi papi állomás. Javadalma: 35 kal. búza; 70
véka szemes törökbúza a magtárból (zab-bér váltóság czimen); 12
véka szemes törökbúza az andrásfalvi l. egyházközségből; 100 frt.

készpénz az alapítványi tőke kamatjából 2 egyenlő részben fizetve;
2 frt. oszpora; 12 szekér fa az egyháztalaktól és az egyhk. erde-
jéből a tüzelésre szükséges mennyiség; 50 tenyeres napszám; 5 h.
586 öl szántó és 1422 öl kaszáló hasznélvezete; egy olyan
tanorok, mely minden évben használat alatt áll s megterem 6 szekér
szenát és 3 szekér törökbúzát; tisztességes lakás 1 h. 500
öl veteményessel, szépen beállított gyümölcsösökkel és gazdasági épü-
letekkel. A megválasztott köteles első évi fizetésének felét az egy-
házmegyei papi gyámintézet pénztárába befizetni. Pályázati ha-
tárnap: május 10. Folyamodványok t. t. Solymosi István
esp. ahához Bögözbe (u. p. Sz.-Udvarhely) küldendők.

374.—1882. A sz.-szolnoki egyházmegyében a szil-
lágycschi orgonista állomás. Fizetése: 210 frt. 3 havi
részletekben; minden háztól 4 kupa (5 liter) must vagy e helyett
17 kr.; 3 hold 605 öl tagosított szántó és 1661 öl kaszáló
hasznélvezete; temetésért: énekszóval 20 kr., búcsúztatóval 40 kr.,
tandij minden gyermektől egy véka (30 liter) szemes törökbúza,
kezdőtől 20 kr., olvasóktól 40 kr. (a tankötelesek száma 120—
140 közt váltakozik). Pályázati határnap: május 15-ike. Fo-
lyamodványok t. t. Szabó Pál esperes ahához Diósdra kül-
dendők.

422.—1882. A püspöki felügyelet alatt álló s-
szt. györgyi kis papi állomás. Javadalma: 480 frt. évné-
gyedes részletekben előre fizetve; 1013³/₄ öl kaszáló, 200 öl
nyí kert, a külső várkerítésben lévő udvar és kis kert hasznélve-
zete; 2 lakszoba, 1 kamara és 1 pinczéből álló lakás; a város allo-
dialis erdejéből 30 köbméter tűzifa az egyhk. közmunka erejével
hazaszállítva; minden osztályú kepefizető (gyermekelt, rokonait ki-
véve) díjtalanul tartozik eltemetni; kepefizetők gyermekei, rokonai
és oszporások temetéséért: imával és rövid búcsúztatóval 1 frt.,
prédikációval 2 frt.; kereszteselésért: 50 kr.; esketésért: 1 frt. A
kepefőkönyvbbe be nem jegyzett előkelő egyéneknek minden egyes
teendőért 5 frt.; prédikációval való temetésért szabad egyezkedés;
a városi és közközlésen temetendő szegényekért díj nem jár. Kö-
telesege: minden 3-ik vasárnap és az azt követő héten a templomi
rendes istentiszteletet végezni; a törvényszabta órákon a feleke-
zetünkhöz tartozó növendékeknek hit- és erkölcsant tanítani, a
nagy papot ennek betegsége esetén helyettesíteni s minden papi
teendőket végezni. Pályázati határnap: május 10-ike. Fo-
lyamodványok Nagy Péter püspökhöz Kolozsvárra kül-
dendők.

424.—1882. A sz.-szolnoki egyházmegyében a sz-
borzási kántor-tanítói állomás. Javadalma: minden háztól
tartó gazda fizet egy 20 kupás véka rostált kétszeres búzát, az öz-
vegy asszonyok ennek felét (a bérfizetők száma jelenleg 56); minden
szőlős gazdától 4 kupa must vagy 40 kr., a kinek szőlője nincs,
attól 8 kr.; sorfa czimen 13 gazdától 1—1 szekér tűzifa; 2¹/₂ hold
szántó, melyet az egyhk. tartozik kétszer megszántani s a tanító
által adott maggal bevetni; 1 drb. 2 kapás szőlő, melynek adóját
a földelkek együtt az egyhk. fizeti; 20—25 minden napi iskolába
járó gyermekről egyenként egy véka (20 kupás) szemes törökbúza,
egy szekér tűzifa vagy az ára: 80 kr.; egy csirke vagy az ára:
20 kr., olvasási pénz czimen: 8 kr., nagyoktól 16 kr.; ismétlőktől
mindenkinek fele; temetésért: énekszóval 20., búcsúztatóval: 60
kr.; tisztességes lakás. A megválasztott a papi állomás betöltéséig
minden hónapból egy napot és az urvacora osztás napját kivéve
végezi a templomozást önállóan ezéit kap félévi részletekben
50 frtot.

Ugyanczen egyházmegyében a récsei kántor-
tanítói állomás. Javadalma: minden gazdától 3 véka (16 ku-
pás) jól megrostált kétszeres búza, kinek búzája nem terem, attól
3 véka (20 kupás) törökbúza (gazdák száma 40—45), 3 veder bor,
kinek szőlője nincs, attól 84 kr.; minden gazdától 1 szekér fa, ki-
nek erdője nincs, 42 kr. fizet; 16 hold szántó és kaszáló hasznél-
vezete; tandij 6—12 évesektől egy véka csős törökbúza, kezdők-
től 20 kr., olvasóktól 40 kr.; a 13—15 évesek ennek felét fizetik;
temetésért: énekszóval 20 kr., búcsúztatóval 40 kr.; tisztességes
lakás. A megválasztott köteles a tanításon kívül, mikor a beszo-
lógáló lelkész ott nincs, istentiszteletet tartani és az egyhk. jegyző-
ségét elvállalni. Pályázati határnap: mindkét állomásra május
15. Folyamodványok t. t. Szabó Pál esp. ahához Diósdra kül-
dendők.

425.—1882. A dézsi egyházmegyében a kidei
orgonista-énekvezéri állomás. Fizetése: tisztességes lakás,
kert és gazdasági épületekkel; 500 öl szőlő; a fizetés más ré-
sze 151 frt. 20 kr. pénzértékre van becsülve. Pályázati határ-
nap: május 10-ike. Folyamodványok t. t. Nagy Lajos esp. ahá-
hoz Válaszutra — poste restante — küldendők.

Koloztvárt, 1882 április 6.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit
illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

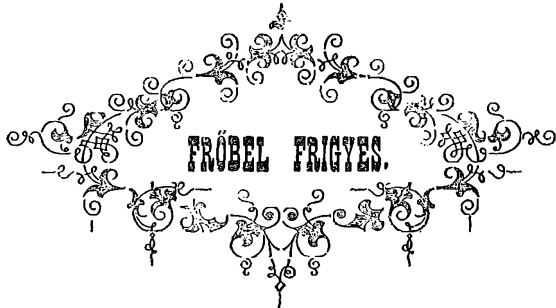
kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Fröbel Frigyes. Szász Domokos. — Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkő István. (Folytatás.) — Külföld. — A világ folyása. — Tárca: Zsoltáraink újítása művészeti nézőpontból. Váro Ferencz. — Különfélek.

Született 1782 ápr. 21-én; meghalt 1852 jun. 21-én.)*

Újítsuk föl emlékezetét annak a férfinak, ki mélyre pillantó szellemének egész erejét, hön szerető szívének minden dobbanását s a legnagyobb akadályokkal való vívódásainak közepette is törhetlen akaratának teljességét azoknak javára szentelte, kik családi életünk disze, virága, gyönyörűsége, szülői szeretetünknek legdrágább kincsei, a nemzet, az emberiség jövőjének zálogai gyermekeinknek. Ennél szebb, nemesebb czélt ember maga elé nem tűzhet s kinek megengedi a végzet, hogy e főséges czél felé sikerrel közelithessen, az méltán sorozható az emberiség

*) Felolvasatott Kolozsvártt, ápr. 22-én a jótékonycélú népszerű felolvasások utolsó estélyén.

legnagyobb jótevői sorába. Fröbel ezek közé küzdött föl magát s így kiválóan méltó arra, hogy születésének századik évfordulóján tisztelettel s hálával gondoljon rá vissza az utókor s élete és működése képeinek vonásait is fölűjtsa emlékezetében. Hadd legyen e néhány sor ennek szentelve.

Az országos kisededóvó egyesület holnap ül ünnepet Budapesten, az ország szívében. A költő szerint hazánk szívének egyik kamarája itt dobban Kolozsvártt. Hadd dobbanjon egy szempillantással hamarébb ez, mint amaz. Az ő neve is korábban keltett visszhangot itt, mint ott. Az egész országban az első egylet, mely zászlójára az ő nemes nevét tűzte ki, itt jött létre.

Fröbel Frigyes 1782-ben ápr. 21-én született Oberweibachban, a schwarzburg-rudolfstadti herczegségben. Tegnap múlt el száz éve. Édes atya ugyanott egyszerű falusi pap volt s kegyes neveltetésben részesíté. Édes anyját korán elveszíté s így nélkülözni kelle az anyai szeretet örökdő gondját s aligha nem e körülményben rejlik nyitja annak, hogy mélyen érző szíve az édes anyai nevelés ügyét annyira magáévá tette. A látogatások, melyeket atyjával az egyszerű nép kunyhóiban tön, az elhanyagolt kisedek szomorú helyzete, melynek szemtanúja lett, felkölték benne a részvét érzelmét s azt a vágyat, hogy helyzetükön segítsen.

Ifjúkora első éveiben előszeretettel foglalkozott a természeti tudományokkal, a matematiká-

val és gazdászattal. Miután néhány évet Pestalozzi vezetése alatt Svájcban töltött, részt vett a német szabadságharcban. Később felügyelője lett a berlini ásványtani muzeumnak, de csakhamar odahagyta e jövedelmező állást, hogy minden idejét és erejét a kisdednevelés ügyének szentelhesse. Első intézetét Thüringia egyik falujában, Keilhauban, nyitotta meg, hol az ő iskolája most is főáll. Anyagi viszonyai oly szűkösek voltak kezdetben, hogy egy pásztoroknyhóban lakott s élelmi szükségleteivel a lehető legkevesebbre szorítkozott. Nejében nemes munkájának és önfeláldozásának hű társára akadt s körútjaiban, melyeket ügye érdekében tőn, mindig kísérte s nem egyszer tölték az éjet a szabad ég alatt, hogy megtakaríthassák az éji szállás díját s egyik-másik szegény gyermek nevelésére fordíthassák. A tapasztalás csakhamar arra készíté, hogy nevelési rendszerével kisebb gyermekeken tegyen kísérletet, mint a mekkorákat keilhaui intézetében vett föl s annak vezetését egy rokonára bízva, gyermekerteket kezdett fölállítani, s tényleg nyitott is Hamburgban, Drezdában, Lipszében, Gothában és Svájcznak egyes községeiben.

Fröbel nevelési rendszerének alapeszméje következőleg körvonalozható: Azon általános tehetségek mellett, melyek minden emberi lény nyel közösek, a teremtő sajátos képességekkel áld meg minden egyes egyént s az általános emberit a sajátos egyéniből kell kifejteni. Ez a sajátos, egyéni ösztönélet csupán az élet legelső szakában, az elméleti tehetségek kifejlődése előtt, jelentkezik határozottan és tisztán s hogy ez érvényesülhessen, a kisdednek szabad tevékenységre van szüksége. E sajátos hajlamokat, képességeket az igazra, jóra irányozni s összhangzó kifejlődésüket elősegíteni, ez a nevelés legelső s legfőbb feladata.

E feladat sikeres megoldása végett tért kell nyitni a kisdedek testi ereje érvényesülésére, az öntev. kénységre szükséges ügyesség kifejlődésének; ápolni kell bennök a velök született társas ösztönt, a tudvágyat; a cselekvés képességét alkotási vágygá kell fokozni, az értelmi tehetségek közül különösen a felfogási s emlékező képességek fejlődését kell előmozdítani s ezekkel összhangzón szabályozni a képzelő tehetséget s alkalmat adni a nemes érzelmek nyilvánulására. És pedig kiváló figyelem és gond fordítandó arra, hogy sem a testi, sem a lelki tehetségeket nem szabad elkülönözten, azaz más eljárási mód

és eszköz által fejleszteni, miután a kisdedekben ha működni kezd az egyik tehetség, munkásságra indítja az a vele rokon természetűeket is, s így azok összhangzó kifejlődhetésének természetszerű feltétele az összműködésre szoktatás.

Ez irányelvek megvalósításának színhelyéül szolgálnak — Fröbel szerint — a gyermekertek. Ez elnevezésnek jelképies jelentősége van s e hasonlatban az az igazság nyer kifejezést, hogy a kisdedek fejlődésének épen oly természetes s örökkévaló törvényei vannak, mint a kert plántáinak s a kisdednevelés egész titka ez öröklő törvények tölsmerésében, tiszteletbe tartásában s hű követésében rejlik. A kisded javára csak az szolgál, a mi ösztönszerűleg jelentkező szükségének, hajlamainak, vágyainak és képességeinek megfelelő s azoknak természetszerű kielégítését és fejlesztését előmozdító. „A kisded plántáknak s az ifju állatoknak — mondja Fröbel — kifejlődésére tért és időt engedünk, meg lévén győződve arról, hogy csupán saját fajuk sajátos törvényei szerint nőhetnek és fejlődhetnek. Ezért engedünk nekik nyugalmat, ezért óvjuk őket az ártalmas befolyásoktól, ezért gondoskodunk arról, hogy táplálkozhassanak szükségüknek megfelelő táplálékkal. Miért ne tennők ugyanezt gyermekinkkel is? Ha oly helyzetbe szorítjuk, oly körülmények közé kényszerítjük őket, melyek természetükkel nyilván ellenkezők, elsatnyulnak, a fizikai és erkölcsi betegségek súlya alatt összeroskadnak, míg ellenesetben teljes kifejlődésre, életteli virágzásra juthatnak az élet kertjében. A jó nevelés, az igazi tanítás az, mely a kisdednek, a tanulónak szabadságot és természetszerű fejlődést biztosít. A kényszer és ellenszenv efojtja benne a szabadságot és szeretetet. Ott, hol a gyölölség gyűlölséget, a szigor ridegséget, az elnyomás szolgátságot, a durvaság makacsságot szül, a nevelés vagy tanítás eredménye a semmivel határos.“

Fröbelt ez emelkedett fölfogása tette képessé arra, hogy a kisdednevelés nagy problémáját általában az emberi nem rendeltetésének nagy kérdésével hozza kapcsolatba, mert szerinte minden kisdednek, természeténél fogva, a fejlődésnek azon fokozatain kell átmenni, mint a minőkön az egész emberiség átmegy. A kisded az előző századok összes tudományos, erkölcsi és vallásos hagyományainak örököse, melyeknek hatása alatt képződött az is, kinek lételet közvetlenül köszönheti s neki föladata viszont az, hogy örökségül bátrahagyja e kincseket a következő nemzedéknek. Épen ezért fejlődésének minden fokozata egyforma fontoságú. Az ember nem azért lesz emberré, mert érett korát elérte, hanem

mert átélte csecsemő- gyermek- és ifjúkorát s azok mindenikének feladatát hiven megoldotta.

Ily magasrendű szempontok színhelye és küzdtere Fröbel szerint a legegyszerűbb gyermekkert is, s mint ilyen, melegágya és veteményes kertje az egész emberiség anyagi és szellemi jóléte és boldogsága fölvirágzásának. S hogy azzá lehessen, kell, hogy az eljárás módja, az alkalmazásba vett eszközök is a kisedek testi és lelki szükségeinek, hajlamainak, vágyainak és képességeinek teljesen megfelelők s így lélektani alapokon nyugvók legyenek.

E gyermekerti nevelésnek ily természetes eszközei első sorban a különböző játékok, több hasonló gyermek által hajtva végre és pedig a végett, hogy elősegítsék a testi erő és ügyesség kifejlődését, alkalmul szolgáljanak különböző érzelmek s vágyak nyilvánulására, a különböző cselekvés szemlélete, utánzása s megbirálása által fejleszszék az elmét, kiválóan pedig képezzék a társas ösztönt s ez által a társadalmi élet előiskolájává legyenek. Ilyenek az utánzó, az érzékgyakorló, a talányfejtő s különösen a testgyakorló játékok, melyek Fröbel nevelési rendszerében természetszerű kiindulási pontját képezik a munkaszerű foglalkozásoknak, melyek viszont a fejlesztés hatásos eszközeivé csak azon esetben válhatnak, ha a kisedek fejlettségéhez alkalmaztatnak, az alkotási vágyat bennök észrevétlenül felkeltik, ha természetesen hajtathatnak végre s értelmes beszéddel hozatnak kapcsolatba, szem előtt tartva mindig azt a célt, hogy általuk a kisedek valami szépnek létrehozására buzdíttassék. Ily foglalkoztató eszközök egész rendszerét, a kisedek ébredő hajlamainak gondos megfigyelésével vette alkalmazásba Fröbel, és pedig első sorban kockákat és hasábokat, négy dobozban, melyekből a kisedek különböző tárgyak utánzatait (élealakokat), szép csoportozatokat (szépészeti alakzatokat), s kiválóan a szám, alak, tér és hely felfogás gyakorlására szolgáló csoportokat (ismereti alakzatokat) állítanak elé. Ezek után következnek a három- és négyszögű táblácskák, valamint a fonás szilánkok, hajlékony vesszőcskék, melyekből a kisedek mozdítható alakokat készíthet. Ilyenek továbbá a különböző hosszúságú henger-alakú vesszőcskék, melyekből, előrajz után, szépészeti alakokat rak ki az asztalra, a puha borsószemek, melyek a vesszőcskék foglaltványaiul alkalmaztatnak s meglepően szép készítmények előállítására szolgálnak. Kiegészítik a foglalkozási eszközöket a színes papírszalagok, melyekből vagy szabaddkézzel fon csinos lapokat vagy fűzőtővel fűz szabályos alakokat; továbbá a papírtűzdelés, hajtogatás stb., s

végül a rajzolás. Valamennyi foglalkoztató eszköz alkalmazása értelemgyakorlatokkal társul, a mennyiben valamennyi az értelemfejlesztés eszköze, a melynek azonban a foglalkoztató eszközökön kívül hatályos előmozdítója az előszó, mely a szemléltetést, a foglalkozást értelmes beszéddel kíséri s fölhasználja a kínálkozó alkalmat a szemléltetett tárgyak tulajdonságainak, céljainak, hasznának stb. megismertetésére. A nevelési eszközök közé sorozza Fröbel az elbeszéléseket és meséket is, a mennyiben azok a fejlesztés helyes irányának megfelelők s közrehatnak azon célra, hogy a kisednek képzelő tehetsége is a többiekkel arányos mérvben fejlődjék s nemes érzelmeket ébresztenek benne. S végül a mi a kertekben, a virágokban az illat, az a gyermekkertben a kisedek ajakán a dal; dalolva érkezik, dalolva játszik, dalolva munkál s dalolva imádkozik

Ily irányelvek és eljárási módzatok alkotják azt az új világot, melyet Fröbel lángszelleme — mint egy második Kolumbusé — a lappangó, de örökké élő igazság sejtelve által megihletve, a kisedek számára teremtett, mely azóta azoknak édes otthonja lett, mert fölhalálják benne mindazt, mi jóra, szépre és igazra oly fogékony természetüknek szükségeit kielégíti. Bizony, ha most élne a vak Milton s szétfoszlana szemein a homály, hogy bepillantathatna a boldogság ama világába, melyet Fröbel szerető szíve tárt föl a kisedek előtt, nem az „elveszett“ paradicsomnak keservét, hanem az újra „fölhalált“nak örömét zengené lantján.

És különös! hogy ennek daczára a legnagyobb akadályokkal, az ellenszenv és gyűlölség egész viharával kelle megküzdenie. A keilhausi intézetnek, melyet 1817-ben nyitott meg s melyben Middendorf és Langenthal voltak hű segítőtársai, hatalmas ellenségei támadtak s főleg a papok, vallási szempontból, oly erővel támadtak ellene, hogy intézetének jó híre hanyatlani kezdett s 1827-ben el is költözött onnan, s barátait hátrahagyva, Helba nevű községben kísérté meg egy új intézet megnyitását. Kísérlete, ellenfelei fondorkodása következtében, itt is dugába dőlt s elkeseredve hagyá oda szülőtte földjét s néhány évet Svájcban töltött, Wartenseeban s Willisauban nevelő intézeteket szervezett, mignem ellenfelei ott is föllázták ellene a községeket s 1836-ban Svájctól is kénytelen vala búcsút venni s visszatért megint Keilhauba, beteg hitvesével, ki ott nemsokára meg is halt. Nehéz bánata a kisedek iránt még mélyebben érzővé tette szívét s élete utolsó éveit még fokozottabb hévvel szentelé azok ügyének.

Mint vándorapostol járta be az országot, küzdve mindenütt eszméi diadalaért, buzdítva a lelkesülni s áldozni tudókat. Több művei mellett közrebocsátott egy nagyszabású munkát is, „Az ember-nevelés alapelvei“ czim alatt, mely leszámítva egyes részleteinek némi homályosságait, magas röptű, mélyre pillantó szellemének s melegen érző szívének maradandó emléke. Alapított „Sonntags Blatt“ czim alatt egy hirlapot is, mely kizárólag reformátori törekvéseinek valasztelve. 1849-ben Hamburgba települt meg s gyermekkertet szervezett, de Károly testvére politikai agitációkba keveredvén, ügyének sok elensége támadott s 1851-ben a meiningeni herczeg meghívására Marienthalba költözött s ott nyitá meg régóta tervezett első gyermekkertész-nő-képezdét, minta-gyermekkerttel kapcsolatban, maga körül gyűjtve a közel és távol vidéknek az ügyért lelkesülni tudó hölgyeit. 1852-ben június 21-én végezte be nemes küzdelmekben, de egyszersmind sok hányattatásban gazdag életét. Hamvai ott pihennek Liebenstein mellett, a sweinai sirkert fáinak árnyában. Sírját emlékkő jelöli s rajta márványból faragott henger, koczka és teke szolgálak korszakot alkotó rendszerének jelvényei gyanánt.

De ama márványnál is maradandóbb emléke neki eszméinek diadalma. A termékeny mag, melyet ő a jóra fogékony szívek földjébe elhintett, kicsirázott s dús hajtásokat nevelt. A fentebb említett kivül, főleg egy fenkölt gondolkozású aristocrata nő, Marienholz-Bülow bárónő, továbbá Köhler Ágost, Markart és Goldhammer buzgalma nyomán az eszme tovább folytató diadalmi körfutását s bár a porosz kormány 1852-ben betiltá a gyermekkertek létesítését, mint állítólag vallástalan intézményt, de a visszahatás oly mérveket öltött, hogy kénytelen lón tiltó rendeletét visszavonni s nemsokára nemcsak Németországban, hanem Angliában, Franciaországban és Olaszországban is feles számmal alakultak Fröbel-egyletek, sőt átvitte a szél a termékeny magvakat az Oczeánon túl is s ott, a szabadság klasszikus földjén is, gazdagon gyümölcsöző talajra talált.

Hazánkban legelőször Fábri János, a dobosinai óvoda vezérője kezdé ismertetni irodalmi téren az új intézményt s 1869-ben jött létre az első két gyermekkert, az egyik Budapesten, a másik Kolozsvártt. Ugyanazon évben Kolozsvártt alakult egy gyermekkert társulat is, mely az erdélyi részekben az új intézmény meghonosítását czélózta. 1870-ben a budapesti, 1872-ben a kolozsvári óvó-képezdében is alkalmazást nyertek a Fröbel elvei s a boldog emlékezetű b. Eötvös

József törvényjavaslatot is terjesztett be e képviselőházhoz, a kiseddóvás-ügy országossá tétele iránt. A javaslat mindez ideig törvényerőre nem emelkedett. Nemes szívű nők közreműködése mellett azonban mégis létrejött egy országos egyesület, mely az ügy teljes diadalra juttatását tűzte ki föladataául.

Minde lépések, melyekkel az ügy előbb haladt, a nagy kezdeményező, a reformátori szellemű férfiú eszméinek megannyi újabb diadalai és biztató zálogai a véggyőzelemnek. E reményben élt, küzdött ő, nem kerülve ki az úttörők közös sorsát, az üldöztetést, a félreismertetést, de nemesen egyszerű, a földi dicsőség után soha sem áhítózó, Istenben mindig bízó lelke túlélte azt is, s közelg az idő, midőn általánosan el lesz ismerve, hogy a kisedd-nevelésének igaz alapjait rakta ő le s nevének emléke, munkásságának hatása túléli az időt s túlszárnyalja a tért.

Gondoljunk rá vissza hálás tisztelettel, emlékezetét zárjuk szívünkbe s legyen a mi jelszavunk is az, a mi az övé:

Éljünk gyermekeinkért!

Szász Domokos.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

3. A költemény alakja, személyei jellemzése; mi volt e darab?

(Folytatás.)

A juhász felismerhető helyzetére czélzó vonatkozásokból (I. 7; II. 12; IV. 8—16 stb.). Hasonló Sulamit-hoz, igazán érző, egyszerű falusi személy. Fél kedvese elvesztésétől, Jeruzsálembé is elkiséri, míg végre minden alacsony állapota mellett is ő lesz a nyertes.

A király, kiben a szép falusi leány iránti szerelem nagy változásokat idézett elő, szintén felismerhető a vonatkozásokból (I. 9—11; III. 6—11; VII. 1 stb.); Sulamitot Jeruzsálembé viszi, fényvel, dicsőséggel fellép, de minden szerelme dacára is, beszéde inkább hízegés, őszinteségtől ment kedveskedés.

Sulamit, a juhász és a király e darabnak főszereplői, az elsőnek hűségén, az első és másodikkal kölcsönös szeretetén a harmadikkal törekvése megbiúsul. *)

*) A hűség és szeretet némileg hasonló alakban van feltüntetve a Saida történetében, ki a gazdag Muawiyeh kalifa helyett a szegény arabot, régi élettársát választotta, a kivel igazán szeretik egymást. Az arab mesevilág köréből. Várnai. „Prot. Közlöny“ 3-ik szám 1882 jan. 22.

A Jeruzsálem leányai vagyis az udvarhölgyek alkotják a chorust, mindig Sulamitot kísérik, midőn hozzá beszélnek, e kifejezést használják: „Oh asszonyi állatok között legszebb“ (I. 8; V. 9, 17); úgy látszik, mindig jelen vannak, részt vesznek a párbeszédben, annak egy részét viszik.

Sulamit testvéreire czélzás van van (I. 6; II. 15) de csak végül (VIII. 8. 9) beszélnek,

Jeruzsálem lakói (III. 6—11) bámulva beszélnek, a midőn Salamon őrizetétől környezve vonúl be Jeruzsálembe Sulámmal, hogy őt eljegyezze.

Némi nyoma van még a juhász társainak (V. 1 „barátim“), de ezek nem beszélnek; némelyek a VIII. 5 v. ezek szájába adják. Meg kell jegyeznünk, hogy a különböző magyarázók között több eltérés van arra nézve, hogy egyik-másik mondókát melyik szereplő mondja.

E darabot tehát felsorolt tulajdonságai: a drámai dialog, különböző személyek, chorus, hely- és időváltás stb. a kezdetleges vagy lyrai vagy idylli dráma névre méltatják és egyszersmind arra engednek következtetni, hogy egykor, mint mutatóvány-darab, adatott elő, természetesen nem rendes színészek által és nem diszes színpadon, hanem a népből került u. n. műkedvelők által, házról-házra járva olyformán, mint hazánkban a zsidók most is játszának az u. n. Hámán ünnepen, vagy olyformán, mint a keresztyén Bethlehemesek játsszák el karácsoni misztériumokat.

Hazánk némely vidékein, a zsidók között, most is szokásban van, hogy az u. n. Hámán ünnepen többen különféle kép felöltöznek, szerte járnak az egyes zsidó házakhoz, a hol különböző játékokat adnak elő beszéd kíséretében; továbbá mindenki előtt ismeretesen a keresztyének között járnak szokott u. n. Bethlehemesek, a kik közül: „Egyik öreg juhász, másik kis juhász lesz“ stb. a társaság több személyből áll, különböző öltözetben stb. Ezek Krisztus születésének körülményeit játsszák el házról-házra járva rövid párbeszédben, melyet énekek váltanak fel. Ilyenféle mutatóványdarab volt az énekek éneke, természetesen tartalmilag különbözvén úgy a Hámán ünnepi zsidó mondókáktól, mint a Bethlehemesek keresztyén tartalmú misztériumától. Ily módon játszották el a zsidók házról-házra járva Salomonnak szerelmét Sulámmal, kinek már a juhász kedvese volt. Itt van helye a különböző személyeknek, chorusnak, kísérlőknek stb.

E feltétel szerint megérthető a darab hiányossága, Salamon részleges szerzősége és a gyűjtő közreműködése. A darabban ugyanis sok a népies elem, s mint a legtöbb népies darab, hiányos, teljes egész valószínűleg soha sem is volt; továbbá Salomonnak, mint híres énekszerzőnek, több éneke volt ismeretes a nép között és egyik-másik szereplőnek ez tette szerepét, s így az eredetileg teljes egész és szép ének a szereplő szájában alakult, elvesztette eredeti épségét; egy Salamon kora után élt szerkesztő aztán a nép által az eljátszások közben, hábr. hiányosan,

egygyéalkotott darabot úgy egészítette ki, hogy előbb refraineket, verseket tett be a hiányosnak látszó helyekre, ez által egységessé tette és mivel Salamonról szólt: felírta czimül a Salamon nevét.

(Folytatása következik.)

KÜLFÖLD.

Pár szó a skót szabad egyházzól.

(A „Prot. Közlöny“ edinburgi levelezőjétől.)

(Elszakadása és megalakulása, neve, tana, viszonya az államhoz, különbségek, szervezete, theol. collegek, studentek, magyar theologusok, jellemzés.)

(Vége.)

Az edinburgi college volt az első, melynek alapját dr. Chalmers, mint Principal, tette le 1846 jun. 4; megnyitott 1850-ben, és ekkor jöttek át a studentek ez új épületbe (new-college) eddigi ideiglenes helyökről. Most 8 rendes professor tanít az intézetben, melynek van gazdag és értékes könyvtára, mintegy 40,000 kötet, van muzeuma stb. A studentek közösen étkeznek a College-n, mely intézkedés nagy jótétemény nemcsak olcsósága miatt, melyben versenyez a székely-udvarhelyi kollegiumi expoval, hanem a társas szellem fejlesztése tekintetéből is. Vannak alapítványok. Szóval ez intézet el van látva minden megkívántató kellekkel. A theologusok között vannak önképző, missioi és mértékletességi társulatok, magok komolyak, munkások.

A három free college-n a theol. studentek összes száma ez évben volt 256, hárommal több, mint a múlt évben. Ezek közül 223 a szabad egyházhoz tartozik, 33 pedig a külföldi egyházakhoz; nemcsak az 5 földrész, de csaknem minden ország ref. egyháza képviselve van itt.

Magyarországról az edinburgi free vagy new-college-re és pedig az 1865—66 év óta járnak reform. theologusok. Itt a bursary-t vagyis alapítványt magyar ifjak számára főt. Török Pál, dunamelléki püspök úr szerzte. Hogy valaki e bursary-t megnyerhesse, szükséges ajánlatni a nevezett püspök urtól vagy nt. Balogh Ferencz debreczeni theol. professor urtól vagy Rev. Andrew Moody lelkész urtól, ki a budapesti skót-zsidó missio vezetője.

A college anyakönyvében magyar theologusok nevei csak az 1865—66-ik éven kezdve fordulnak elő, de innen aztán megszakadás csak egy évben: 1873—74-ben van egész mostanig. A jelen évig bezárólag összesen 24 magyar neve van beírva. Alább közlöm az itt tanultak neveit, mint a hogy az anyakönyvben írva találtam, csak az angolosan írt magyar neveket helyreigazítom.

1865/66 Dapsy László.

Dömötör János.

1866/67 Tabajdy Lajos.

Komáromi Lajos.

1867 jan. 4. Felméri Lajos.

- 1867/68 Tatájdj Lajos.
Baráth Ferencz.
- 1868/69 Baráth Ferencz.
- 1869/70 Nagy Ferencz.
- 1970/71 Nagy Ferencz.
- 1871/72 Losonczy László.
- 1872/73 Losonczy László.
- 1874/75 Márk Ferencz.
- 1875/76 Márk Ferencz.
Csiky Lajos.
Jánosi Gábor.
- 1876/77 Csernátoni Csiky Lajos.
Bethlhendy Endre.
Lévay Lajos.
- 1877/78 Ambrus Péter.
Bethlhendy Endre.
- 1878/79 Sas Emil.
Szalay József.
Kecskeméty Ferencz.
- 1879/80 Szalay József.
Kecskeméty Ferencz.
- 1880/81 Jurány Gusztáv.
Fa István.
Benkő István.
Fáncsik János.
- 1881/82 Benkő István.
Csulak Zsigmond.
Simon Ferencz.
Tereh Gyula.

A skót szabad egyház az államtól történt elszakadása (disruption) óta rendkívüli tevékenységet fejt ki úgy a bel-, mint a külmisszió terén. Itthon papok és világiak kezet fogva működnek a vallásos élet emelésén, kívül pedig missionariusai hintik az evangéliom magvait zsidók és pogányok között. Csaknem csodálni lehet e kis egyház életeleveségét, vallásos buzgalmát. Vallását komolyan veszi, nem úz gúnyt belőle; maga a miveltebb osztály, az intelligencia, jó példával jár elől a vallásos életben, egyházért való áldozatkészségben, a mi természetesen nem téveszti el hatását az alsóbb néposztályra. Az egyház semmi segínyt nem kap az államtól, papjait mégis gazdagon fizeti, sőt e mellett rendkívül sokat áldoz az összes kereszténység ügyéért is. Mert az adakozásba soha sem fárad bele, pedig a skót nem oly gazdag, mint az angol, csak áldozatkészebb.

E „pár szó“-ban csak igen vázlatos áttekintését adtam a skót egyháznak. De csakis ennyit akartam.

Farewell! skót szabad egyház!

Farewell! ti jó emberek!

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A déli szlávok lázadása kialvó félben van. Krivoszkiában csupán a gerkováci megaslafokon, a montenegrói határon tanyáznak még fölkelők, kiknek körülfogására a

csapatoknak montenegrói területen is operálni kellene. Apró csetepaték még mindig folynak Hercegovinában. A lázadók erejének megtörésére mutat, hogy több mohamedán fölkelő vezér, a kik eddig Stolác és Duraszkovic környékén tanyáztak, késznek nyilatkozott a meghódolásra és alattvalóik nevében is megígérte a meghódolást. Bilek és Trebinye környékén a menekültek visszatérnek a mezei munkákhoz. — A delegációk újabb rendkívüli ülészsaka e hó 15-én nyílt meg Bécsben. A déli szlávok lázadásának elnyomására s a további intézkedésekre a közös kormány 23.733,000 frtot kér, melyből Magyarországra 7.452,102 frt. esik. Az egész összegben 5.910,000 frt. olyan, mely Boszniában, Hercegovinában és Novi-Bazár megszállt részein erődítési és katonaelszállásolási építkezésekre, utakra, hidakra stb. kéretik, tehát állandó beruházásokra. Az osztrák delegációban Schmerling lovag elnöki beszéde nagy feltűnést keltett. Schmerling azt mondta, hogy az okkupált tartományok népei még beláthatatlan hosszú ideig az alkotmányos önkormányzat áldásait nem élvezhetik, hanem erélyes katonai kormányzat alatt fognak állani. Kimondá, hogy a bekoblezés kétségtelenül be fog következni s hogy a két kormány kormányzatának és közigazgatásának ezt előkészíteni szintén föladata. S kimondá végre, hogy a két tartomány az osztrák császárságba fog bekebelezettni. — Összevagdalt szolgabíró. Kézdi-Vásárhelyt a járás szolgabíróját, Cseh Emilt, a finánczok megtámadták, ki, védelmezvén magát, szuronyos puskákkal és karddal életveszélyesen megsebesítették. Az okot nem tudni. — Tűzvész. Vizaknán (Erdély) e hó 15-én nagy tűzvész volt, mely 28 telket pusztított el; a kárt 20,000 frtra becsülik. Számosan ruházataikat sem menthették meg. — Színházégek. Schweirinben e hó 16-án, épen előadás közepén, a színház egyik ruhatárában tűz ütött ki. A színpadról figyelmeztették a közönséget a veszélyre, mely, gondolni lehet, mily rémület közt menekült. A jelen volt nagyherczeg is meguyugtató szavakat intézett a közönséghez. A nézőtér kiürülése minden nagyobb baj nélkül megtörtént. A színház esti 10 óraker teljesen lángokban állt s a pusztfa falakig leégett. Ismételve jelentik, hogy emberélet nem forgott veszélyben. Angliában, Boltonban, a legnagyobb vidéki színházak egyike az előadás után kigyult s leégett. Itt sem esett áldozatul emberélet. — Külföld. Irországbán a legszigorúbb rendszabályok, az ostromállapot, a befogatások: mind nem képesek helyreállítani a rendet. A liga nem tarthat gyűléseket, de azért a liga uralkodik. Napi renden vannak a büntények. A földbirtokosok helyzete nem javult; a földtörvény meghozása óta is csak kevesen fizetik a bérletet. — Spanyolország a francia spanyol kereskedelmi szerződés folytán támadt kataloniai zendülést szerencsésen túlélte. A kormány, a barzelloniai nyugtalanságok pressziója daczára, az országnak csaknem valamennyi iparos és kereskedő testületétől bizalmi szavazatot kapott s így állása jelentékenyen megszilárdult. A kamarában Sagasta miniszterelnök szintén fölveté a bizalmi kérdést s 250 szónyi többség támogatta. Egyébiránt a nyugtalanságok már meg-

szüntek. — Összeesküvés Egyiptomban. Kairóban nyugtalan napok folytak le; katonai összeesküvés volt és többeket elfogtak. Az összeesküvés a hadügyminiszter, a sokat emlegetett Arabi bej ellen irányult, ki az utóbbi idők nemzeti mozgalmainak megindítója, vezetője volt s maga is szervezett több katonai forradalmat. — Oroszországból. A nihilistákról folyvást szóló gyászos dalba most belevegyül egy ének is, melyet az új külügyminiszternek zengenek, a kit megbízható politikusnak tartanak

Európában, a ki azonban lehet igen óvatos diplomata is és nem engedett eddig kártyájába tekinteni. A változás súlyát és Giers új külügyminiszter megbízhatóságát azzal mérlegelik, vajjon Ignatiev megmarad-e tovább is belügyminiszternek. Ha a csár elküldi, attól az orosz politika tökéletes fordulatát várják, még pedig annyira, hogy nemcsak az európai diplomáciának lesz oka benne megnyugodni, hanem Oroszország is várhat valamit a sokat emlegetett reformokból, nevezetesen valami alkotmányfélélt.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” TÁRCZÁJA.

ZSOLTÁRAINK ÚJTÁSA

művészeti nézőpontból.

(Folytatás)

Az aesthetikusi erényekről nem szólva, mik lesznek a fordító művészi eljárásának iránypontjai? Messze esnék célomtól ez iránypontokat módszeresen kijelölnöm; elég lesz dogmatikus módon felsorolnom őket. Ez iránypontok — az alaki szépségek kategóriái: hűség, összhang, szabályosság, eredetiség. (V. ö. Greguss Ágost Magyar költészettana II. részével.)

Alkalmazzuk.

Hűség: az utánzás szépsége; ez magában véve megint realis utánzás, meg eszményítés. Fordításban mindkettő vonatkozhatik egyfelől a tartalomra, másfelől az alakra. A tartalmi realis hűség áll az eredetiben nyilvánuló gondolatok, érzelmek, hangulat pontos tolmácsolásában. Ha tovább megyek a tolmácsolással, odáig, a mit szerzőnek gondolnia és éreznie kellett: már eszményítem a tartalmat. Tartalmi eszményítés keletkezik azonban az által is, hogy concret vonatkozásokat, melyek csak történelmi ismeretekkel vagy csak héber álláspontokról érhetők, általános fogalmak nevével, specialis körülírásokkal tolmácsolunk; például:*)

XX. zsolt. 2—4 vv.

Realiter: „Emeljen (magas, biztos helyre) Jákob Istenének neve. Küldje meg segédelmét szentélyéből és a Sionból gyámolítson tégedet. Emlékezzék minden életáldozataidra s a te égő áldozatodat tegye kövérére (=találja kövérenek).“

Eszményítve: „Oltalmazzon szent neve őseink Istenének; segédelmét küldje meg szentséges lakából; gyámolítson tégedet dicső hajlokából. Kedvét nyerje mind, a

*) Példákat a továbbiak rendjén is többnyire saját fordítás-kísérleteimből fogok venni Igen-igen kérem a kegyes olvasót, ne tulajdonítsa ezt tolokodásnak, mert egészen más gyarlóságomból származik. Abbl. t. i., hogy részint gyakorlatlanságom, részint ségedeszközeimnek hiányossága folytán csak igen nagy fáradtsággal juthatok az eredeti héber szövegek valamennyire beható ismeretéhez. Onnan veszem át a példákat, a hol ágaskodás nélkül is már elérem; abból veszem a vetőmagot, a mit előbb csűrbe takarítottam vala.

mit feltéssz oltárára; minden áldozásaid' tetszősnek találja.“

Az alaki hűség általánosságban a nyelvi előadásra, a stylusra vonatkoztatandó, különösebben pedig a verselést illeti. E tekinteteből azonban — héberrel magyarra fordításról lévén szó — a realis alaki hűség fogalmát, úgy szólván, föltre kell tennünk s jóformán csak az eszményítésre szoritkozunk. Idevonatkozólag a két nyelv grammatikai, syntaktikai s logikai differenciáiról bajos volna röviden s mégis haszonul szólnom; a verselés ügyére azonban nem lehet kiterjeszkednem. Héberben a gondolati rhytmus nem (parallelismus) teszi verssé a verset s szabja ki a verssorokat; gondolatcsoportok alkotják a versszakokat. Fordításunkban e tulajdonságokat nem szabad elejtenünk. A gondolati rhytmus amugy is minden nyelv verselésének — a magyarnak is — primitiv formája. Azonban a magyar vers mai fogalmából elmaradhatatlan a hangbeli rhytmus jegye (rim, ütem s az idegentől kölcsönzött időmérték is), mely olykor a gondolati rhytmus rovására is (igaz, hogy ilyenkor annál tökéletlenebbül) érvényesül. Ám, a mikor tisztán csak parallelismus rhytmusú (ezuttal héber) költeményeket tolmácsolunk magyar versekben: a hűség egyenesen megkívánja a parallelismus megtartását s a hangbeli rhytmusnak (rimnek, ütemnek) mindenképpent a parallelismusok kitüntetésére kell szolgálnia, s épen ebben fog állani az alaki eszményítés. A parallel gondolatokat tehát általában egyenlő minőségű s egymással rimelő sorokban kell tolmácsolnunk. (Példák felhozása felesleges is) Továbbá a sorokat is versszakokká egészben véve az eredetiben található gondolatcsoportoknak (logikus strófiáknak) megfelelően kell csoportosítanunk. Így p. o. a XX. zsoltarnak hat logikus strófája van:

Théma: A nép áldást kér a királyra.

{	I. Negatív tárgyú kérés. (2. 3. vv.)
	II. Positiv tárgyú kérés (4. 5. vv.)
	III. A két rész synthesise. (6 v.)
	IV. A kérés teljesítő iránti bizalom (7. v.)
	V. A bizalom tapasztalati oka. (8. 9. vv.)
	VI. A bizalomra alapított kérés. (10 v.)

V. ö. ez analysist a „Protestáns Közlöny“ 1882 évi 5. számában megjelent fordítással.

Az alaki hűségre tett ezen észrevételek azonban csak általánosságban és egészben véve állanak, mert néha teljes lehetetlenség következtében érvényesíteni. Ugyanis az énekelhetőség mai feltétele a fordítótól a hangsorok mennyisége s mennyiségi és minőségi rendje tekintetében egyenlő versszakokat követel, Ámde, ha az eredetinek közben-közben, háromtagú parallelismusa van, vagy ha logikus strófáit nem egyenlő számú rhythmus-egységek alkotják (az idézett XX. zsoltárban mind a két eset előfordul): akkor megesik, hogy:

1) három parallel tagot formailag vagy két vagy négy taggal adunk vissza; azaz a három tagnak vagy kettőjét vonjuk egybe, vagy egyikét nyújtjuk kettőre. Példák:

XX. zs. 7. v. „Tudom már, hogy Iho h segít föl Kentjének;

Fog neki felelni szent egeiből;

Nagy (csuda) tetteivel — segedelmes jobbjának.“

4 taggal fordítva:

„Föl Kentjét az Úr bizony nyilván megsegéli;

Im, felelni fog, tudom, szent egéből néki;

Erejével védi őt segítő jobbjának;

Oltalmára végbevisz megtartó csodákat.“

XIX. zs. 7. v. „Az egek (egyik) széléről van fölkelése,

És fordulása (más) szélőkgig;

És semmi sincs elrejtve melegétől.“

2 taggal fordítva. (Szász Bólától.)

„Az égen futásit — egy végtől a másig — járván: halad előre;

Melege szétterjed s nincsen olyan rejtek, mely elrejtse en előle.“

2) Hasonlót kell olykor tennünk az eredetinek logikus strófáival is: egyből kettőt, kettőből hármat (néha megfordítva is) csinálnunk, úgy, hogy fordításunk strófái nem lesznek az eredetinek megfelelő logikai egyének. A XVI. zsoltárnak p. o. négy log. strófája van:

[1—3 vv.]; [4—6]; [7—8]; [9—11].

Fordításomban (Egyh. és Isk. Szemle 1881 34 sz.), melyben egyébiránt az alaki hűséggel még nem igen törődtem, a másodikat s a negyediket két-két, az egészet hat versszakra osztottam, így:

(1—3); (4); (5—6); (7—8); (9—10); (11).

I. II. III. IV. V. VI.

A XXI. zsoltár — melyben, melleleg szólva, csak a 2—8 vv. volnának megcsillagozandók, azaz templomi éneklésre kijelölendőek — Hupfeld analysise szerint hat log. strófára oszlik:

[2—3 vv.]; [4—6]; [7—8]; [9—11]; [12—13]; [14].

Fordításomban (Prot. Közl. 1882 5. sz.) minden egyes „versnek“ (parallelismusnak) egy-egy strófa felel meg: összesen hát tizenhárom.

3) Az előbbiek corollariumául — néha a strófák kikerekítésének szüksége gátol a parallelismusok hű feltűntetésében; néha megfordítva

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1882 április 22 én.

— **Tanári értekezés.** Egyházkerületünk testvér tanodáinak közmegegyezése folytán, a folyó évben, az egyházkerületi közgyűléssel egyidejűleg, a tanári értekezlet Kolozsvárt fog megtartatni. Tárgyai lesznek a gr. Kún Kocsárd által kitűzött pályakérdés eredményének bejelentése s az erdélyi ev. ref. tanárok özvegy-árvai segélyalapja számadásainak s pénztárának felülvizsgálata.

— A jótékony célú népszerű felolvasások cyclopa városunkban, ez idényre, a mai nappal, bevégeződik. De Gerando Antonia ő nagysága, nevelésügyünk s társas életünk e nemes alakja, mint kezdeményező, a jó cselekedet fel-emelő tudatával tekinthet vissza e kezdeményezésére. A résztvevő közönségnek sokszoros szellemi élvezetre, a jótékony czéloknak anyagi gyarapodásra szolgáltatott kedvező alkalmat.

— **Gyászhirek.** Két lelképásztorral újra kevesebb van. A halál elragadta egyházkerületünk kebeléből Dózsza Imrét az érdemekben megőszült kőrői agg lelkészt, ki f. hó 14-én estvéli 10 órakor, élete 69-ik, boldog házassága 31-ik évében, őt véletlenül ért tüdő-szélhűdés következtében pár percz alatt megszünt élni. Családja s közel rokoni, kiket annyira szeretett s kikért minden dicsekedés nélkül áldozott: — véletlen halála által mélyen meg vannak hatva. Nem is sejték és senki sem hitte, hogy oly hirtelen oda legyen. A mily nemes és kedves volt élete, oly hirtelen, minden fájdalom nélküli volt halála is; — csak neje és fogadott leánya voltak a szomorú voltak a közepette az elhunyt körében, mély fájdalomtól leveretve a hirtelen bekövetkezett családi csapás miatt. Béke és áldás lengjen porai felett s szent emlékezet őrizze nevét! — A másik halott Kovács Kálmán, m.-gyerő-monostori ifjú lelkész, ki, pár évvel ezelőtt, szép készültséggel elfoglalt állomásáról, gyógyithatlan kór ragadt el. Ifjú özvegyet hagyott hátra. Temetése itt Kolozsvárt ment végbe. Legyen nyugalma csöndes!

— A Székely-Mikó-kollegiumban a néhai Böhm József halálával megürült segédtanári állomás ideiglenes betöltésére a debreczeni főiskolában theologicumot a Józsa- és Péczeli-féle alapítványi s más jutalmakkal kitűnően végzett Nagy Péter tanárjelölt hivatott meg, ki állomását már el is foglalta.

— A harmadik magyar egyetemről nyilatkozott Trefort miniszter a Pozsonyban tiszteletére rendezett fényes lakomán. A miniszter ezt mondta: Nem vagyok félreértések barátja s nem örömet teszek ígéretek, melyeket teljesíteni nem tudok. A mi az egyetem kérdését illeti, nézetem az, hogy két egyetem hazánk culturalis érdekeinek többé nem felel meg; a budapesti egyetemen évenként szaporodik a hallgatók száma, helyiségei nem képesek befogadni a tanulókat s egy harmadik egyetemnek szükségkép létre kell jönnie. Bármily fontos is a népnevelés s bármennyire fáradozom annak fejlesztésén, még sem zárkozhatom el azon igazság elől, hogy az általános műveltség és a cultura intensiv fölvirágzásának czélját nem alulról, hanem felülről érhetjük el. Csakis egyetemei folytán lett Németország par excellence culturállam. A harmadik egyetem kérdését nem fogom elutasítani magamtól; Kassa városa szintén kéri egyetemét. Elmegyek Kassára is s megvizsgálom, vajjon alkalmas lenne-e ott a talaj egyetem alapítására. Mindenekelőtt meg kell győződnie az országnak, hogy harmadik egyetemre szükség van, s akkor nem localis érdekek lesznek irányadók, hanem az ország választani fogja azt a várost, a mely arra a legalkalmasabb.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b. farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények címzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigntatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

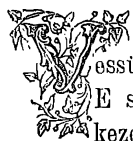
Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Jerikó ostroma. Szász Domokos. Az énekek éneke. (Bibliai tanulmány.) Irta: Benkő István. (Folytatás.) Az áll. ig. tanács r. üléséből. r. t. — Vidéki élet. A békésbányai egyházmegyéből. Szeremlei S. — A kolozs-keletai egyházmegyéből. Kolozsvári Antal. — A „Times“ Darwinról. — Külföld. — A világ folyása. — Tárcza: Zsoltáraink újítása művészeti nézőpontból. Váró Ferencz. — Különfélék.

JERIKÓ OSTROMA.

Kolozsvár, 1882 ápr. 28.

V.

essünk egy pillantást Németországra és Helvetiára.

E szavakkal végzém e lap korábbi számaiban megkezdett, de sokoldalú elfoglaltságom miatt félbeszakadt, cikksorozatomat. Fölveszem a fonalat ott, hol elejtettem.

Németországban a papválasztásra nézve el lehet mondani: „a hány ház, annyi szokás.“ Természetes következménye ez Németország századokon át tartott szétdaraboltságának, mely az egyes részek egyházi alkotmánya különböző irányú fejlődésének kedvezett. Jellemző azonban, hogy a fejlődés legnagyobb mérvű különbözősége dacára is, oly korlátlan választási szabadság, mint a minőt Béki barátom s társai követelnek, sehol se jutott érvényre. E tényre szemben kivételt csupán a rajnai tartományok oly apró gyülekezetei képeznek, melyeknek lélekszáma nem haladja meg a 200-at. Az ennél nagyobb gyülekezetekben a papot ott is a képvisleti közgyűléssel kiegészített presbyterium választja.

A kijelölés intézménye, mint a szabad választás korlátozása, a legtöbb helyt életbe van léptetve; a papjelölés

jogát (3-tól 6-ig) az egyházi felsőség gyakorolja, kivéve az oly gyülekezeteket, melyeket egy vagy több patronus tart fenn, melyekben a kijelölés joga ezeké. Kijelölés mellett történik a papválasztás Poroszországban, Schleswig-Holsteinban, Mecklenburg-Schwerinben, Oldenburgban (a főherceg beleegyezésével az egyházi főtanács jelöl 3-at s ezek közül választ a képvisleti közgyűlés), Hannoverában, Majnai-Frankfurtban, Lübeckben stb. Mellesleg megjegyzem, hogy az osztrák örökös tartományokban is ki van zárva a papválasztásból a nép nagy tömege s e jog a presbyteriumra s a képviselő testületre van átruházva.

Helvetiában is csak három oly kanton van (Appenzel, Glarus és Graubünden), a melyekben a papválasztás radikális elveken nyugvó, de még ezek közül is Graubündenben csak azon esetben érvényes a választás, ha megerősíti a zsinat; Glarusban a pályázók minőségét egy a végre szervezett testület előzetesen megvizsgálja; Appenzelben pedig a radicalismus oly szélsőségig divik, hogy a gyülekezetnek jogában áll bármikor szavazni a fölött, ha kívánja-e továbbra is megtartani a papot? Baselben az 1842-iki törvény értelmében öt évenként, ha a pap 50-ik évét még nem töltötte be, új választás alá jön s Aurgauban, ha a szavazat-jogosult egyháztagok negyedrésze kívánja, a pap bármikor elcsapható. Alig hiszem, hogy még Béki barátom is helyesnek tartaná s átlátná hozzánk is a gyülekezetek ily mérvű szabadságát.

Az ilyen licentia azonban még a republikanus Helvetiában is csak szorványosan jutott diadalra. A kantonok nagy többségében a választás nagyon is korlátozott. Így p. o. Bernben a papot az államtanács nevezi ki s több kantonban az egyházközségek esetről-esetre kérelemmel járulnak az államtanácshoz a papválasztási engedélyért,

de ritkán történik, hogy kérelmük figyelembe vétetnék. Aarganban az egyházközségek, hosszas küzdelem után, vívtak ki annyi jogot, hogy ők is befolyanak, küldöttjeik által, a választhatók kijelölésébe.

A francia Schweizban, hol a kalvini szellem hagyományai mély gyökeret vertek, a választási szabadságnak még nagyobb mérvű megszorításai vannak napirenden. A Kálvin által kidolgozott s a genfiiek által 1541 nov. 20-án egyhangúlag elfogadott egyházalkotmány szerint a papválasztás jogát Genfben a papi kar gyakorolja, a városi tanács s a gyülekezet helybehagyásával. E helyzet ugyan idők folytán átalakult, de azért a választás korlátozottsága mind e mai napig fennmaradt, Vaud és Lansaure kantonokban is. Az 1837-iki zsinat is föntartá a kijelölés intézményét s ennek határozata értelmében jött létre az 1839-iki egyházi törvény, mely szerint a papot, az egyháztanács előterjesztése alapján, a nép befolyásának teljes kizárásával, az államtanács nevezi ki. Genf városában azonban az 1846-iki politikai forradalom némi jogot biztosított a választásban a gyülekezet szavazatképes tagjai számára is.*)

Az anglikán egyházban az egyes gyülekezetek a papi állomások betöltésére közvetlenül semmi befolyást sem gyakorolnak. Arra, hogy valaki pappá lehessen, szükség, hogy előzetesen megszerezze a Diakoni minősítést, s mint ilyen, tényleges szolgálatban álljon.

A Diakoni fölszentelés után csak egy évvel követhetnek be a pappá szentelés. A papi állomás elnyerhetéséhez, a minősítés megszerzése után, szükséges 1-szor az ajánlattétel (presentation) a patronus által; 2-szor az engedélyadás (admission) a püspöktől, kinek jogában áll megbírálni, ha az illető alkalmas-e a kérdéses állomásra; a püspök tilalmával szemben van föllebezés az érseki törvényszékhez; 3-szor az alkalmazás (institution), a mi a kinevezési okmány felolvasása által megy végbe s végül 4-szer a bevezetés (induction), mely által az illető a papi javadalom s állás tényleges birtokába lép (jus in re). A gyülekezetnek tehát, mint ilyennek, az állomás betöltésében semmi része sincs.

Skótiában sincs korlátlan szabad választás sem az egyesült, sem az u. n. szabad presbyterianus egyházban. A döntő hatalom az élethossziglan választott presbyteriumok kezébe van letéve s azoknak beleegyezése nélkül a gyülekezet senkit se választhat papjává. A jelentkezők minősítésének megbírálása azoknak jogkörébe tartozó s ezeknek döntvénye ellen csupán az egyházi főtörvényszékhez van apelláció.**)

A végtelenig sorolhatnék elő adatokat, bizonyítékául annak, hogy a protestáns egyház külföldön mindennütt, hol rendezett állapotra tudott jutni, a papválasztást, a gyülekezeteknek s a papi karuk jól felfogott érdeké-

ben, korlátok közé szorította s a suffrage universellenek azt az elvét, azt a korlátlan licentiát, melynek szószólói gyanánt szerepeltek a mi zsinatunkon a tiszamellékiek, sehol se juttatta érvényre. Béki barátomnak s társainak e szerint azt a súlyos vádját, hogy a mi zsinatunk által megalkotott törvény ellenkezik az egyetemes papság elvével, s megsemmisítése a gyülekezetek szabad választási jogának, azzal a megnyugtató öntudattal tűrhetjük el, hogy e szörnyű bűnben nemcsak mi, hanem a külföld egész protestáns világa bűnrészes.

Ezt a bűnt különben nemcsak külföldön, hanem a magyarországi protestáns egyház kebelében is sok helyt elkövelték már s ma is gyakorolják. Rámutatok például ez erdélyi lutheranus atyafiakra. Papválasztási törvényükből egy néhány pontot ide igtatok. Rendes pappá csak az választható, ki meghatározott évekig mint tanár szolgált. És pedig oly egyházközségbe, melybe a papi javadalom 800 frtig emelkedő, nyolcz évi, az 1200 frtosokban tíz évi, az 1600 frtosokban tizenkét évi tanári szolgálat adja meg a minősítést. Az 500 frtos egyházközségekben elég a három évi szolgálat; a még kisebbekben megválaszthatók a káplánok, illetőleg segédpapok (Prediger) is. Oly egyházközségekben, hol a lélekszám meghaladja a 2500-at, a szavazásra csupán a presbyterek s az egyházi képviselő tagjai jogosultak. A kisebb gyülekezetben az önálló egyháztagok szavazati joggal bírnak mind, de csakis a minősültek közül választhatnak s a minősítést a kerületi consistorium (Bezirks Consistorium) állapítja meg.)*

Korlátolva van a papválasztás még az unitárius atyafiaknál is, pedig azok képviselik a pretestántinus keretén belől a legradicalisabb áruyalatot. Papválasztási törvényüket, mely most is hatályban van, 1845-ben a halmási zsinaton állapították meg, s eltörölve az 1840-iki bölöni zsinaton megállított pályázást (concursum), kimondatott, hogy „a belső emberek tétele, áttétele a püspökre bízatik.“ És pedig oly formán, hogy halál vagy lemondás folytán megürült állomásra a gyülekezetek egyházi tanácsa a korosabb, de érdemes papok, a középkorú alkalmas papok, az érdemes iskolamesterek, a kolozsvári káplán s a 3 évet szolgált köztanítók sorából kandidál hármat s ezek közül nevez ki a püspök, tetszése szerint egyet, de jogában áll új kandidatiót követelni, ha a pap az egyházközség panasza folytán rendeltetik máshová, akkor a gyülekezetnek még jelölési joga sincs!

Befejezésül lesz még egy néhány szavam.

Szász Domokos.

*) Németországra vonatkozó adatokra nézve lásd: Richter, Kirchenrecht, 7-ik kiadás 162—202 §§-et. A Helvétiaira vonatkozóakra Herzog Real-encyclopédie 14-ik k. 118-ik l. 2-ik k. 520 l.

***) Köstlin: Schottland, 711-ik l.

*) Lásd Schuller-Libloy Prot. Kirchenrecht 270—78 l.

AZ ÉNEKEK ÉNEKE.

— Bibliai tanulmány. —

Irta:

Benkő István.

(Folytatás.)

4. A könyv különböző magyarázási módjai.

Nincs könyv a bibliában, melyet oly sok különböző szempontból tekintettek, melyre annyi különböző magyarázati módot alkalmaztak és a mely felett annyi különböző véleményben voltak volna a magyarázók, mint épen a tárgyalás alatti Énekek éneke felett. Ennek oka egyfelől a könyvnek különös alakában, másfelől a különböző korok gondolkozásában rejlik.

A különböző magyarázási módokat a következő háromban csoportosíthatjuk: allegoricus, typicus és literalis. Nézzük ezeket rendre a könyvre való alkalmazásukban.

1. Az allegoricus vagy mysticus értelmezés szerint az Énekek énekének alapját nem történeti igazság képezi, hanem e leírásban bizonyos szélesebb értelem rejlik. Azok, kik allegorice értelmezik, igen eltérnek egymástól magyarázataikban, a mennyiben némelyek úgy tüntetik fel, mint a multa vonatkozót, a mely a zsidóság régi dolgait képlegesen tünteti fel; mások a jövőre célzó jóslatot látnak benne (mystica-prophetia); ismét némelyek a szerelmesek közötti viszony alatt kifejezve látják a kölcsönös szeretetet, mely Krisztus és egyetemes egyháza között létezik (mystico-doctrinalis); mások ellenben az egyéni lélekre vonatkoztatják, úgy tekintvén, mint képleges feltüntetését annak a viszonynak, mely Krisztus és a hívő lélek között létezik (mystico-spiritualis); vannak, a kik a menyasszony alatt nem az egyházat, hanem az ó-test. theocratia-t értik (mystico-politic. vagy mystico-historic.), többek között Luther is így magyarázza; alig méltó az említésre az ugynevezett mystico-Marialogical. és mystico-hyerglyph-magyarázat; az első szerint ugyanis Sulámit ugyanazonos lenne Máriával, Krisztus anyjával, a második szerint pedig Salamon titkos bölcsesége rejlik benne stb.

Már maga e nagy változatosság mutatja, hogy az allegorikai mód szerint egyedül a magyarázótól függ, hogy mit magyarázzon ki a könyvből, ez pedig nem a könyv magyarázata, hanem saját képzelgésének rátukmálása. Nézzük azonban kissé részletesebben, mi az allegoria és vehető-e ezen költemény allegoriának, azaz az allegorikai mód szerint lehet-e e költeménynek alapos és kielégítő magyarázatát adni.

Allegoriának oly leírást vagy oly szerkezetű darabot nevezünk, amelyben az elrejtett főtárgy egy más, hozzá hasonlító látható tárgy által van feltüntetve. E szerint minden allegoriában kettős értelem van: a világos vagy szó szerinti és elburkolt; a szó szerinti értelem az alap, melyen az allegoria épül. Természetesen minden allegoricus

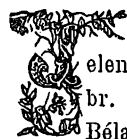
szerkezetben lenni kell valaminek, a mi félreérthetetlenül feltüntesse annak képleges jelentését, a mi arra indítsa a vizsgálót, hogy ne maradjon a szó szerinti értelem mellett, hanem a közvetlen szemléhető öltöny alatt magasabb lényt keressen.

E hosszú költeményben azonban nincs a legcsekélyebb utalás is arra, hogy allegoria akar lenni; elrejtett jelentmény se kifejezve, se homályosan érintve sincs benne. E nélkül pedig allegorice venni annyi, mint megsérteni a nyelv törvényeit, oly jelentést adván a szónak, a mi ellenkezik annak tulajdonképi jelentésével. Ha az író nem mutatott rá bármilyen csekély kijelentéssel, hogy ennek más értelmét kell keresni: nem szabad eltávoznunk a világos jelentéstől, és minthogy itt semmi utalás sincs, nem is lehet elburkolt, mysticus jelentményt keresni. A hol allegoriát kell keresnünk, ott mindig utalás van rá. (P. o. a 80 zs. 9—17; Birák IX. 7—20 stb.; továbbá Krisztus példabeszédei.)

E költemény leírja egy erényes leány hűségét, állhatatosságát; házasságról vagy házassági viszonyról nincs szó a darabban; tehát nem helyes azok allegorikai magyarázata, a mennyiben még alapja sincs, a kik a Jehovának a zsidó néppel való szövetségi viszonyát látják leírva a házasság képe alatt. De másfelől, ha mint allegoria akarja tüntetni, hogy Isten szereti egyházát és viszont attól szeretve van, miért írja le oly részletesen az emberi test részeit, hisz ez egészen szükségtelen; miért tulajdonítva a legfőbbnek oly tulajdonságokat, melyek emberben is csak a gyarlóságot tüntetik fel? Az ó-test. iratok Istent emberi alakban (anthropomorphismus) sokszor tüntetik fel ugyan, de az itteni képek túlzottak és épen ezért bizonyára nem is vonatkoznak Istenre és az egyházra. Ha allegoria akarna lenni, inkább általános vonásokat adna Istenről és nem menne oly részletekbe. Valóban a legúlzottabb az allegorikai magyarázat azon feltevése, hogy Salamon nem a földi uralkodót jelenti, hanem mennyei előképe ugyanazon névnek, nem földi ember, nem Salamon, hanem maga a Jehova. Minden józan ész nélkülöző szörnyű képzelgés. Mit jelent akkor VI. 5 a 60 királyné asszony, 80 ágyas, anya, korona stb.? (Zöckler.) Itt nem képzelt személyek, hanem valódiak vannak felmutatva, a mit a leírások igazolnak; de az allegorizálók nem ismerik el a literalis értelmet s így magok alól huzzák ki az alapot, mert ha nincs alap, miként lehet felépíteni az allegoriát. Ha nincs földi kép, mi lesz a mása az égi képnek? Ha azt, a mi adva van, a földi jelentést is lerontják, ki hiheti, hogy azt, a mi nincs adva, a mysticus dolgokat jól magyarázzák?

AZ ÁLL. IG. TANÁCS R. ÜLÉSEBŐL.

Kolozsvárt, 1882. ápr. 23-án.

elen voltak: főtiszt. Nagy Péter püspök, mint elnök, br. Bánffy Albert, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Szász Béla, Parádi Kálmán, Bodor Antal titkár, Deák J. pénztárnok, Szabó Á. számvevő.

Az időközben elnökiileg ellátott 65 ügy bejelentetett és helybenhagyatott.

A titkár jelenti, hogy a f. é. egyházkerületi közgyűlés a múlt évi közgyűlési határozat értelmében május 31-ére lévén összehívandó, előterjeszti javaslatát a közgyűlés főbb tárgyaira nézve, mely javaslatnak a meghívóban jelzendő tárgyai következőkben állapíttatnak meg:

1. Az ig. tanács javaslata a kamarai évi járadék-többletből a jogosultaknak mily mértékben leendő részletetése tárgyában.

2. A br. Baldácsy-alapítvány kezelését tárgyzó tervezet.

3. Igazgató tanácsi javaslat az esperesek kezelése alatt álló pénzek elhelyezésének ellenőrzésére vonatkozólag.

4. Ugyanannak az egyházmegyei papi özvegy-árvai számadások felülvizsgálását tárgyzó tervezete.

5. Az egyházkerületi képviselők megbízásuk ideje lejártával új választás elrendelése.

6. Gondnokok és tanárok választása.

A főbb tárgyak e sorozatáról egyházkerületi főgondnok, br. Kemény Gábor ő nagyméltósága értesítetik.

A jogügyi bizottság beadja véleményes jelentését Belegyháza Ferencz kérelmére vonatkozólag, mely szerint a n.-enyedi kollegium előjáróságának intézkedése jóváhagyó tudomásra ajánlatik és a kérvénynek hely nem adhatatik, melynek alapján kérelmes kérelmével elutasítatik.

A főtitkár elnök afa lenyújtja Mike Lajos zsoboki pap kérelmét, melyben panasolja, hogy az egyháztagok őt Szt. György napon túl papjokul tekinteni nem akarják s ezt tényleg is bizonyítják több rendbeli törvénytelen eljárásuk által (a papi bérfa vágását megtagadták; a papi földet az egyházközség tagjai saját votó magjokkal vetették be). Az egyháztagok felvilágosítására s lecsendesítésére bizottság küldetik ki Szász Domokos közjegyző, Gyarmathy Miklós ig. tanácsos és Szakács István esperes afa személyeikben. Ez ügygyel kapcsolatosan indítvány tétetik, hogy az ig. tanács fejtse föl a maga jelentésében ezen ügy állását és kérje a kor. közgyűlés utasítását, hogy ily esetekben az egyházközségek érdekeinek megóvása tekintetéből egy szabályjavaslat készítésével bizza meg.

A zsoboki egyházközség helyett a közpénztárból kiutalt kölcsönökről a kiállított szerződvények felküldettek, a 34 hold erdő eladását tárgyzó kérés leküldetik véleményes jelentéstétel végett az illető egyházmegyei tanácshoz.

Megállapíttatik a tanárok és néptanítók számára az eskümintá tervezete az egyházkerületi közgyűlés elébe terjesztés végett.

A n.-enyedi kollegium kiépítésére vonatkozó tervezet megvizsgálására kiküldött szakértő bizottság beadja véleményes jelentését és három tervezetet, melyek közül a B és C-vel jegyzett tervek költségvetéseinek elkészítésével és fölterjesztésével a kollegiumi előjáróság megbízatik.

A Baldácsy-alapítványi bizottság javaslatba hozza, hogy az alapítvány kezelése egy más alapon szervezendő bizottságra bizzassék és a szervezet főbb pontjait körvona-

lozza. A közgyűlés elé terjesztendő részletes tervjavaslat elkészítésével főt. Nagy Péter, Szász Béla és Kolozsvári Sándor személyeikben kinövezelt bizottság megbízatik.

A főtitkár püspök a domestica javára tett 1000 frtos alapítvány utolsó részletét befizetvén, kéri, hogy alapítványa kamatai a kacz kói missionarius papi állomás részére folyósíttassanak. Az utalvány ily értelemben kiadatik és a missionarius papi állomás szervezéséről tervjavaslat benyújtásával Kolozsvári Sándor, Szász Béla és Jenei Viktor bizzatik meg.

r. t.

VIDÉKI ÉLET.

A békés-bánati egyházmegyéből.

(Közgyűlés.)

H.-M.-Vásárhely, 1882 ápr. 27.

E hó 12—15-ig Gyomán a békés-bánati ref. egyházmegye gyűlésezett.

A közgyűlési tanácskozás 13-án reggel 8 órakor vette kezdetét, Szabó János, körös-tarcsai lelkész, mint esperes és id. gr. Ráday Gedeon elnöklete alatt. Egyházi és világi tanácsbírák csaknem teljes számban, egyházak képviselői kisebb mérvben, lelkészek és helybeli hallgatóság szép mennyiségben jelenvén meg, a tanácskozási terem zsufolva megtölt.

Az egyházlátogatók évkönyveiből és az esperesi általános jelentésből az tűnik ki, hogy a tárgyalt év a közvállásosság, erkölcsiség és külső statist. viszonyok tekintetében normalisnak vehető. Kivételt ez utóbbi tekintetben a Körös mentén eső egyházak s főleg Tarcsa képeznek, melyeket a múlt évi árviz pusztított és az egykori Bánságban fekvő helyek, melyekben az elszegényedés mindinkább harapódzik. A $\frac{8}{10}$ -ed részében tönkre ment Tarcsa, fájdalom, sokkal kisebb mérvben gyámolítottak a hatóságok és egyesek emberbaráti részvétele által, mint érdemli vala. Szeged a várostól ingyen előkelő helyet nyert temploma és egyéb épületei számára s nem is lehet panaszja külső gyámolittatás ellen, de még nem építkezik, mivel nincs együtt az a tetemes összeg, melyre diszes és maradandó becsű épületei tekintetében szüksége van. Páncsova, hol néhány évvel ezelőtt a német evangélikusok egy töredéke vált ki eddigi nyájából s vetette meg a magyar kálvinista egyház alapját, a várostól 32 hold lelkészi föld-adományt kapott s egyházkerületünk jótállása mellett 6000 frtos és husz év alatt 300 frttal törlesztendő kamat nélküli kölcsönt vett fel, 10 frtos sorsolás útján beváltandó pénztári nyugtáakra, melyek hitsorsosaink által fel is karoltattak oly mérvben, hogy az egyház imaházának építéséhez hozzá kezdhet. Nagy-Becskerek szintén idegen nemzetiség és felekezet közé ékelve régi sorvadozásából új életre ébredt. Mostani lelkésze Angolországban tanulta meg, hogy kell a holtakat életre hívni s a semmiből valamit előállítani. Személyesen bejárja az ország nagyobb városait, hogy könyör-

adományokat gyűjtsön egy derék templom építéséhez; s nincs kétség benne, hogy nemsokára össze is fogja szerezni az e célra szükséges nem csekély összeget.

Az egyházmegyének 26 esztendőn keresztül szolgált pénztárnoka betegség miatt lemondván, helyére új választás rendeltetett. Minthogy pedig a kezelése alatti pénztár követeléseinél több mint tizezer frt. hátrálék mutatkozik, a késedelmes egyházak adósságaik lefizetésére szigorúan utasítottak. Egyszersmind elhatározatott az is, hogy az egyházmegyei költségvetés jövőre változatlan összegben alapíttassék meg, s az egyházmegyei adó is évről-évre egyforma tételekben vettessék ki a gyülekezetekre; a koronként mutatkozandó kiadási többletek fedezésére pedig ezer frttal tartalék-alap létesíttessék, melyhez ezután az eshetőleges pénztári maradványok és magának a takarékpénztárilag kezelendő alapnak kamatai is csatolandók. Ily módon remélhető, hogy ez alap idővel jótékonycélok ápolására is megerősödhetik.

Hogy pedig az egyházak vagyoni állása folytonosan nyilvántartassék és könnyen áttekinthető legyen, gr. Ráday gondnok indítványára végeztetett, hogy e célból az eszperesi hivatal számára az eddiginél részletesebb és pontos statisztikai kimutatás készíttessék és vezettessék folytonosan.

A közgyűlést, mely három napon át tartott, a késő éji órákba is benyulva, a lelkeszi egyesület. gyűlése előzte meg 12-kén. Itt előterjesztetett, hogy Csécsi Miklós, makai lelkész az egyesület megbízására a népies rövid imakönyvet elkészíté, melyet a h. m.-vásárhelyi tiszttársak átnézvén, közzététel végett melegen ajánlnak. Ennek következtében az imakönyv rövid idő alatt meg fog jelenni. Tartalmazni fog az idő és az élet viszonyaihoz alkalmazott imádságokat nagy változatosságban, bibliai öröteljes és világos nyelven írva. Ez előtt pár évvel a „Téli Ujság“ című vallásos olcsó hírlapot megszüntetvén egyesületünk, hogy a Czelder „Vasárnap“-ja előtt a térfoglalást megkönnyítse, most, miután e cél eléretett, előbbieket vállalatfolytatása elhatározatott, s az egyesület rajta leend, hogy a szintén saját kiadásában megjelenő krajczáros ujság minél nagyobb elterjedésben részesülhessen. Végül Szalay, említett tiszttársunk értekezett a papi működés sikeressége feltételeiről, bibliai kenetteljességgel és pietistikus észjárással. Figyelemmel hallgattuk. Az értekezés elismerést nyert s nyomtatásban is meg fog jelenni.

Özvegy-árva pénztárunk 1880 áprilisben újonnan alakult. Hasonnemű régiebb intézetünk különféle okok következtében, melyek közt legfőbb volt az, hogy a szegény egyházak kikölcsönözték belőle a pénzt, de sem a kamatot, sem a tőkét nem fizették, a részvényes tagok nagyobb része is évek óta megszüntette az évi díjak beszolgáltatását, igen elgyöngült állapotra jutott. A régi intézetnek akkor 14,504 frtnyi tőkéje volt a számadási iratokban, melyből 3640 frt olyan elgyöngült s legnagyobb részben az alakulás nehézségeivel küzdő gyülekezetek közt volt kiosztva. A kamathátrálékok pedig összesen 2072 frtra rúgtak. A

mondott évben egészen új alapszabályok készíttetek, az egyháznak való kölcsönzés eltiltatott, a hátrálékos tagoktól az intézet megtisztíttatott, szabadságára bizatott mindenkinnek, hogy az új intézetbe belépjen vagy abból kimaradjon, csak az ezután hivatalba lépő lelkészek és kántorok köteleztetvén a tagságra. M. é. május 1-én az intézetnek alaptőkéje 21,669 frtot tett papiron, melyből azonban tetemes összeg esett még az egyházak adósságaira és a kamathátrálékokra. Az új intézet az évdíjakat a tagok korához méri s az arra jogosultaknak 300 frtnyi évjáradékot biztosított. A régi intézet gyámolítottai a folyó évre már nagyobb segélyben részesítettek, mint a két előzőben, mert az utolsó évben a hátrálékok nagy része behajtatott.

Szeremlei S.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

(Nyilvános köszönet.)

Ajton, 1882 április 20.

Nagytitiszteletű szerkesztő úr!

Ajtoni ev. ref. egyházközségünknek nagyobbik harangja, megrepedés miatt, használhatatlanná válván, a közelebbi időben végzett építkezésekkel és tautói állomás javításával felmerült tetemes kiadások miatt egyházközségünk egyedül az egyházházközségi csekély jövedelemből újra nem önthette volna, hogy ha úgy a maga híveit, mint anyaszent-egyházunk más buzgó tagjait nagylelkű adakozásra föl nem hívja. Egészen magánaton tett adakozási felhívásunknak hogy mily szép eredménye volt, annak kimutatására és egyúttal a magángyűjtésnek nyilvános elszámolására kérem méltosztassék a tisztelt adakozóknak névsorát és adományaiknak mennyiségét becses lapjában közreadni, a mint következik:

Mélt ifj. Zeyk Károly 10 frt., br. Györgyfy Géza 3 frt., tek. Vajna Pál és neje 5 frt., tek. Vagyar Lőrincz 4 frt., tek. id. Kolozsvári Lajos 2 frt., Kolozsvári Antal ref. pap 2 fr., Kolozsvári Domokos 1 frt., Kolozsvári Albert 1 frt. 50 kr., dr. Kolozsvári Sándor gyűjtése, a melyhez hozzá járultak: ő maga 5 frt., Szász Béla 1 frt., Adtam 2 frt., Én is 30 kr., Adtam 50 kr., Baló Sándor 50 kr., Kolozsvári Ilona 20 kr., Kolozsvári Margit 20 kr., Kolozsvári Bálint 20 kr., ifj. Kolozsvári Sándor 20 kr., Özv. Kis Bálintné 2 frt., összesen 12 frt. 10 kr., Bükkös János és felesége 2 frt., Bugnár Luka 10 kr., Boros Márton 50 kr., Medra Juon 50 kr., Zsidó Jozsef 30 kr., Erdődi Károly 50 kr., Frank Mihály 50 kr., Vajna Béla 50 kr., Podár Manuilla 10 kr., Farkas György 10 kr., Bükkös Im. Márton 50 kr., Bükkös Im. István 40 kr., Boros András 20 kr., Győrbirov Béni 20 kr., Özv. Bükkös Miklósné 50 kr., Bölöni István 30 kr., Valaki 30 kr., Man Mihaila 50 kr., ref. tanulók 26 kr., Nagy Menyhért 1 frt., Dordai Vaszi 50 kr., Nagy János 20 kr., Bükkös János Gyuri-é 50 kr., Tyira Silimon 20 kr., Boros János János-é 50 kr., Boros Jánoska 40 kr., Szurukán János 20 kr., Zabolik Lukács 15 kr., Kosztyisor Mitoru 10 kr., N. N. 40 kr., Kosztyisor Vaszi 50 kr., Fülöp Mihály és neje 2 frt., Dósa Domokos 1 frt., Farkas Albert 2 frt., Farkas László 1 frt., Szabó Márton 50 kr., Tyivorán Jónás 30 kr., Duha Imre 1 frt., Mátyás Áronné 50 kr., Kis Péterné 50 kr., Gombás 50 kr., Gergely Samu 1 frt., Placsintár Pántya 50 kr., Veress Sándorné 1 frt., Wider Ignác 1 frt., Bükkös István 2 frt.,

Bükkös György 20 kr., Husvétii legatus 60 kr., Dongárdi Antal 1 frt.

Fogadják a tisztelt adokozók, kik között nemhitfelekezetünkhöz, sőt nemzetiségünkhöz sem tarozók is vannak, az ajtoni ref. egyház nevében, nagylelkű adományaikért leghálásabb köszönetemet.

Kolozsvári Antal,
ref. pap.

A „TIMES“ DARWINRÓL.

tudományos világnak nagy halottja van. Darwin Károly, a híres természettudós meghalt.

Olvásóinkat érdekelni fogja, ez alkalomból, hogy mint ír Anglia vezérlapja, a „Times“, Darwinról, a „legnagyobb angolról.“

Egy évvel azután, hogy Benjamin Disraeli halála az egész művelt világot megrázta, 1882 ápril 19-dikén egy még megkapóbb hír, Darwin Károly halálának híre rezgett át villámsebességgel azon a földön, melynek titkait ő bárkinél jobban tudta földeríteni. Darwin személyes ismerősei előtt nem volt titok, hogy daczára üde egészségének csak a legnagyobb vigyázat és a legegyszerűbb életmód mellett marad életben. Szívujában szenvedett, mely azonban nem akadályozta őt abban, hogy a legutolsó pillanatig ne foglalkozzék kísérletekkel. Múlt kedden váratlanul erős roham érte, mely szerdán d. u. 4 órakor véget vetett szenvedésének. Halálos ágyát neje és gyermekei állták körül. Őt fia és két leánya maradt. Temetésének ideje még nincs meghatározva, de Down falucska csöndes temetőjébe fogják temetni. E faluban töltötte Darwin é'etének utolsó negyven esztendejét. 45 évi munkálkodásának eredménye 15 kötetben van lerakva — oly munka, mely a legerősebb szervezetű embernek is becsületére vált volna; de tekintve Darwinnak folytonosan ingadozó egészségét s meggondolt, lassú gondolkodásmódját, a mely soha sem szünetelt, de soha sem sietett, az eredmény szinte meglepőnek látszik. Azonban nem műveinek száma, hanem kutatásainak eredménye szerezték meg neki a halhatatlan hírnevet. Az öröklés tana magán Darwinon fényesen bebizonyult. Nagyatya, Darwin Erazmus, korának legkiválóbb, legeredetibb gondolkodója volt s anyai részről Josia Wedgewodtól származott, oly férfitől, ki a maga nemében nem kevésbbé eredetinek és teremtő szellemnek mutatkozott. Charles harmadik fia volt Robert Warnig Darwinnak, egy shrewbury-i gyakorló orvosnak, ki szenvedélyesen űzte hivatását. Darwin is Shrewburyban született 1809 február 12-én. 1825-ben az edinburgi egyetemet látogatta, hol előszeretettel tanulmányozta a tengeri állatok természetrajzát s már tanuló korában két értekezést írt, melyek szakkörökben is figyelmet ébresztettek. Darwin Edinburgból Cambridgebe ment, hol 1831-ben elnyerte a baccalaureusi fokozatot, 1837-ben pedig magister artiummá promoveáltatott. E hat évi időköz folyamán rakódott le a csira Darwin későbbi működéséhez, a természettudományok-

nak azon fejlődéséhez, melyet azelőtt nem is sejtettek. Fitzroy kapitány késznek nyilatkozott, hogy a „Beagle“ hadihajón, mely a világ körülhajozására készült, saját kabinjában egy természettudóst visz magával; Darwin önként, fizetés nélkül, ajánlkozott e hivatalra, azon föltétel alatt, hogy gyűjteménye fölött korlátlanul rendelkezik.

A „Beagle“ útja 1831 december 27-től 1836 október 28-ig tartott. Ez az öt év egyengette az utat Darwin jövődö, halhatatlan működéséhez; ő egymaga többet tett a természetrajz minden ágában ezen öt esztendő alatt, mint azóta minden tudományos expeditio. Útleírását csak 1845-ben adta ki. A könyvet Sir Charles Lyellnek ajánlá. Ez csakhamar fölismerte a fiatal kutató jelentőségét és Darwin sokat köszönhetett az ő bölcs tanácsainak. Útazásának eredményét különben már korábban, 1840-ben kidolgozta néhány természetbuvárral, de 1842-ben jelent meg a monographia, melylyel hírneve kezdődik, a korállzatonyokról.

Itt említésre méltó, hogy Darwin, 1837-ben, hazaérkezése után egy évvel, tartotta a geologiai társulatban azon fölolvasását a televényföld képződéséről, melyben azon megfigyeléseit adta elő, melyeket az idén kiadott könyvében fejtett ki bővebben. Ennél jellemzőbben semmi sem mutatja a nagy gondolkozó lelkiismeretes eljárását. Negyven évig folytatta a kísérleteket, míg az eredményt oly megálapítottnak hitte, hogy nyilvánosságra bocsáthatja.

Ez útazás közvetlen eredményeinél azonban fontosabb volt ezek hatása a kutató lelkére. Egész későbbi élete nagyon kevés eseményt mutathat föl. Három évvel később, 1839-ben nőül vette unokanővérét, Wedgwoot Emmát és 1842 óta tartósan Downban, Kent grófságban lakott. Egészsége nagy útazása óta meg volt rendítve, s mint említettük, csak a legrendszeresebb életmóddal tarthatta fönn.

Társalgása a legmegnyerőbb, a legmesterkéletlenebb volt; őszinte szerénysége nem is látszott tudomással birni saját személye roppant jelentőségéről. Ha például valami levelet küldött az újságokhoz s közzétételét kérte, ezt oly vonakodó, oly félenk modorban tette, a hogy csak kezdők szokták. A mellett a legelőzékenyebb volt mások iránt és fiatal buvárok törekvéseit a legőszintébb örömmel kísérte s vett részt sikereikben.

Mióta Darwin Downban telepedett meg állandóan, életének nyugalmát csak műveinek kiadása törte meg, melyek arra voltak hivatva, hogy a modern világnézetet teljesen átalakítsák. Korszakot alkotó volt mindenekelett azon könyve, melynek ismeretét minden művelt embertől föl lehet tételni: „A fajok eredete a természeti kiválás által.“ Mindazok előtt, kik 1859-ben még nem voltak teljesen kifejlesztve szellemileg, örökre megérthetetlen fog maradni, hogy mily roppant forrongást idézett elő e könyv megjelenése az egész művelt világban. Mennyi anathémát szórtak a természeti erők meggyőződésteljes, eldítéletmentes megfigyelőjének fejére. Senki sem volt jobban meglepetve művének roppant hatása által, mint maga a szerző. De ez már régen volt, tanai lassanként, kezdetben ugyan nehezen, valamennyi művelt ember közös kincsévé váltak; s azok, kik

„feszítsd meg“-et kiáltottak rá, régen ráakadtak azon modus vivendire, a mely lehetségessé teszi a kinyilatkoztatott valóságok és a Darwin-féle világnézet egymásmellett való megmaradását.

Az emberi tudás valamennyi ága megérezte Darwin elméletének hatását, s a létért és a nemesülés ellentetes hatású erőiért való küzdelemről alkotott fogalmak kihatottak nemcsak az élettanra, hanem az emberiség fejlődéstörténetére is.

Newton és Copernicus óta az örök természet talányának egy újabb fejtegetése, leleplezése sem volt oly roppant következményű. Természetesen nem késtek Darwin megelőzőit kinyomozni. De ha mások fölismerték is azon tényeket, melyeken Darwin tana nyugszik, azon általánosan érvényes törvényt, a melyet ő, mint azon tények következményét, kimondott, ő előtte nem ismerték föl, s ha a modern természet- és világnézetet névvel akarjuk jelölni, teljes joggal beszélünk ma darwinismusról.

Oly szellem, mint Darwiné, nem szorítkozhatott egy tárgyra. Nagy művét a monographiák hosszú sora követte, különösen a növények életéről. Könyvei azonban nem üres spekulációkon, nem szellemes következtetéseken, hanem a tények mérhetetlen számán alapulnak. A kutató évek hosszú során keresztül gyűjtötte lelkilsmeretesen az adatokat. A végkövetkeztetést Darwin ritkán vonta ki maga, hanem példákat példákra halmoz, tapasztalatokat tapasztalatra sorol elő, s a következtetés, melyhez okvetetlenül jutnia kell, minden elfogulatlan olvasó előtt egyedül helyes valóság gyanánt áll elő. De hogy mily szükséges volt a végső következtetéseket levonni, mutatja az ember leszármazásáról szóló könyve, mely csak 1871-ben jelent meg. Tana már régóta szilárdan állt, Häckel és többben Németországban már régen alkalmazták ezt az emberi nemre, de azért szinte comicus makacssággal állították Darwin ellenfelei, hogy ő, ki saját elméletét mégis csak legjobban ismeri, ezt az elméletet a föld alacsonyabb teremtményeire, de nem az emberre, a teremtés koronájára, akarta alkalmazni. A könyv megjelenésével azonban megszűnt az utolsó kétely is, s az ellenséges táborban egészen feltűnő csend uralkodott.

Lassanként mindenütt hozzászórtak ahhoz a gondolathoz, hogy méltóbb az emberhez, hogy alacsony sorsból emelkedett a fejlettség azon fokára, melyen most áll, mint azon nézethez tartani magát, hogy az emberek az előtt jobb, okosabb teremtmények voltak, mint ma mi vagyunk, s az emberiség mostani állapota az elmúlt boldog időkhöz képest a hanyatlást jelenti. Sokkal vigasztalóbb elfogadni azt, hogy az „aranykor“ a mi ősunokáinknak jut, mint-hogy ősatyáinknak volt benne része a történelem egy rég letűnt korszakában.

KÜLFÖLD.

Németország. Vallását változtató király A württembergi királyról már hónapok előtt irták, hogy a katolikus egyház keblébe tért, de a hír akkor tévesnek bizonyult. Most e hó 12-kéről párisi távirat jelenti, hogy a

württembergi király csakugyan áttért a katolikus egyház keblébe. Az áttérés Rómában, husvét első napján történt; XIII. Leo vezette be az egyházba. Az áttérést Olga királyné rábeszélésének tulajdonítják.

Németország és a pápa. A németország és a Vatikán közti, sokáig oly elkéseredett viszály, a híres „Kulturkampf“, ma már a múlté. Vilmos császár és Bismarck kormányát ismét követ képviseli a pápa udvaránál. Schlözer porosz követ e hó 24-én a szokásos szertartás mellett, és a viszonyoknak megfelelő rövid beszéddel átnyújtá a pápának megbízó levelét. A pápa azt válaszolta, hogy szerencsésnek érzi magát, a midőn látja, hogy a viszony Poroszország és a Vatikán közt újra helyreállott. Miután a jelenlévők eltávoztak, a pápa egy félóráig egyedül beszélgett Schlözerrel.

Olaszország. Új röpirat. A pápa világi hatalmáról szóló új röpirat jelent meg Rómában. A szerző névtelen akart maradni, de klerikális lapok föllebbentik a titkos fátyolt és azt mondják, hogy a röpirat szerzője piemonti diplomata volt, barátságos viszonyban élt Cavourral és annak idejében Berlinben és Péterváron is lakott. Az olasz röpirat czime ez: Olaszország és a pápa világi hatalma. A füzet mottoja XIII. Leo pápa 1882 febr. 15-iki encyklikájából van véve, a mely szívére köti az olaszoknak, hogy törvényes úton iparkodjanak megadni a pápának azt a szabadságot, a melyhez, természetes összefüggésnél fogva, nemcsak az egyház virágzása, hanem Olaszország és a keresztény népek nyugalma is fűződik. Ebből a mottóból is lehetne következtetni, hogy a szerző territorialis souverainitást követel a pápa részére. A pápa világi hatalmát, mondja a szerző, rosszul értett, de őszinte hazafiságból ellenzi a nagyobb rész, mert nem tudja összeegyeztetni Olaszország egységével. Ezeket a jó hazafiakat azzal a biztossal akarja megnyerni a röpirat, hogy Olaszország elejét veszi a külföldi beavatkozásnak és így szilárdul, ha valamely területet átenged a pápa részére. A szerző tudja, hogy e kérdés megoldásában nagy akadályokkal kell küzdeni az olasz kormányoknak, ő tehát európai congressust indítványoz.

Iskolaügyi törvényjavaslat. Bacceli olasz kövölt. miniszter a továbbképző iskolákról törv. javaslatot terjesztett elé. E szerint ez intézeteket minden 16—19 éves ifjúnak járnia kell. Vasárnapokon és ünnepeken torna- és katonai-gyakorlatok tartatnak, hétköznapokon este pedig oktatást nyernek olvasásban, írásban, realismeretekben s a közintézmények szervezetében. E czélra egy körülbelül 12 ezer emberből álló tanítótestület szükséges, kiknek fizetése személyenként 800 frt lenne. Ez iskolák behozatala 10 év alatt történnék meg, kezdve előbb a nagyobb községekben.

Kína. Emberáldozatok. Januárius hóban Nig-po városában és környékén tizenkét embert áldoztak fel az Isteneknek. Ott bolyong ugyanis Vang-King-Man nevű lázító társaival, ki arra ösztökéli a parasztokat, hogy ne fizessenek adót. Nem réig ezek a lázítók több császári hivatalnokot lőttek agyon. Midőn a lázítók egyikét a kínai

hatóságok elfogták, Nig-po helytartója elrendelte, hogy szívet szakítsák ki és áldozzák fel az Isteneknek, mert a hivatalnokot agyonlőtték. Néhány nappal ezután Vang-King-Man egy magas állású mandarint fogott el hat hivatalnokkal és három szolgálóval. Szíveiket kiszakították és feláldozták az Isteneknek. Az egyik hivatalnokot azonban olajban főzték meg.

Japán. Egy iskola Japánban. Egy angol nő, ki 1879-ben volt Japánban, írja: 7 órakor trombita hívja össze a tanulókat az európai módon épült iskolába s a gyermekek padokra ülnek, míg faluhelyt a földre telepednek. A falakon képek függöttek. A tanító ezekről magyarázott s gyorsan szökö kérdéseket tett. A ki a legjobbat feleli, első helyre ültetik. Mivel Japánban a társadalmi rend alapja az engedelmesség, ez oldalról alig kell valamit tennie a tanítónak, A gyermekek feszült figyelemmel nézik könyveiket. Az oktatás a kisebbeknél képek szemléltetéséből állott. A nagyobbak fennhangon fejezeteket mondtak el a földrajzból és történelemből stb. A bezárás az egyetlen büntetés.

Amerika. Szabad-e a aludni a templomban? E fogas kérdéssel foglalkozott nem rég a kanadai tartományi bíróság. Egy kanadai birtokos ugyanis külön helyet bérelvén a templomban, a pap szónoklatának jótékony hatása alatt édes álomban merült. A megbotránkozott egyházi hatóság erre beperelte a birtokost, ki azzal védekezett a bíróság előtt, hogy az általa kibérelt helyen ő azt teheti, a mi nekik tejszik. E nézetet teljesen magáévá tette a bíróság s elvileg kimondta, hogy a templomban kibérelt helyek ép oly magántulajdont képeznek, mint a lakszobák s hogy ennélfogva az illető bérlő tetszése szerint hallgathatja a szónoklatot vagy pedig Morfeusz karjaiban ringathatja magát „egyházi magántermében.“

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

delegációk rendkívüli ülés szaka Bécsben. A magyar delegáció 2 millió forintot törölt a lázadás elnyomására kért költségekből; az osztrák delegáció ellenben megszavazta az egész összeget. Általában az osztrák delegáció nagyon simán bánt mindenrel s az erődítési művek emelésére kért milliók természetét sem bolygatta. A magyar delegáció tárgyalásain kesernyés hangulat húzódik végig. A mérsékelt ellenzék delegációban lévő tagjai az összes előterjesztések megtagadására szavaztak. Kijelentették, hogy óhajtják ugyan a lázadás leverését, de a kormány iránt nincs bizalmuk és semmi biztosítékot sem nyertek, hogy a most kért összegek elégségesek lesznek. Az erődítési építkezésekre való összegnél pedig azt vitatták, hogy arra a törvényhozás illetékes. Legérdekesebbek az albizottságokban tartott zártkörű tanácskozások, mikor a közös kormány elé több kérdést intéztek, melyekre a három közös miniszter válaszolt is. De

a tanácskozásokból csak egy kis rész jut nyilvánosságra. Érdekes gróf Andrassy Gyula volt külügyminiszter felszólalása, ki az okkupált tartományokban követett politika és kormányzat ellen beszélt, a hol olcsón szervezik a lázadást és drágán fizetjük meg; 1300 bosnyák katona besorozására 50,000 katonát küldünk s néhány ezernyi frt. adó behajtásáért 30—40 milliót fizetünk. Azt mondják, hogy éles dolgokat is mondott; hanem mindeme hírek, részben meg is czáfoltattak, jóllehet e czáfolatok nem elég hitelesek arra nézve, hogy a nyilatkozat megtételét kétségbe vonják. A magyar delegáció által megszavazott törlések ügyében közös minisztertanács volt, a mely abban állapodott meg, hogy elfogadja a törlést s azt az osztrák delegációban is keresztül viszi. Ezt azonban még nem erősítette meg az osztrák delegáció, melynek kiegyeztető bizottsága a magyar delegáció kiküldöttjeivel nem tudott megállapodni a törlésre nézve. A két delegáció közös ülésben döntött a törlést elfogadta. — A déli szlávok lázadása. Még mindig föl-föllobog a lázadás üszke. Krivosziából újra és újra jelentik a bandák jelentkezését, pedig hivatalosan már régen azt adták tudtúl, hogy katonáink többször bejárták az egész területet, ápril elején mindent megszálltak. Hercegovinában is akad még dolga a csapatoknak. A tartomány épen nincs „megisztitva.“ Ily körülmények közt félni lehet, hogy az ujonczozás ismét lángra lobbantja a lázadást, melynek tűzhelyei még megvannak. A helyzet az utóbbi napokban nem javult, sőt Krivosziában rosszabb lett. — Hoszter bűnygye. A várpalotai rablógyilkos, Hoster Fülöpre, a királyi ítélő tábla e hó 24-én helyben hagyta a veszprémi törvényszék halálos ítéletét. — Rablógyilkosság és statárium. A Vörösberény (Veszprém megye) melletti újlaki szőlők közt borzasztó esemény történt e hó 21-én este. Szentkirály községben lakó s már sok kihágást elkövetett Rác Kálmán, okleveles jegyző, megtámadta Csik István nevű jó módú birtokost s iszonyú kínzások közt vallatta, hogy pénzt adja elő. Válogatott kínzások alkalmazása után a tettes megszökött, de elfogott, s a szívós életereje miatt még életben lévő Csikkal szembesítettvén, ez rávallott, mire a rögtönítélő bíróság az érdemleges tárgyalást megkezdte, Rác mindent tagad. — A Ringszinház pöre e hó 24-én kezdődött meg Bécsben. A vádlevél nagy terjedelmű és rendkívüli erős hangon van tartva, főképp a rendőrség ellen. Számos tanú van megidézve. A vádlottakpadján ülnek: Newáld volt polgármester, ki azzal van vádolva, hogy a tűzbiztonsági rendeletek végrehajtását még tavaly nyáron felfügesztette; tovább Jauner volt színigazgató, Nitsche világítási felügyelő, Breithofer tűzfelügyelő, Geiringer színházi felügyelő, Landsteiner rendőrtanácsos, Wilhelm és Herz mérnök, kik többé-kevésbé súlyos mulasztással s mindnyájan a szörnyű katasztrófa okozásával vannak vádolva. — A dohány monopólium fölött Németországban a szövetség tanács e hó 24-én döntött 36 szóval 22 ellenében megszavazta azt. — A zsidóüldözések Oroszországban. A husvéti ünnepek alatt nagy zsidóüldözések voltak déli Oroszországban. A zavar-

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 18 számához.

gásokról az újabb tudósítások azt mondják, hogy azok felülmúlnak minden eddigi zsidóüldözést. A hivatalos lap még ezenkívül a beresnogowatoicsi, missunskoi, dubosszázi, Lititsewi, Iobrvei és karpowitsi zavargásokról tesz jelentést. A kihágások a házak, boltok és kocsmák kifosztására szorítottak. Az oroszországi zsidók tömegesen vándorolnak ki. A kivándorlók állapota fölülte desperátus; naponta érkeznek nagyobb tömegek a galicziai határhoz. Berlinben egy bizottság alakult s célja elősegíteni, támogatni az oroszországi zsidók kivándorlását. A bizottság a mondott célra eddigelé 90,000 márkát gyűjtött. Londonban népgyűlés is volt, mely elítélte ismét az oroszországi véres üldözéseket és szintén gyűjtéseket indított. — Egy vasuti vonat zuhant a folyóba a hó 4-én Street-Briar közelében, Észak-Amerika Wisconsin államában. A vonat a mozdonyból, egy teherkocsiból, két hálókocsiból, egy ebédlő kocsiból és egy készletkocsiból állott, és rajta mintegy 70 munkás volt je-

len a szerencsétlenség pillanatában. A vonaton volt munkások közül nyolcz szörnyet halt, kettő nehezen megsebesült, huszonegy elonben könnyű sebet kapott. A folyó vize a szerencsétlenség színhelyén igen sekély. — Magyar gyarmatosító társulat Amerikában. Gr. Eszterházy Pál, New-Yorkban, lakó hazánkfa elnöke alatt társulat alakult, melynek célja, hogy a Magyarországból mind sürbben jelentkező kivándorlókat letelepítse jutányos feltételek mellett földekhez juttassa. A társulat már megkezdte működését, alaptőkéje százezer dollár, czime „Első magyar amerikai gyarmatosító társaság“, irodája New-Yorkban van. A társaság terve a legrövidebb idő alatt mintegy 500 nagyobb részt földmivelő magyar családot kihoztatni, az érkezőknek gondját viselni és jövőjüket, a mennyire lehet, biztosítani. A társaság az Egyesült-Államokban lévő magyar egyletekkel közölte terveit, azok egyhangúlag helyeselték

A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY“ FÁRCZÁJA.

ZSOLTÁRAINK ÚJÍTÁSA

művészeti nézőpontból.

(Folytatás)

Mindezen s hasonló esetekben a hűség követelménye egyszerűen átolvad —

az összhang művészeti követelményébe. Az összhang a szerkezet szépsége s az egész részei egységben áll. Az eredetiben érvényesülő összhang fordítói feltüntetését már a realis, külső hűség megkivánja. Itt csak magának a fordításnak, mint ilyennek, összhangosságáról (másodfokú alaki szépségről) szólok, melyet az eredetinek sajátosságai egyenesen nem indicálnak, s melyet csak a belső hűség, az eszményítés s ennek parancsai iránti fogékonyágunk, izlésünk követel meg. Ennek megfelelő eljárás lesz a már említettek közül:

1. A hangbeli rhythmusnak: ütem-számnak, rimnek alkalmazása az eredetinek gondolati parallelismusaihoz.

2. Az egyenlőtlen terjedelmű értelmi strófáknak magyar vorstanilag egyenlő terjedelmű strófákba oly módon való beosztása, hogy fordításunk strófái is egyenként lehetőleg teljes logikai egységeket alkossanak. Lényegében ugyane követelményt Ivánka Sámuel (Ballagi lapjának 1881 évi folyamában) a „czélszerűség“ nevében (melyről alább fogok szólni) formulázza.

A másodfokú összhang további követelményei:

3. Az alaphang egységének, valamint a gondolatok összefüggésének, egymásra vonatkozásainak megőrzése, szükség esetén kiküzdése s az alapeszme kiemelése. Így p. o. a XV. zsoltár 1 verse és utolsó mondata közt kétségtelen az összefüggés, de nem eléggé szembetűnő; meg merném

tehát kísértetni az összefüggés kitüntetését a befejező mondatnak („nem fog ingani örökké“) refrainné tétele által. Rövidsége miatt az egész kísérletet ide iktatom, megjegyezve, hogy a versformát a Szenczi Molnár féle schemára s a meglévő dallamra való tekintettel szabtam ki; meg azt is, hogy még maradt rajta simítani valóm.

XV. zsoltár.

1. Uram Isten, kit fogadsz be vendégül hajlokodnak?
Ki lakhatik oltalmában te szentséges templomodnak?
Ki nem inog meg kegyeidben?
2. Ki mindenben feddhetetlen; jóra hajol akaratja;
Igazságot hord szívében; szíve szerint szólal ajka
Soh' sem inog meg kegyeidben.
3. Nyelve nem szór rágalom-szót embertársa romlására;
Nem rutolja atyafát s tisztességét nem gyalázza
Soh' sem inog meg kegyeidben.
4. Ki utálja a goncszat s szereti, kik Istent félik;
Szavát kárral is megállja; esküvését nem cseréli:*)
Soh' sem inog meg kegyeidben.
5. A ki pénzét nem adja ki nyereszkedve uzsorára;
Vesztegetést nem fogad el ártatlannak vádlására:
Soh' sem inog meg kegyeidben.

4. A szerkezet egységének kimódolása a részek szembetűnő divergentiája ellenére is. Meglepő példáját adja ennek Szász Béla a XIX. zsoltár fordításában (Főv. Lapok 1881 f.): a költemény második része (8—15 vv.) nem folytatása az első résznek; de fordító egy hasonlatra alapított tetszetős áthajlással az első részt lehetőleg bevezetővé teszi a másodiknak

*) Cseréli: I. Arany, Buda halála VII. ének 9 v. szak.

„(A napnak) melege szétterjed s nincsen olyan rejték,
mely elrejtson előle
Igy az Úr törvénye, a mely életet, élve,
tökéletes voltán“ stb.

5. Az összhang követelménye a nyelvbéli változatos-
ság is, a magyar synonymika találó alkalmazása, különösen
a halmozott parallelismusok visszaadásában, milyenek az V.
zolt. 2—4, meg 5—7 vv.-ben vagy a XIX. zolt. 8—
11 vv.-ben, mérsékeltbben pedig minden lépten-nyomon
előfordulnak. Egyik helyt p. o. a „Törvény“ fogalmának
hat rendbéli synonym kifejezését találjuk:

Ihoh törvénye
Ihoh (akarátának) tanúsága
Ihoh parancsai
Ihoh rendelése
Ihoh félelme
Ihoh igazsága

s ugyanott (XIX. zs. 8—11 vv.) még nagyobb a változatos-
ság a praedicatumokban, melyeknek száma tizennégyre
megy. A változatoságban álló összhang kívánja meg a ma-
gyarnál sok részben, p. o. költőszók tekintetében szegényebb
héber nyelv egyhangúságainak kikerülését is. Igy a XXI.
zolt. 4, 7, 8, 12 és 13 verseinek fokozatosan egymás
alá rendelt tartalmú szövege az eredetiben mindannyiszor
ugyanazon (2) költőszóval kezdődik: a fordításban ezt ok-
vetetlenül dissimilálni kell.

6. Az összhang a verselésben — következőes rhyth-
mus alkalmazását, különösen pedig a strófáknak egybe-
illő rhytmusú verssorokból való egyberakását kívánja. E
követelmény, melyet itt nem is részletezek,

a szabályosság szépségének részletesebb alkal-
mazásához vezet. Szabályosság: a nyelv törvényeinek, czé-
lünk követelményeinek s a műnem hagyományainak tiszte-
letben tartása: nyelv szerűség + czél szerűség +
mű szerűség = stilszerűség.

A nyelv s jelesen a magyar költői nyelv törvényei-
ről általánosságban szólnunk itt s a dologhoz értők előtt
— egészen helyén kívül volna.

(Folytatása következik.)

Váró Ferencz.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, 1882 április 29 én.

— A n.-almási új templom felszentelését május
14-én a főt. püspök úr fogja végrehajtani. Az alkalmi ün-
nepi beszédet Dézsi Gyula, gyulai ref. pap, tartja. Rajta
kívül még egyes papok szolgálnak, mint urvacsora osztó,
eskető s keresztelő lelkészek. A meghívott vendégek száma
meghaladja a másfélszázat, s Kolozsvárról is többen szán-
dóknak a szép ünnepélyre kirándulni.

— Személyi hírek. Bónó Gézá t királyi kamarást és
Fehérmegye kitűnő alispánját, a mezőföldi ref. egyházmegye
világi elnökévé választotta meg. Ünnepélyes beigtatása,
az egyház hagyományos szokásai megtartása mellett, folyó

ló 26-án történt meg. — Vályi Jánosnak, a szatmári ref.
egyházmegye ügybuzgó segédgondnokának 25 éves jubi-
leumát, a nevezett egyházmegyének a múlt héten Szatmáron
tartott közgyűlésén nagy ünnepélyességgel ülték meg. —
A perbenyiki ref. egyház Futó János nagyasszói, a reczei
egyház pedig Kolozs István putnoki segédlelkészt válasz-
totta papjává.

— Az új erdélyi püspök. Ő felsége Lönhárdt
Ferencz gratianopoli felszentelt püspököt, erdély székes-
egyházi nagyprépostot, a pápa egyházi praelátusát, az erdélyi
egyházmegye püspökévé nevezte ki.

— Emlékbeszéd Révész Imre fölött. Az akadémia f.
24-én tartott összes ülésében Ballagi Mór nagy hatású em-
lékbeszédet tartott Révész fölött. Ballagit egyházpolitikai
és dogmatikai téren évek hosszú során át, mint Révész el-
lenését ismerte a közönség, különösen e körülmény az,
mely — saját szavai szerint — nehézzé teszi rá nézve
azon tudós emlékének felújítását, kibez különben a barát-
ság legbensőbb kötelékei fűzték. Révész 1826-ban született
Új-Fehértón. Szegény szülők gyermeke volt. Irói hivatása
korán jelentkezett. 18 éves korában egy m. k. tud. egye-
tem által kitűzött történelmi pályakérdés megfejtésén ő lett
nyertes. Révész a papi pályára lépett. Puritán lelkületének
a prot. papság e szerény állapota teljesen megfelelt. Elő-
ször Balmaz-Ujvárosban, majd Szentesen lelkészkedett, míg
végre Debreczenben telepedett meg. Révész nyilvános föllépése
az ötvenes években az abszolút kormány ellen volt. Két
röpiratot irt az egyház alkotmányáról, melyekből a hatalom
emberei tanulhattak volna. Majd tevékeny részt vett a patens
elleni küzdelemben, melynek tudományával sugalmazója, tollá-
val tolmácsa volt. 1861-ben az országgyűlés összehivatván,
Debrecen Révészt egyik képviselőjéül választá. Politikai
pályafutása a mily rövid, oly dicsőséges volt. A hosszú fel-
irati vita a ház türelmét már-már kimerítette, midőn Ré-
vész monumentális beszédével a közfigyelmet ismét lekötötte.
Az alkotmány helyreállítása után különösen közoktató-
si s egyházpolitikai kérdésekkel foglalkozott s ezen kér-
désökben különösen az 1868-iki népisk. törvénnyel szem-
ben ellenzéki álláspontot foglalt el. Ekkor indította meg
prot. egyházi és iskolai folyóiratát, melyben különösen Bal-
lagival a népiskolai törvény felett szenvedélyes polemikát
kezdet. — Felolvasó ezután mint egyházi szónokot és mint
theologust mutatta be Révészt, a nélkül azonban, hogy
theologiai álláspontjának, mely az övével homlokegyenest
ellenkezett, bírálatába bocsátkozott volna. Végül tüzetesen is-
mertette Révésznak az egyháztörténeti irodalom mezéjén kifej-
tett munkásságát, különösen pedig 1860-ban tartott akadémiai
székfoglalóját. A tetszéssel fogadott emlékbeszéd után folyó
ügyek következtek.

— Új Magyar Athenas (Magyar Plutarch), újabb-
kori magyar protestáns egyházi írók életrajzgyűjteményének
első füzeté, igen díszes kiadásban megjelent Budapesten,
Aigner Lajosnál. Ára 50 kr. E füzet 64 lapra terjed s az
utolsó életrajz benne a Bodola Sámuelé. E vállalat folyta-
tása a Bod Péter híres Athenas-ának s nagybecsű ada-
lékúl szolgál a magyar prot. egyház újabbkori történetéhez.
Tíz füzetre van tervezve. A mivel olvasó közönség figyel-
mébe s pártfogásába a legmelegebben ajánljuk.

— Adományok. Özv. Sinai Károlyné, szül. Dávid-
házy Károlina asszony, ág az országos ref. domesticára 500
frtot adományozott. Gyatmathy József, jósvalfi pef. lelkész
ezen alaphoz szintén járult 5 frttal, mely összeget egyház-
látogatása alkalmával gyűjtött.